

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ
ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Κάτση Ευτυχία

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στα
Οικονομικά της Εκπαίδευσης

Πειραιάς, Σεπτέμβριος 2021

Πίνακας περιεχομένων	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	5
1.1 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	5
1.1.1 Προσχολική Εκπαίδευση	5
1.1.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	6
1.1.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	6
1.1.4 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	11
1.2 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ	14
1.2.1 Πρωτοβάθμια- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	14
1.2.2 Πανεπιστημιακή και μη Πανεπιστημιακή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση – Διάρθρωση και Διάρκεια	17
1.3 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ	20
1.3.1 Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	20
1.3.2 Μη Υποχρεωτική Εκπαίδευση - Δεύτερος Κύκλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης – Διάρθρωση και Διάρκεια	25
1.3.3 Πανεπιστημιακή και μη Πανεπιστημιακή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	27
1.4 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΒΕΤΙΑ	32
1.4.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	32
1.4.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	32
1.4.3 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	34
1.5 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	39
1.5.1 Η προσχολική εκπαίδευση στη Φινλανδία.....	40
1.5.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στην Φινλανδία	40
1.5.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στη Φινλανδία	43
1.5.4 Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Φινλανδία.....	45
1.6 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ	52
1.6.1 Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	52
1.6.2 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο : ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	60
2.1 Εκπαιδευτικό Σύστημα στην Ελλάδα: Οργάνωση και Δομή	60
2.2 Πολιτικές για την ανώτατη εκπαίδευση	61

2.3 Τομείς ανώτατης εκπαίδευσης	62
2.4 Κύκλοι σπουδών.....	64
2.5 Τύποι Ιδρυμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης.....	64
2.6 Οικονομική Κατάσταση	66
2.7 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Κεντρικό Επίπεδο.....	67
2.8 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Περιφερειακό Επίπεδο.....	68
2.9 Χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης	68
2.10 Δίδακτρα στην ανώτατη εκπαίδευση.....	72
2.11 Οικονομική ενίσχυση των φοιτητών.....	73
2.12 Ιδιωτική εκπαίδευση	73
2.13 Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.....	74
2.14 Υπεύθυνοι Φορείς.....	75
2.14.1 Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) ..	75
2.14.2 Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ)	76
2.14.3 Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ)	77
2.15 Προσεγγίσεις και Μέθοδοι για τη Διασφάλιση της Ποιότητας	77
2.15.1 Κριτήρια και Δείκτες Διασφάλισης Ποιότητας.....	77
2.15.2 Διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης.....	78
2.15.3 Διαδικασία Πιστοποίησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση.....	78
2.15.4 Εσωτερική Αξιολόγηση	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	81
3.1 Κρίσιμες πτυχές της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα	81
3.1.1 Η εξέλιξη των φοιτητών/τριών, των ακαδημαϊκών τμημάτων και του διδακτικού προσωπικού	81
3.2 SWOT ANALYSIS ΤΡΙΟΤΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	87
4.1 Εισαγωγή	87
4.2 Εμπειρικά Μοντέλα.....	87
4.3 Συμπεράσματα-Προτάσεις για μελλοντική Έρευνα	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	97

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα παρουσιαστούν τόσο οι οικονομικοί όσο και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν το ποσοστό των αποφοίτων με τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Αρχικά αναλύεται το εκπαιδευτικό σύστημα της Ευρώπης και συγκεκριμένα των χωρών της Γερμανίας, της Ολλανδίας, της Αγγλίας, της Ελβετίας, της Φινλανδίας και της Ιταλίας, αναλύοντας όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης που υπάρχουν στην εκάστοτε χώρα .

Ακολούθως συνεχίζουμε με την ανάλυση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα αναλύονται οι πολιτικές ανώτατης εκπαίδευσης, οι τύποι ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, η συσχέτιση της οικονομικής κατάστασης με την εκπαίδευση, οι τρόποι χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης, τα δίδακτρα στην Ανώτατη Εκπαίδευση, οι υπεύθυνοι φορείς, η αξιολόγηση στην εκπαίδευση και τέλος παρατίθεται swatanalysis για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια εμπειρική ανάλυση ώστε να μπορέσουμε να δούμε πως επηρεάζεται το ποσοστό του πληθυσμού με τριτοβάθμια εκπαίδευση από το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας, τον Πληθωρισμό, την Ανεργία, τις Πατέντες-Ευρεσιτεχνίες και τις Δαπάνες για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στην Ομοσπονδιακή δημοκρατία της Γερμανίας, η κάθε πολιτεία (Länder) έχει την ευθύνη για τα σχολεία και τη διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από το σύνταγμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν 16 εκπαιδευτικά συστήματα που διαφέρουν μεταξύ τους σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Μέσω της διαδικασίας της ψηφοφορίας και συμφωνίας μεταξύ των πολιτειών, στο επίπεδο του Υπουργείου Εκπαίδευσης και Τεχνών, καθορίζονται οι βασικές αρχές, που οδηγούν σε γενικά τυποποιημένα εκπαιδευτικά συστήματα αναφορικά με τη βασική δομή τους. **(Δημητράκος, 1982: 77)**

Οι αρμοδιότητες της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης σαν ανώτερη αρχή περιλαμβάνουν την επαγγελματική κατάρτιση στις επιχειρήσεις και την μετα-υποχρεωτική επαγγελματική εκπαίδευση, την κατάρτιση στα επαγγέλματα υγείας, εκπαίδευσης και πρόνοιας και ορισμένα αντικείμενα των πανεπιστημιακών κανονισμών. Η φοίτηση στο σχολείο είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά που διαμένουν μόνιμα στη χώρα, ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους, για εννέα - ή σε μερικές περιπτώσεις δέκα (σε πέντε πολιτείες) - χρόνια, ενώ ακολουθεί τρία χρόνια υποχρεωτική μερική παρακολούθηση στο Berufsschule (επαγγελματικό σχολείο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) μέχρι την ηλικία των 18 ετών. **(Klafki, 1987: 98)**

Το σχολείο είναι υποχρεωτικό από την ηλικία των έξι ετών. Οι γονείς μπορούν να επιλέξουν μεταξύ των δημόσιων σχολείων και των λίγων ιδιωτικών που λειτουργούν. Οι μαθητές που φοιτούν στα δημόσια σχολεία δεν απαιτείται να πληρώσουν δίδακτρα ή να συνεισφέρουν στο κόστος του εκπαιδευτικού υλικού. Τα Γερμανικά εκπαιδευτικά συστήματα παρέχουν μια ποικιλία τύπων εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και ενδιαφέροντα των παιδιών και των γονιών τους. Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διακρίνεται στην προσχολική εκπαίδευση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τριτοβάθμια εκπαίδευση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση. **Führ&Furk, 1989: 54 – 62).**

1.1.1 Προσχολική Εκπαίδευση

Η προσχολική εκπαίδευση παρέχεται από διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε παιδιά ηλικίας από 3 ετών. Η φοίτηση είναι προαιρετική, αλλά όλα τα παιδιά έχουν το νόμιμο δικαίωμα για θέση στο

Νηπιαγωγείο. Στη Γερμανία, ο κύριος φορέας προσχολικής εκπαίδευσης είναι το Νηπιαγωγείο, το οποίο έχει ως αποστολή να ενισχύσει τα παιδιά να αναπτύξουν τις κοινωνικές και συναισθηματικές ικανότητες και δεξιότητες. Το 95% περίπου των παιδιών φοιτάει κανονικά στο Νηπιαγωγείο. **(Dithmar, 1989:1 – 12)**

1.1.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Από την ηλικία των έξι ετών όλα τα παιδιά πρέπει να φοιτήσουν στο Δημοτικό Σχολείο (Grundschule), το οποίο στις περισσότερες πολιτείες διαρκεί 4 χρόνια (με εξαίρεση τις Berlin, Brandenburg όπου διαρκεί 6 χρόνια). Αποστολή του Δημοτικού Σχολείου είναι να προωθήσει ένα συστηματικό τύπο μάθησης, να ενθαρρύνει τα παιδιά με διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες και να παρέχει τη βάση για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και δια βίου μάθηση. Κεντρική θέση έχει η μάθηση των βασικών δεξιοτήτων όπως η ανάγνωση, γραφή και αριθμητική. Το εκπαιδευτικό περιεχόμενο, κεντρικό μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας, συνήθως περιλαμβάνει βασικές γνώσεις για τα μαθήματα των Γερμανικών, μαθηματικών, Sachunterricht (μίξη βιολογίας, ιστορίας και γεωγραφίας), τεχνών, μουσικής και αθλοπαιδιών. Η μετάβαση στα δευτεροβάθμια σχολεία για την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι διαφορετική στις πολιτείες. Οι γονείς έχουν τη δυνατότητα επιλογής του τύπου του σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το παιδί τους, αλλά η επιτυχής φοίτηση έχει σημαντικό ρόλο για την επιλογή του είδους του σχολείου που μπορεί να παρακολουθήσει. Τα σχολεία υποστηρίζουν τους γονείς με υποδείξεις και συμβουλές κατά τη λήψη των αποφάσεων τους. **(Becker, 1983: 86)**

1.1.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση διακρίνεται σε δύο επίπεδα. Στο Δευτεροβάθμιο Επίπεδο I, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει σε μεγάλο βαθμό ένα γενικό τριστηρωματικό εκπαιδευτικό σύστημα: Hauptschule, Realschule and Gymnasium. Το Gesamtschule, το οποίο καλύπτει και τους τρεις τύπους σχολείων υπό ενιαία στέγη και με διαφορετική οργανωτική δομή, είναι ένας ειδικός τύπος σχολείου. Σε διάφορες πολιτείες υπάρχουν επίσης ειδικά σχολεία όπως το Orientierungsstufen (Φάση Προσανατολισμού), Middle Schools, Regelschulen (Γενικά Σχολεία), ενιαίο Hauptschule και Realschule, Werkrealschulen (δευτεροβάθμια τεχνικά σχολεία) και άλλα. **(Klafki, 1987:104 – 106)**

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει σε μεγάλο βαθμό ένα γενικό τριστηρωματικό εκπαιδευτικό σύστημα. Το Gesamtschule, το οποίο καλύπτει και τους τρεις τύπους σχολείων υπό

ενιαία στέγη και με διαφορετική οργανωτική δομή, είναι ένας ειδικός τύπος σχολείου. Σε διάφορες πολιτείες υπάρχουν επίσης ειδικά σχολεία όπως το Orientierungsstufen (Φάση Προσανατολισμού), MiddleSchools, Regelschulen (Γενικά Σχολεία), ενιαίο Hauptschule και Realschule, Werkrealschulen (δευτεροβάθμια τεχνικά σχολεία) και άλλα. Το Hauptschule (πρώην Volksschule), που καλύπτει τα σχολικά έτη 5-9, παρέχει στους μαθητές γενική βασική εκπαίδευση στα μαθήματα: Γερμανικά, μία ξένη γλώσσα, μαθηματικά, φυσική / χημεία, βιολογία, γεωγραφία, ιστορία, κλπ. Για να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ικανότητες των μαθητών, τα μαθήματα στα κύρια αντικείμενα προσαρμόζονται στις ατομικές ικανότητες των μαθητών. Οι απόφοιτοι των Hauptschule συνήθως συνεχίζουν στην επαγγελματική κατάρτιση, ενώ οι μαθητές με υψηλή βαθμολογία μπορούν επίσης να φοιτήσουν σε σχολείο ανώτερου επιπέδου πριν ή μετά την επαγγελματική τους κατάρτιση. **(Wenzel&Weseman, 1989: 28).**

Στην κανονική του μορφή το Realschule καλύπτει τις σχολικές βαθμίδες 5-10 και παρέχει στους μαθητές ευρύτερη γενική εκπαίδευση. Σήμερα το Realschule είναι ποσοτικά ο πιο σημαντικός τύπος σχολείου και σχεδόν το 40% των μαθητών επιτυγχάνουν το απολυτήριο γενικής εκπαίδευσης με τη συμπλήρωση της δέκατης βαθμίδας. Το Realschule προετοιμάζει τους μαθητές για υψηλής ποιότητας επαγγελματική κατάρτιση ή το πανεπιστήμιο. Τα μαθήματα περιλαμβάνουν Γερμανικά, ξένες γλώσσες, μαθηματικά, φυσική, χημεία, βιολογία, γεωγραφία, ιστορία, πολιτική, μουσική, τέχνες, αθλοπαιδιές και θρησκευτικά. Ανάλογα με την έφεση και τις ικανότητές τους, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν να εμβαθύνουν σε συγκεκριμένα υποχρεωτικά μαθήματα ή να επιλέξουν νέα αντικείμενα.

Το Gymnasium παρέχει στους μαθητές γενική εκπαίδευση εις βάθος και καλύπτει τα σχολικά έτη 5 έως 13 (σε μερικές πολιτείες έως 12). Το Gymnasium έχει δύο διαφορετικές μορφές: το κανονικό Gymnasium όπου οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν όλα τα έτη 5-13 για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο, και το ανώτερο επίπεδο που αρχίζει τον ενδέκατο χρόνο και προετοιμάζει τους μαθητές για το Hochschulreife είτε με έμφαση στη γενική εκπαίδευση είτε προσανατολισμένο στην επαγγελματική σταδιοδρομία όπως το beruflicheGymnasium που ειδικεύεται σε τομείς όπως διοίκηση επιχειρήσεων, τεχνολογίες, επιστήμες τροφίμων, κοινωνικές επιστήμες, κλπ. Στο τέλος του δέκατου έτους οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν στο ανώτερο επίπεδο ή να δώσουν εξετάσεις για το MittlereReife (απολυτήριο γενικής εκπαίδευσης).

Το gymnasiale Oberstufe καλύπτει τα έτη 11 έως 13 (ή 12) και μετά από μία εισαγωγική φάση διάρκειας ενός έτους διαιρείται σε εξάμηνα. Οι μαθητές έχουν πολυάριθμες δυνατότητες να

εστιάζουν σε ειδικά αντικείμενα εντός του παρεχόμενου πλαισίου μαθημάτων. Τα μαθήματα παρέχονται σε βασικό και ανώτερο επίπεδο: το βασικό επίπεδο καλύπτει τα δύο τρίτα των μαθημάτων και παρέχει τις βασικές γνώσεις και το ανώτερο επίπεδο παρέχει διδασκαλία εις βάθος που διευρύνει τη γνώση των μαθητών.

Το Gesamtschule περιλαμβάνει διάφορους τύπους σχολείων με στόχο να παρέχει στους μαθητές ευέλικτη μετάβαση στον κατάλληλο τύπο σχολείου ανάλογα με τις ικανότητές τους. Το Gesamtschule διακρίνεται σε δύο τύπους. Στο συνδυαστικό τύπο το Gesamtschule συνδυάζει τα Hauptschule, Realschule και Gymnasium εκπαιδευτικά και οργανωτικά, αλλά οι μαθητές διδάσκονται σε τάξεις που ομαδοποιούνται ανάλογα με τις διαθέσιμες ειδικεύσεις. Στο ενιαίο τύπο οι μαθητές διδάσκονται ανά ηλικιακή ομάδα, ενώ από τον έβδομο χρόνο ομαδοποιούνται ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων τους σε κατ' ελάχιστο δύο επίπεδα. Μετά από τα σχολεία που παρέχουν γενική εκπαίδευση υπάρχουν πολλές δυνατότητες εκπαίδευσης για επαγγελματική σταδιοδρομία που προετοιμάζουν για επαγγελματική κατάρτιση ή οδηγούν σε επαγγελματική ειδίκευση ή δευτεροβάθμιες γενικές ειδικεύσεις. Λόγω της σχετικά υψηλής ανεργίας των νέων, το επαγγελματικό σύστημα κατάρτισης έχει εκσυγχρονιστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό τα τελευταία είκοσι χρόνια και διαθέτει μία μεγάλη ποικιλία διαφορετικών σχολείων. Μια σημαντική διάκριση των σχολείων είναι τα πλήρους φοίτησης που οι μαθητές πρέπει να παρακολουθούν κάθε μέρα και τα μερικής φοίτησης που οι μαθητές παρακολουθούν μόνο μία με δύο ημέρες× πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στα τελευταία η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική. Τα προπαρασκευαστικά επαγγελματικά σχολεία περιλαμβάνουν το Berufsvorbereitungsjahr (μονοετής προεπαγγελματική κατάρτιση), τη μονοετή βασική επαγγελματική κατάρτιση και το μονοετές κολέγιο κατάρτισης.

Το Berufsvorbereitungsjahr (προεπαγγελματική κατάρτιση) προσφέρει ένα τύπο επαγγελματικής κατάρτισης διάρκειας ενός έτους πλήρους παρακολούθησης και απευθύνεται σε νέους για τους οποίους η επαγγελματική κατάρτιση είναι υποχρεωτική αλλά δεν έχουν βρει κάποια ευκαιρία κατάρτισης ή είναι εκτός εργασίας. Οι μαθητές διευρύνουν τη γενική τους εκπαίδευση, ενθαρρύνονται να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες, διδάσκονται τις βασικές γνώσεις για μέχρι τρεις επαγγελματικούς τομείς και βοηθούνται στον επαγγελματικό προσανατολισμό και στον προσδιορισμό του επαγγέλματος που θα ακολουθήσουν. Υπό προϋποθέσεις οι μαθητές χωρίς το Hauptschulabschluss μπορούν να αποκτήσουν αντίστοιχο πιστοποιητικό. Το Berufsgrundbildungsjahr (βασική επαγγελματική κατάρτιση) παρέχεται ως μονοετές, πλήρους παρακολούθησης πρόγραμμα μαθημάτων και απευθύνεται κυρίως σε νέους που έχουν το

Hauptschulabschluss. Με την έναρξη της βασικής επαγγελματικής κατάρτισης οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν έναν επαγγελματικό τομέα από τους δώδεκα που υπάρχουν. Κατά τη διάρκεια του έτους οι μαθητές βελτιώνουν τη γενική τους εκπαίδευση και αποκτούν γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες σε έναν επαγγελματικό τομέα και κατά συνέπεια αποκτούν βασική επαγγελματική κατάρτιση. Μετά από σχετική έγκριση το έτος βασικής επαγγελματικής κατάρτισης προσμετράται στην επόμενη επαγγελματική κατάρτιση.

Αναφορικά με τα Berufsfachschulen (επαγγελματικά κολέγια) υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τύποι: τα επαγγελματικά κολέγια ενός έτους που λειτουργούν ως προπαρασκευαστικά των επαγγέλμάτων και αποτελούν μέρος της επαγγελματικής κατάρτισης στο διττό σύστημα, τα επαγγελματικά κολέγια δύο ετών που οδηγούν στο Fachschulreife (εξομοιωμένο με το MittlereReife) και τα επαγγελματικά κολέγια ενός ή περισσότερων ετών που οδηγούν σε ανεξάρτητη επαγγελματική ειδίκευση. Τα επαγγελματικά κολέγια που λειτουργούν ως Berufsvorbereitung (προπαρασκευαστικά επαγγέλμάτων), όπως το εμπορικό επαγγελματικό κολέγιο παρέχουν μονοετή, πλήρους παρακολούθησης μαθήματα. Απευθύνονται κυρίως σε νέους που ετοιμάζονται να ακολουθήσουν τεχνική κατάρτιση και χρειάζονται να αποκτήσουν μια τυποποιημένη, εκτενή και σύγχρονη βασική επαγγελματική κατάρτιση που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των διαφορετικών επαγγελματικών τομέων, ενώ παράλληλα μπορούν να διευρύνουν και να αναπτύξουν τη γενική εκπαίδευσή τους. Τα επαγγελματικά κολέγια διαθέτουν δέκα επαγγελματικούς τομείς.

Το διετές Berufsfachschule (επαγγελματικό σχολείο) παρέχει μαθήματα πλήρους παρακολούθησης και απευθύνεται κυρίως σε νέους που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς εννέα χρόνια στο Hauptschule και θέλουν να αποκτήσουν το Fachschulreife. Οι μαθητές διδάσκονται αντικείμενα προσανατολισμένα στην επαγγελματική σταδιοδρομία ή ειδικευμένα αντικείμενα κατάρτισης σε θέση εργασίας (on-the-job) σε διάφορους τομείς (τεχνική, επαγγελματική, κοινωνική εκπαίδευση, κλπ), ενώ παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν και να αναπτύξουν τη γενική τους εκπαίδευση. Αφού ολοκληρώσουν το Berufsfachschule, ο ένας χρόνος προσμετράται στην επόμενη κατάρτισή τους αν επιλέξουν τον ίδιο επαγγελματικό τομέα, ενώ διαφορετικά προσμετράται ο μισός χρόνος. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι εξομοιωμένο με το Realschulabschluss και δίνει το δικαίωμα στο μαθητή να συνεχίσει την κατάρτισή του σε ένα αναγνωρισμένο επάγγελμα τυπικής κατάρτισης ή να μετακινηθεί σε ένα επαγγελματικό κολέγιο ή σχολείο, διάρκειας ενός ή περισσότερων ετών. Το επαγγελματικά κολέγια τριετούς διάρκειας

ειδικεύονται σε επαγγελματικές ειδικότητες προνοιακής και κοινωνικής εκπαίδευσης. Η κατάρτιση διεξάγεται είτε στο κολέγιο στο σύνολό της είτε σε συνδυασμό με κάποια θέση εργασίας. Η παρακολούθηση αυτής της επαγγελματικής κατάρτισης απαιτεί το Hauptschulabschluss και ένα πρόγραμμα πρώτης επαγγελματικής κατάρτισης ή εναλλακτικά το Mittlere Reife, και οδηγεί σε αναγνωρισμένη επαγγελματική ειδίκευση για σταδιοδρομία σε θέσεις εργασίας για ηλικιωμένους, φροντίδα παιδιών, κλπ. Το επαγγελματικό κολέγιο παρέχει βασική και ευρύτερη γνώση και δεξιότητες στο αντίστοιχο πεδίο για εργασία σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, ενώ παράλληλα οι μαθητές διευρύνουν και αναπτύσσουν τη γενική τους εκπαίδευση. Το Fachoberschulen δέχεται μαθητές που έχουν ολοκληρώσει το Mittlere Schulabschluss, καλύπτει τα έτη 11 και 12 και οδηγεί στο Fachhochschulreife.

Υπάρχουν Fachoberschulen για θέματα τεχνολογίας, επιχειρήσεων, διοίκησης, διατροφής, κοινωνικά θέματα και σχεδίου. Η πρακτική κατάρτιση σε θέσεις εργασίας διεξάγεται στο ενδέκατο έτος, ενώ το δωδέκατο έτος η διδασκαλία περιλαμβάνει κυρίως Γερμανικά, κοινωνικές επιστήμες, μαθηματικά, επιστήμες και επαγγελματικά αντικείμενα. Τα Fachoberschulen λειτουργούν σε πολλές πολιτείες με σκοπό να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές που έχουν ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης στο διττό σύστημα να αποκτήσουν το Hochschulreife. Το διετές, πλήρους παρακολούθησης πρόγραμμα οδηγεί στο θεματικό Hochschulreife και με την προσθήκη μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στο γενικό Hochschulreife. Η προϋπόθεση για φοίτηση στο Fachoberschulen είναι η απόκτηση του Mittlere Schulabschluss και επιτυχής ολοκλήρωση επαγγελματικής κατάρτισης τουλάχιστον δύο χρόνων ή η επαγγελματική προϋπηρεσία τουλάχιστον πέντε χρόνων. (Mielke&Rossler, 2007).

Η Επαγγελματική Κατάρτιση έχει σημαντικό ρόλο στο διττό σύστημα (dualsystem). Τα δύο τρίτα σχεδόν των νέων ολοκληρώνουν ένα πρόγραμμα κατάρτισης τριών ετών, ανάλογα με το επάγγελμα που έχουν επιλέξει, με την εκπαίδευση να εναλλάσσεται μεταξύ της θέσης εργασίας στην επιχείρηση και του επαγγελματικού σχολείου. Ο σκοπός της κατάρτισης στο διττό σύστημα είναι να παρέχει ευρεία βασική επαγγελματική κατάρτιση και να μεταδώσει τις δεξιότητες και γνώσεις που είναι απαραίτητες για την άσκηση ενός επαγγέλματος μέσω ενός δομημένου προγράμματος κατάρτισης. Η υποχρεωτική, πλήρους παρακολούθησης φοίτηση στο σχολείο πρέπει να ολοκληρωθεί πριν την έναρξη της επαγγελματικής κατάρτισης, ενώ δεν υπάρχουν άλλες προϋποθέσεις όπως ένας τυπικός απολυτήριο τίτλος. Η κατάρτιση στηρίζεται σε μία ιδιωτική σύμβαση επαγγελματικής κατάρτισης μεταξύ του φορέα κατάρτισης και του καταρτιζόμενου και

μία δημόσια σύμβαση με το επαγγελματικό κολέγιο. Οι νέοι καταρτίζονται για τρεις με τέσσερις μέρες στη θέση εργασίας και μία με δύο ημέρες στο επαγγελματικό κολέγιο. Η επιχείρηση αναλαμβάνει το κόστος της κατάρτισης στη θέση εργασίας και πληρώνει στον καταρτιζόμενο το επίδομα κατάρτισης, το οποίο είναι σύμφωνα με τη συλλογική σύμβαση εργασίας του συγκεκριμένου κλάδου. **(Καρπουχτός, 2007).**

Βάσει των κανονισμών κατάρτισης η επιχείρηση μεταδίδει τις ειδικές και βασικές τεχνικές δεξιότητες που απαιτούνται για τη σύγχρονη άσκηση του επαγγέλματος. Η θεωρητική γνώση και δεξιότητες που αποκτήθηκαν στο επαγγελματικό σχολείο συνδυάζονται με την πρακτική εμπειρία και την εφαρμογή τους σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας. Το Berufsschule είναι ένας ανεξάρτητος φορέας με ίσα δικαιώματα, που λειτουργεί σε συνεργασία με τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς. Το επαγγελματικό σχολείο έχει ως αποστολή να παράσχει στους μαθητές γενική και επαγγελματική εκπαίδευση, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις απαιτήσεις της επαγγελματικής κατάρτισης. Το επαγγελματικό κολέγιο εφοδιάζει τους μαθητές με βασική και ειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση, πρόσθετα προς τη γενική κατάρτιση που έχουν ήδη λάβει.

Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπάρχουν πολλά σχολεία που δίνουν τη δυνατότητα σε εργαζόμενους να αποκτήσουν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπως για παράδειγμα το Mittlere Reife και το Hochschulreife. Στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα Abendgymnasien και τα colleges έχουν αποκτήσει μεγάλη σπουδαιότητα. Αυτά τα ιδρύματα δίνουν τη δυνατότητα σε ενήλικες να αποκτήσουν απολυτήριο τίτλο μέχρι το Hochschulreife ενώ εργάζονται ή με πλήρη φοίτηση. **(Baker, 2001: 277 – 280; Baker, 2006: 216 – 219).**

1.1.4 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Με την αποφοίτηση από το σύστημα γενικής εκπαίδευσης που δίνει το δικαίωμα στους μαθητές να εισαχθούν στα πανεπιστήμια (Fachhochschulreife, θεματικό Hochschulreife, γενικό Hochschulreife), οι νέοι έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν στα Γερμανικά κολέγια και πανεπιστήμια.

Το Γερμανικό πανεπιστημιακό σύστημα βασικά αποτελείται από δύο τύπους ιδρυμάτων: τα κολέγια και τα πανεπιστήμια. Τα πανεπιστήμια είναι τα παραδοσιακά ιδρύματα που παρέχουν μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και καλύπτουν σχεδόν όλους τους γνωστούς τομείς σπουδών. Περίπου τα τρία τέταρτα των μαθητών σπουδάζουν στα πανεπιστήμια και λαμβάνουν Magisterdegree, Diplomdegree ή Staatsexamen. Εκτός από τη διδασκαλία, η οποία είναι έντονα

προσανατολισμένη στην επιστήμη, τα πανεπιστήμια έχουν εκτενή ερευνητική δραστηριότητα που τα διακρίνει από τα κολέγια, ενώ ένα ακόμη προνόμιο τους είναι το δικαίωμα χορήγησης διδακτορικού τίτλου σπουδών. Τα Fachhochschulen ιδρύθηκαν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας περίπου πριν από 40 χρόνια και δραστηριοποιούνται στην επιστημονική κατάρτιση εργαζομένων, σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Τα Fachhochschulen προσεγγίζουν την πλευρά της εφαρμογής, συνδυάζοντας πρακτικούς όρους με την εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης που προέρχεται από την έρευνα. Η δομή των προγραμμάτων σπουδών είναι αρκετά πιο περιορισμένη σε σύγκριση με τα πανεπιστήμια και γενικά σχετίζεται με τις δεξιότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις επιχειρήσεις. Το 40% των μαθητών σπουδάζουν σήμερα στα Fachhochschulen. Σαν αποτέλεσμα της διαδικασίας της Bologna, τα όρια μεταξύ των διαφόρων τύπων ιδρυμάτων της ανώτερης εκπαίδευσης γίνονται συνεχώς πιο δυσδιάκριτα και οι δύο τύποι ιδρυμάτων πλησιάζουν μεταξύ τους. Από το 2010 δε θα υπάρχουν διαφορές σχετικά με τα ακαδημαϊκά προσόντα: τα πανεπιστήμια και τα Fachhochschulen θα απονέμουν Bachelor και Master σύμφωνα με την ίδια διάρθρωση σπουδών. **(Μποχώρης, 2014)**

Εκτός από τα παραδοσιακά πανεπιστήμια και τα Fachhochschulen, υπάρχουν επίσης ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης ειδικού προσανατολισμού όπως τα κολέγια εκπαίδευσης δασκάλων, τα κολέγια τεχνών και μουσικής, τα Verwaltungshochschulen, κλπ.. Το Berufsakademie αντιπροσωπεύει έναν ειδικό τύπο ιδρύματος ανώτερης εκπαίδευσης που έλαβε πανεπιστημιακό χαρακτήρα σε ορισμένες Ομοσπονδιακές πολιτείες. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είναι το πολυσύνθετο, σε μεγάλο βαθμό νομικά ρυθμιζόμενο σύστημα μετα-υποχρεωτικής εκπαίδευσης (furthereducationssystem). Στη βάση των διαφόρων νόμων για την επαγγελματική κατάρτιση αναπτύχθηκε μια πληθώρα επαγγελμάτων (Fortbildungsberufe), τα οποία αποτελούν μια σημαντική ευκαιρία σταδιοδρομίας για τους ειδικευμένους εργαζόμενους. **(Γιαγκουνίδης, Τζιανάρια&Φουτσιτζή, 2010)**

Η μετα-υποχρεωτική επαγγελματική εκπαίδευση στις ειδικότητες διοίκησης επιχειρήσεων, πωλήσεων, τεχνιτών και πολλών άλλων επιλέγεται από το ένα όγδοο των εργαζομένων ως ευκαιρία πρόσθετης επαγγελματικής κατάρτισης. Τα επαγγέλματα αυτά (Fortbildungsberufe) ρυθμίζονται από την πολιτεία, είναι ανεξάρτητα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων και απαιτούν προετοιμασία 600 - 2.400 ώρες, ανάλογα με τον εκπαιδευτικό τους στόχο. Η προϋπόθεση για να δώσει κανείς εξετάσεις είναι να έχει ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης και δύο με τρία χρόνια αντίστοιχης απασχόλησης. Εκτός από το

Βιομηχανικό και Εμπορικό Επιμελητήριο και το Βιοτεχνικό Επιμελητήριο, προπαρασκευαστικά μαθήματα παρέχονται από τα δημόσια τεχνικά κολέγια. Τα εφόδια των επαγγελματιών Fortbildungsberufe δίνουν τη δυνατότητα απασχόλησης σε μέσο τεχνικό και διοικητικό επίπεδο των επιχειρήσεων.

Ο τομέας της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης είναι εντελώς ετερογενής στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και καλύπτει πλήθος διαφορετικών ευκαιριών και προσόντων. Υπάρχουν ορισμοί κανονισμού, αλλά τελικά η αγορά είναι εκείνη που αποφασίζει ποιες ευκαιρίες συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης θα διατηρηθούν και ποιες όχι, ενώ οι ομοσπονδίες εργοδοτών και εργαζομένων δεν επιθυμούν αυστηρή νομοθεσία και δομή για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. 1) Το Hauptschule είναι σχολείο κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχει βασική γενική εκπαίδευση 2) Το Realschule είναι σχολείο κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχει στους μαθητές ευρύτερη γενική εκπαίδευση και τη δυνατότητα να προχωρήσουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση 3) Το Gymnasium είναι ένας τύπος σχολείου που καλύπτει την κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και παρέχει εις βάθος γενική εκπαίδευση που στοχεύει στην εισαγωγή στη γενική ανώτερη εκπαίδευση 4) Το Gesamtschule είναι σχολείο κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχει μαθήματα για διάφορες εξειδικεύσεις 5) Το Volksschule ήταν η ονομασία για τα Grundschule και Hauptschule 6) Το GymnasialeOberstufe είναι το ανώτερο επίπεδο του Gymnasium 7) Το Hauptschulabschluss είναι πιστοποιητικό κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δίνει πρόσβαση σε επαγγελματικό σχολείο 8) Το Abendgymnasium είναι σχολείο στο οποίο οι ενήλικες μπορούν να παρακολουθούν απογευματινά μαθήματα για να αποκτήσουν το Hauptschulabschluss. 9) Το Staatsexamen είναι ισοδύναμο του πρώτου πτυχίου, του πανεπιστημιακού τίτλου που απαιτείται για τα επαγγέλματα διδασκαλίας. 10) Το Fachhochschule είναι Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Επιστημών. 11) Το Verwaltungshochschule είναι σχολείο που συντηρείται από την Ομοσπονδία ή μία Πολιτεία και εκπαιδεύει δημοσίους υπαλλήλους σε ένα συγκεκριμένο τομέα της δημόσιας διοίκησης για σταδιοδρομία στο ανώτερο επίπεδο δημόσιων υπηρεσιών. 12) Το Berufsakademie προσφέρει τριετή προγράμματα ακαδημαϊκής κατάρτισης που συνδυάζονται με πρακτική σε επιχειρήσεις σύμφωνα με το διττό σύστημα. 13) Τα Fortbildungsberufe είναι επαγγέλματα για τα οποία η πιστοποίηση μπορεί να γίνει μέσω της μετα-υποχρεωτικής κατάρτισης(Μποχώρης, 2014

1.2 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

1.2.1 Πρωτοβάθμια- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η θεμελιώδης αρχή της μη δημιουργίας διακρίσεων βάσει της ιθαγένειας εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις εισαγωγής σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων όσον αφορά τα δίδακτρα ή των όρων που διέπουν τη χορήγηση βοήθειας για την κάλυψη των δίδακτρων αυτών. Στο θέμα αυτό, όλοι οι πολίτες της Κοινότητας πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως και οι πολίτες του οικείου κράτους μέλους. Εάν δεν πρόκειται περί εισαγωγής σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να επικαλεστεί τον κανόνα αυτό (της μη διάκρισης) μόνον εφόσον είναι διακινούμενος εργαζόμενος ή μέλος της οικογενείας ενός διακινούμενου εργαζομένου. Π.χ. στην περίπτωση που το κράτος μέλος υποδοχής χορηγεί κάποιο επίδομα "επιβίωσης".

Πιο συγκεκριμένα, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να ενεργούν με δική τους πρωτοβουλία για την παροχή επιχορηγήσεων και βοηθημάτων του είδους αυτού σε αλλοδαπούς πολίτες που κατοικούν στο έδαφός τους. Επιπλέον, ορισμένα επιδόματα και/ή βοηθήματα από το κράτος μέλος καταγωγής μπορούν να διατηρηθούν κατά τη διάρκεια διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής. Η υποχρεωτική εκπαίδευση στις Κάτω Χώρες διαρκεί είτε 12 χρόνια για φοίτηση με πλήρες ωράριο (5 ως 17 ετών), ή φοίτηση με πλήρες ωράριο από πέντε ετών ως το τέλος του σχολικού έτους εντός του οποίου οι μαθητές γίνονται 16 ετών και στη συνέχεια υποχρεωτική φοίτηση με μερικό ωράριο μέχρι 18 ετών (ενηλικίωση) για ορισμένα είδη σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (VWO και HAVO).

Κάθε παιδί είναι υποχρεωμένο να πάει σχολείο με πλήρες ωράριο από την πρώτη εργάσιμη για τα σχολεία ημέρα του μήνα που έπεται των πέμπτων γενεθλίων του· εντούτοις, στην πράξη όλα σχεδόν τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο από την ηλικία των τεσσάρων ετών. Η υποχρεωτική εκπαίδευση περιλαμβάνει την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και κάποια επαγγελματική εκπαίδευση. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Basisonderwijs) απευθύνεται σε μαθητές από τεσσάρων έως 12 ετών και περιλαμβάνει οκτώ συναπτά έτη φοίτησης. Στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τα παιδιά μπορούν να επιλέξουν μεταξύ της προ-πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (VWO), της ανώτερης γενικής εκπαίδευσης (HAVO), του πρώτου κύκλου της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (MAVO) και της προ-επαγγελματικής εκπαίδευσης (VBO). Η

δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Voortgezetonderwijs) έπεται της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφορά μαθητές από 12 ως 18 ετών περίπου. Από το σχολικό έτος 1993-1994, η VWO, η HAVO, η MAVO και η VBO αρχίζουν με μια περίοδο βασικής εκπαίδευσης (basisvorming), η οποία διαρκεί, κατ'αρχήν, τρία χρόνια. Παρέχει ευρύτερη γενική παιδεία ενώ δεν κάνει αυστηρές διακρίσεις μεταξύ γενικών και τεχνικών θεμάτων.(Nuffic).

Η VWO διαρκεί έξι χρόνια και προετοιμάζει τους μαθητές για συνέχιση των σπουδών στο πανεπιστήμιο; στην πράξη οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν μετά την VWO στην τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Η VWO περιλαμβάνει τριών ειδών σχολεία: το atheneum (όπου δεν διδάσκονται αρχαία ελληνικά και λατινικά), το gymnasium (όπου τα μαθήματα αυτά είναι υποχρεωτικά), και το lyceum (όπου είναι προαιρετικά). Η HAVO διαρκεί πέντε χρόνια και προετοιμάζει τους μαθητές για την είσοδό τους στην τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση· στην πράξη, οι μαθητές που έχουν απολυτήριο HAVO μπορούν να συνεχίσουν στην VWO ή στην MBO. Η MAVO διαρκεί τέσσερα χρόνια και βασικό της έργο είναι η προετοιμασία των μαθητών για τη MBO· πολλοί μαθητές με απολυτήριο MAVO, ωστόσο, αποφασίζουν να περάσουν στη HAVO ή σε προγράμματα μαθητείας. Η VBO διαρκεί τέσσερα χρόνια και οι μαθητές που αποφοιτούν από αυτήν μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στη MBO ή στο σύστημα μαθητείας. Η φοίτηση των μαθητών στην πρώτη φάση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (τέσσερα χρόνια VBO και MAVO, ή τα πρώτα τρία χρόνια HAVO και VWO) ώσπου να την ολοκληρώσουν, δεν μπορεί να υπερβεί τα πέντε χρόνια.(SLO, StichtingLeerplanontwikkelingNederland).

Στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το σχολικό έτος διαρκεί κανονικά από την 1η Αυγούστου ως την 31η Ιουλίου. Στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση όλα τα παιδιά είναι υποχρεωμένα να πάνε σχολείο από την πρώτη εργάσιμη για το σχολείο ημέρα του μήνα που έπεται των πέμπτων γενεθλίων τους· ωστόσο, η ηλικία δεν αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή, αφού τα παιδιά μπορούν να ξεκινήσουν και από τεσσάρων ετών. Οι μαθητές πρέπει να φοιτούν σε σχολείο της περιοχής που ορίζεται από τις τοπικές αρχές (συνήθως το δήμο στον οποίο κατοικούν), αν και είναι δυνατόν να υπάρξουν εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτό.(Nuffic).

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι μαθητές γίνονται δεκτοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μόλις τελειώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κατά μέσο όρο στην ηλικία των 12 ετών· την απόφαση για την εισαγωγή των μαθητών λαμβάνει μια επιτροπή εισαγωγής. Για την εισαγωγή

μαθητών στην VWO, τη HAVO και τη MAVO, αξιολογείται η καταλληλότητά τους για αυτούς τους τύπους εκπαίδευσης. Η συνηθέστερη μέθοδος αξιολόγησης είναι η δοκιμασία των μαθητών στο τελευταίο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με εξετάσεις που σχεδιάζονται κεντρικά προκειμένου να αποτιμηθούν οι γνώσεις και η δυνατότητα κατανόησης που διαθέτουν. Το Εθνικό Ινστιτούτο Εξετάσεων (CITO) ανέπτυξε μια Τελική Δοκιμασία για την αποφοίτηση από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση η οποία χρησιμοποιείται από περισσότερα από το 60% των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας (1992) Για τη VBO δεν υπάρχουν ιδιαίτερες προϋποθέσεις εισαγωγής και γι' αυτό, στις περιπτώσεις που ένα σχολείο MAVO έχει το ίδιο πρώτο έτος με κάποιο σχολείο VBO, δεν υπάρχουν προϋποθέσεις εισαγωγής ούτε για το τελευταίο. **(OECD, 2016)**

Η διδασκαλία παρέχεται δωρεάν για όλους τους μαθητές μέχρι 16 ετών, δηλ. για την υποχρεωτική εκπαίδευση, αν και τα βιβλία και το υλικό διδασκαλίας ενδέχεται να πρέπει να αγοραστούν. Οι μαθητές ηλικίας άνω των 16 ετών καταβάλλουν ετήσια δίδακτρα αλλά οι γονείς μπορούν να ζητήσουν επιδόματα.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο τέλος της οκταετούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσής τους οι μαθητές δεν λαμβάνουν πιστοποιητικό ή πτυχίο, αλλά σχολικό έλεγχο όπου περιγράφονται οι προσωπικές τους επιδόσεις και δυνατότητες και παρέχονται συμβουλές για τη συνέχιση των σπουδών τους. Οι γονείς λαμβάνουν αντίτυπο του ελέγχου, αλλά δεν υποχρεούνται να ακολουθήσουν τις συμβουλές για τις περαιτέρω σπουδές των παιδιών τους. Οι περισσότεροι μαθητές, ωστόσο, συμμετέχουν στις εθνικές εξετάσεις που οργανώνονται από το CITO. (Nuffic).

Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο τέλος της περιόδου της βασικής εκπαίδευσης οι μαθητές δίνουν εξετάσεις και στα 15 υποχρεωτικά μαθήματα. Τα σχολεία μπορούν να συμπληρώσουν τις εξετάσεις αυτές με δικές τους εξετάσεις και μπορούν να αποφασίζουν για τη σειρά και το χρόνο εξέτασης των μαθημάτων. Στους μαθητές που ολοκληρώνουν επιτυχώς τη βασική τους εκπαίδευση χορηγείται σχετικό πιστοποιητικό (getuigschriftbasisvorming). Η VWO, η HAVO, η MAVO και η VBO καταλήγουν σε μια τελική δοκιμασία που περιλαμβάνει εξετάσεις στο σχολείο όπου φοιτούν οι μαθητές και εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο. Το κάθε σχολείο οργανώνει τις δικές του εξετάσεις οι οποίες διεξάγονται στο τελευταίο σχολικό έτος. Οι εθνικές εξετάσεις είναι κοινές για όλα τα σχολεία του ίδιου τύπου και διεξάγονται ταυτόχρονα σε όλα. Ο τελικός βαθμός είναι ο μέσος όρος των βαθμών στις σχολικές και στις εθνικές εξετάσεις. Οι μαθητές που περνούν

επιτυχώς κάποια από τις απολυτήριες εξετάσεις λαμβάνουν ένα απολυτήριο (diploma) το οποίο είναι πανομοιότυπο σε ολόκληρη της χώρα για τους διάφορους τύπους σχολείων.

Όσον αφορά την Οικονομική συνδρομή οι μαθητές κάτω των 18 ετών που παρακολουθούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με πλήρες ωράριο υπάγονται στο Πρόγραμμα Χορήγησης Επιδομάτων Σπουδών. Το ύψος των επιδομάτων τους εξαρτάται από τα εισοδήματα των γονέων τους.

Στις Κάτω Χώρες δεν υπάρχει δεύτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως χωριστή κατηγορία, αφού τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνουν τριετή (VWO και HAVO) ή τετραετή (MAVO και VBO) περίοδο υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στη συνέχεια ακολουθεί μια περίοδος υποχρεωτικής φοίτησης με μερικό ωράριο (τρία χρόνια για τη VWO, δύο χρόνια για τη HAVO). (SLO, StichtingLeerplanontwikkelingNederland).

1.2.2 Πανεπιστημιακή και μη Πανεπιστημιακή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση – Διάρθρωση και Διάρκεια

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει την πανεπιστημιακή εκπαίδευση (Wetenschappelijkeonderwijs-WO), την ανώτερη (μη πανεπιστημιακή) επαγγελματική εκπαίδευση (Hogerberoepsonderwijs-HBO) και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο (OU, εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση). Η ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση (HBO) παρέχει τόσο θεωρητική όσο και πρακτική κατάρτιση για επαγγέλματα τα οποία απαιτούν ανώτερο επίπεδο επαγγελματικών προσόντων. Οι σπουδές στην HBO συνδέονται σχεδόν πάντοτε με ένα συγκεκριμένο τομέα απασχόλησης. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση απευθύνεται σε σπουδαστές που είναι από 18 ετών περίπου και άνω. Οι προπτυχιακές σπουδές διαρκούν τουλάχιστον 4 χρόνια, με εξαίρεση την ιατρική, την κτηνιατρική (έξι χρόνια), την οδοντιατρική και τη φιλοσοφία κάποιου συγκεκριμένου πεδίου μελέτης (5 χρόνια). Υπάρχουν πανεπιστημιακές σπουδές και σπουδές HBO, τόσο με πλήρες όσο και με μερικό ωράριο. Σε ορισμένες πανεπιστημιακές σχολές τα μαθήματα παραδίδονται σε γλώσσα άλλη από τα ολλανδικά, κυρίως στα αγγλικά. **(Eurydice, 2008/09).**

Τόσο στο πανεπιστήμιο όσο και στην HBO, το ακαδημαϊκό έτος διαρκεί 42 εβδομάδες· οι παραδόσεις ξεκινούν την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου. Τα άτομα που επιθυμούν να

εισαχθούν στο πανεπιστήμιο πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό VWO, να περάσουν εξετάσεις σε προπαρασκευαστικά μαθήματα HBO για να λάβουν το πιστοποιητικό προπαίδευσης ή να δώσουν εισαγωγικές εξετάσεις (colloquiumdoctum). Οι πολίτες χωρών της ΕΕ πρέπει να είναι κάτοχοι απολυτηρίου ολλανδικού σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ισότιμου τίτλου. Για τη συμμετοχή στις εξετάσεις, ωστόσο, ενδέχεται να απαιτείται αποδεδειγμένη γνώση για ορισμένα θέματα. Αν οι γνώσεις αυτές δεν αποδεικνύονται με βάση το απαιτούμενο πιστοποιητικό VWO, το πανεπιστήμιο θα διενεργήσει προκριματικές εξετάσεις για τα εν λόγω θέματα. Για τους πολίτες της ΕΕ οι προκριματικές αυτές εξετάσεις είναι πάντοτε υποχρεωτικές.

Υπάρχει ένα κεντρικό σύστημα κατανομής των θέσεων στα διάφορα πανεπιστήμια. Αν υπάρχει περιορισμός στον αριθμό των σπουδαστών (NumerusClausus), τότε αυτοί επιλέγονται με κλήρο. Κάθε χρόνο τα ιδρύματα ή το υπουργείο παιδείας, πολιτισμού και επιστημών λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τις σχολές στις οποίες εφαρμόζεται περιορισμός του αριθμού των εισακτέων. Για το ακαδημαϊκό έτος 1996/1997, ίσχυσε numerusclausus σε 23 θεματικούς τομείς στην HBO και σε έξι στην WO. Εφόσον υπάρχει, ο numerusclausus εφαρμόζεται και στους κοινοτικούς πολίτες που επιθυμούν να ξεκινήσουν με το πρώτο έτος κάποιας σχολής.

Οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να περάσουν εξετάσεις ολλανδικής γλώσσας προκειμένου να γίνουν δεκτοί για σπουδές στα ολλανδικά πανεπιστήμια· πληροφορίες για τις απαιτήσεις και τις ημερομηνίες των εξετάσεων παρέχονται από τα ίδια τα πανεπιστήμια. Όσον αφορά τα HBO οι σπουδαστές που επιθυμούν να εγγραφούν πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό HAVO, VWO ή MBO. Ενδέχεται, ωστόσο, να απαιτείται επιπλέον να έχουν διδαχθεί δύο το πολύ συγκεκριμένα μαθήματα σε αυτό το επίπεδο. Εκτός από τις απαιτήσεις που αφορούν την προηγούμενη εκπαίδευση, τα ιδρύματα ενδέχεται να επιβάλλουν και άλλες απαιτήσεις σχετικές με την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Και για την εγγραφή στην HBO χρησιμοποιείται πια ένα κεντρικό σύστημα εισαγωγής και κλήρωση. Στις περιπτώσεις που το ενδιαφέρον για κάποια κατεύθυνση υπερβαίνει τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων, γίνεται κλήρωση.

Σχετικά με τα δίδακτρα οι σπουδαστές των ολλανδικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών της ΕΕ, καταβάλλουν δίδακτρα. Οι ετήσιες αυξήσεις ορίζονται νομοθετικά.<https://businessculture.org/gr/western-europe/netherlands/>

Όσον αφορά την αναγνώριση των τίτλων σπουδών για την εισαγωγή οι Κάτω Χώρες αναγνωρίζουν τους σχετικούς με την εισαγωγή τίτλους των άλλων ευρωπαϊκών χωρών σύμφωνα με τους όρους διαφόρων διμερών συμφωνιών και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Ισοτιμία των Διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια· επίσης αναγνωρίζει το ευρωπαϊκό και το διεθνές baccalaureata (απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Αρμόδια για την αναγνώριση των αλλοδαπών τίτλων σπουδών είναι τα ίδια τα ιδρύματα, με την επιπλέον βοήθεια του NUFFIC, του ολλανδικού κέντρου για την αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής. Ωστόσο, το ίδρυμα είναι ελεύθερο να ακολουθήσει ή να αγνοήσει την υπόδειξη του NUFFIC. Πληροφορίες για την αναγνώριση των πτυχίων της ολλανδικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από άλλες χώρες ΕΕ παρέχονται στα κέντρα NARIC.

Στο τέλος του πρώτου έτους, διεξάγονται "προπαιδευτικές εξετάσεις", τις οποίες πρέπει να περάσουν οι σπουδαστές μέσα σε δύο χρόνια. Οι πτυχιακές εξετάσεις διεξάγονται μετά το τέταρτο έτος. Υπάρχουν ενδιάμεσες εξετάσεις (tentamens) σε όλα τα μαθήματα, συνήθως κάθε δύο ή τρεις μήνες. Οι σπουδαστές που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους πριν από τις πτυχιακές εξετάσεις λαμβάνουν επίσημη δήλωση που αναφέρει μέχρι ποιο σημείο έφθασαν και ποιες ενδιάμεσες εξετάσεις έδωσαν. Στο πανεπιστήμιο όταν ο φοιτητής ή η φοιτήτρια περάσει τις πτυχιακές εξετάσεις (doctoraal), λαμβάνει ένα πιστοποιητικό (πτυχίο) που αναφέρει το βαθμό που έλαβε ενώ του χορηγείται και ο τίτλος του doctorandus, του meester ή του ingenieur. Ο τελευταίος τίτλος χρησιμοποιείται από τους αποφοίτους των πολυτεχνείων. Στα ιδρύματα της HBO, οι σπουδαστές που περνούν τις πτυχιακές εξετάσεις λαμβάνουν πτυχίο (getuigschriftvanHBO) και είναι δυνατό να τους χορηγηθεί και κάποιος τίτλος, όπως ingenieur για τους αποφοίτους του τεχνολογικού και του γεωργικού τομέα, ή baccalaureus για τους αποφοίτους άλλων κατευθύνσεων σπουδών.

Στο κομμάτι που αφορά την Οικονομική συνδρομή οι σπουδαστές μέχρι 27 ετών υπάγονται στο Νόμο για την παροχή οικονομικής ενίσχυσης στους σπουδαστές (WSF). Όλοι οι σπουδαστές που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με πλήρες ωράριο δικαιούνται βασική υποτροφία, το ποσό της οποίας εξαρτάται από το είδος της εκπαίδευσης και από το εάν ο σπουδαστής διαμένει μακριά από το σπίτι του ή όχι. Οι σπουδαστές μπορούν να ζητήσουν και συμπληρωματική οικονομική ενίσχυση. Μέρος αυτής παρέχεται ως έντοκο δάνειο το οποίο πρέπει να εξοφληθεί μετά την ολοκλήρωση των σπουδών και το υπόλοιπο ως συμπληρωματική υποτροφία. Ορισμένοι σπουδαστές επίσης είναι δυνατόν να δικαιούνται επίδομα μόνου γονέα ή

επίδομα για το σύντροφό τους· τα χρήματα αυτά συμπληρώνουν τη βασική υποτροφία και επομένως δεν πρέπει να επιστραφούν. Επίσης όλοι οι σπουδαστές δικαιούνται φοιτητικό δελτίο για τα μέσα μαζικής μεταφοράς (κάρτα ΟΥ) το οποίο τους επιτρέπει να ταξιδεύουν ελεύθερα σε ολόκληρη τη χώρα· πρέπει να επιλέξουν μεταξύ δελτίου εργάσιμων ημερών και δελτίου σαββατοκύριακου. Μετά την ηλικία των 27 ετών, η ενίσχυση χορηγείται εξ ολοκλήρου ως έντοκο δάνειο. Η μέγιστη περίοδος για τη λήψη ενίσχυσης με τη μορφή υποτροφίας είναι σήμερα πέντε χρόνια (επίσημη διάρκεια σπουδών συν ένα επιπλέον έτος). Από την πενταετία και πέρα ο σπουδαστής δικαιούται ενίσχυση για δύο χρόνια το πολύ ακόμη με τη μορφή έντοκου δανείου. Το μέρος που χορηγείται ως υποτροφία δεν επιστρέφεται μόνον εφόσον ο σπουδαστής πληροί ορισμένα κριτήρια ετήσιας απόδοσης. Για τους σπουδαστές που ξεκίνησαν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση την 1η Σεπτεμβρίου 1996 ή μεταγενέστερα, ισχύει ένα νέο καθεστώς. Στην αρχή χορηγείται οικονομική ενίσχυση με τη μορφή έντοκου δανείου. Ανάλογα με τις επιδόσεις του σπουδαστή, το δάνειο μετατρέπεται στη συνέχεια σε υποτροφία και παραγράφονται οι τόκοι. Το δικαίωμα σε υποτροφία διαρκεί συνήθως τέσσερα χρόνια. Στη συνέχεια ο σπουδαστής μπορεί να συνάψει έντοκο δάνειο τριετούς το πολύ διάρκειας.<https://www.esos.gr/arthra/41874/ekpaideytiko-systima-tis-ollandias>

1.3 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

1.3.1 Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η θεμελιώδης αρχή της μη εισαγωγής διακρίσεων λόγω ιθαγένειας εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις εισαγωγής σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, συμπεριλαμβανομένων των διδασκτρών ή των όρων χορήγησης συνδρομής για την κάλυψη των διδασκτρών αυτών. Στο θέμα αυτό, όλοι οι πολίτες της Κοινότητας πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως και οι πολίτες του εκάστοτε κράτους μέλους. Εάν δεν πρόκειται περί εισαγωγής σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να επικαλεσθεί τον κανόνα αυτό (της μη διάκρισης) μόνο εφόσον είναι διακινούμενος εργαζόμενος ή μέλος της οικογενείας διακινούμενου εργαζόμενου. Π.χ. στην περίπτωση που το κράτος μέλος υποδοχής χορηγεί κάποιο επίδομα "επιβίωσης". Πιο συγκεκριμένα, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να ενεργούν με δική τους πρωτοβουλία για την παροχή επιδομάτων και βοηθημάτων του είδους αυτού σε αλλοδαπούς πολίτες που κατοικούν στο έδαφός τους. Εξάλλου, ορισμένα επιδόματα και/ή βοηθήματα από το

κράτος μέλος καταγωγής μπορούν να διατηρηθούν κατά τη διάρκεια διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής. (Brock&Alexiadou, 2012, σ. 426).

Σε Αγγλία και Ουαλία η φοίτηση είναι υποχρεωτική από 5 έως 16 ετών. Το παρόν εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει δύο δυνατότητες φοίτησης: σε δύο στάδια ή σε τρία στάδια. Η φοίτηση σε δύο στάδια περιλαμβάνει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση για μαθητές μέχρι 11 ετών και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για μαθητές από 12 έως 18 ετών (υποχρεωτική μόνο έως τα 16). Η φοίτηση σε τρία στάδια πραγματοποιείται σε σχολεία πρωτοβάθμιας, πρωτοβάθμιας ανώτερης (middleschools) και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα σχολεία πρωτοβάθμιας ανώτερης εκπαίδευσης κανονικά παρέχουν τετραετή φοίτηση για μαθητές ηλικίας από 8 έως 12 ετών (middleschoolsdeemedprimary), ή από 9 έως 12 ετών (middleschoolsdeemedsecondary). Το νηπιαγωγείο αρχίζει να εφαρμόζεται τώρα, και η προσχολική εκπαίδευση διαρκεί τρία τρίμηνα. Η από το νόμο προβλεπόμενη εκπαίδευση διαιρείται σε τέσσερα βασικά στάδια: βασικό στάδιο 1 (από την ηλικία των 5 έως την ηλικία των 7 ετών), βασικό στάδιο 2 (από 7 έως 11 ετών), βασικό στάδιο 3 (από 11 έως 14 ετών) και βασικό στάδιο 4 (από 14 έως 16 ετών). Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει τα βασικά στάδια 1 και 2, ενώ η δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει τα βασικά στάδια 3 και 4. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση προβλέπει τη φοίτηση μαθητών από 11 έως 18 ετών, αλλά είναι υποχρεωτική μόνο έως την ηλικία των 16 ετών. Συνήθως τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δέχονται τους μαθητές στην ηλικία των 11 ετών, αλλά εάν πρόκειται για φοίτηση σε 3 στάδια οι μαθητές μπορούν να εγγραφούν στην ηλικία των 12, 13 ή 14 ετών. Υπάρχουν διαφόρων ειδών σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (επιδοτούμενα (grant-maintainedschools), ανεξάρτητα εξειδικευμένα και ειδικά σχολεία). Βόρεια Ιρλανδία: η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική από 4 έως 16 ετών και πραγματοποιείται σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Δεν υπάρχουν σχολεία πρωτοβάθμιας ανώτερης εκπαίδευσης. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται έως την ηλικία των 11/12 ετών αφενός σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αφετέρου σε προπαρασκευαστικά τμήματα των grammarschools. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται σε δύο ειδών σχολεία μετά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση: στα grammarschools και στα secondaryschools). Στην πρώτη κατηγορία (grammarschools) φοιτούν μαθητές από 11 έως 18 ετών, ενώ στη δεύτερη κατηγορία (secondaryschools) φοιτούν μαθητές από 11 έως 16 ετών· ορισμένα από αυτά τα σχολεία παρέχουν τη δυνατότητα φοίτησης και μετά τα 16. Σκωτία: η υποχρεωτική εκπαίδευση χωρίζεται στην πρωτοβάθμια (από 5 έως 12

ετών) και στη δευτεροβάθμια (από 12 έως 16 ετών). Οι μαθητές φοιτούν κανονικά στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από την ηλικία των 5 ετών επί 7 έτη, τα οποία χωρίζονται σε 3 ευρύτερα στάδια: P1 έως P3 (κατώτερη πρωτοβάθμια), P4 και P5 (μέση πρωτοβάθμια) και P6 και P7 (ανώτερη πρωτοβάθμια). Η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται σε πολυκλαδικά σχολεία (comprehensiveschools) που περιλαμβάνουν όλα τα είδη μαθημάτων για μαθητές με γενικές ικανότητες και δυνατότητες επί περίοδο τεσσάρων ετών (έως την ηλικία των 16 ετών). Η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίζεται σε δύο ευρύτερα στάδια: τα δύο πρώτα έτη (S1 και S2) παρέχουν γενική εκπαίδευση, ενώ το τρίτο και το τέταρτο (S3 και S4) αποτελούν στάδια ειδίκευσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές (Department of education, 2017)

Το σχολικό έτος σε Αγγλία και Ουαλία στις περισσότερες περιοχές διαρκεί από την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου έως την τρίτη εβδομάδα του Ιουλίου και χωρίζεται σε τρία τρίμηνα. Στη Βόρεια Ιρλανδία το σχολικό έτος διαρκεί από τις αρχές Σεπτεμβρίου έως το τέλος Ιουνίου. Στη Σκωτία το σχολικό έτος κανονικά αρχίζει στα μέσα Αυγούστου και διαρκεί 190 ημέρες· χωρίζεται δε σε τρία τρίμηνα.

Όσον αφορά την πρόσβαση εισαγωγής σε Αγγλία και Ουαλία το διοικητικό συμβούλιο του σχολείου και οι τοπικές εκπαιδευτικές αρχές (Local Education Authorities, LEA) ενδεχομένως, είναι υπεύθυνες για την πολιτική σχετικά με την εισαγωγή: πόσοι μαθητές θα γίνουν δεκτοί στο σχολείο, τη διαδικασία αίτησης και τη διαδικασία σε περίπτωση πολύ μεγάλου αριθμού αιτήσεων. Εάν ο αριθμός των αιτήσεων είναι πολύ μεγάλος, προτεραιότητα έχουν τα παιδιά που κατοικούν πλησιέστερα στο σχολείο ή που έχουν αδέρφια στο ίδιο σχολείο. Η εγγραφή σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται κανονικά χωρίς αναφορά στην ικανότητα ή ευφυΐα, αλλά σε ορισμένες περιοχές, οι μαθητές γίνονται δεκτοί σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης βάσει των επιδόσεών τους σε εισαγωγικές εξετάσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται σε ηλικία 11 ή 12 ετών, η βάση ειδικών ικανοτήτων. Τα grammarschools που επιλέγουν με βάση τις ικανότητες παρέχουν κυρίως κλασική εκπαίδευση σε μαθητές από 11 έως 18 ετών οι οποίοι έχουν επιλεγεί με εξετάσεις. Στη Βόρεια Ιρλανδία τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οφείλουν να δέχονται μαθητές με βάση τη δυναμικότητά τους και πρέπει να δημοσιεύουν τα κριτήρια εγγραφής που εφαρμόζουν σε περίπτωση που οι αιτήσεις υπερβαίνουν τον αριθμό θέσεων του σχολείου. Μόνο η άλλη κατηγορία σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (grammarschools) μπορούν να

περιλαμβάνουν στα κριτήρια αυτά τις σχολικές επιδόσεις ενός μαθητή. Στη Σκωτία η εγγραφή στα σχολεία γίνεται χωρίς πιστοποιητικό ικανότητας. Οι εκπαιδευτικές αρχές είναι υπεύθυνες για τον καθορισμό προτεραιοτήτων στις περιπτώσεις πλεονάζοντος αριθμού αιτήσεων. Προτεραιότητα παρέχεται στα παιδιά που κατοικούν πλησιέστερα στο σχολείο ή που έχουν αδέρφια στο ίδιο σχολείο. **(Eurydice, 2009/10c, σ. 44)**

Σε Αγγλία και Ουαλία η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν σε όλους τους μαθητές των δημόσιων σχολείων καθώς και στα επιδοτούμενα σχολεία της Βόρειας Ιρλανδίας. Ωστόσο τα ιδιωτικά σχολεία χρεώνουν δίδακτρα. Στη Βόρεια Ιρλανδία η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, εκτός από τα προπαρασκευαστικά τμήματα των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (grammarschools) που μπορούν να χρεώνουν δίδακτρα. Στα σχολεία καταβάλλονται από το δημόσιο επιδοτήσεις ίσες προς τα δίδακτρα για την πλειοψηφία των μαθητών που φοιτούν σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (grammarschools). Στη Σκωτία η υποχρεωτική εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν και το κράτος παρέχει συναφείς υπηρεσίες μέσω των εκπαιδευτικών αρχών.

Στην Αγγλία η διδασκαλία σύγχρονης ξένης γλώσσας περιλαμβάνεται στα υποχρεωτικά μαθήματα του National Curriculum (εθνικού προγράμματος μαθημάτων) από την ηλικία των 11 ετών και εξής. Στην Ουαλία η ουαλική ως πρώτη ή δεύτερη γλώσσα αποτελεί υποχρεωτικό μάθημα στο εθνικό πρόγραμμα. Η παρακολούθηση μιας σύγχρονης ξένης γλώσσας είναι υποχρεωτική στο εθνικό πρόγραμμα μαθημάτων από 11 έως 14 ετών και προαιρετική στη συνέχεια. Στη Βόρεια Ιρλανδία η παρακολούθηση μιας σύγχρονης γλώσσας είναι υποχρεωτική για τους μαθητές από 11 έως 16 ετών. Η επιλογή γίνεται μεταξύ γαλλικής, γερμανικής, ιταλικής, ιρλανδικής ή ισπανικής γλώσσας. Πολλοί μαθητές διδάσκονται πάνω από μία σύγχρονη ξένη γλώσσα. Σε πολύ λίγα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε ένα σχολείο μετα-πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης η ιρλανδική αποτελεί τη γλώσσα διδασκαλίας. Στη Σκωτία η διδασκαλία σύγχρονης ξένης γλώσσας εισάγεται για τους μαθητές στις δύο τελευταίες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: σε ορισμένα σχολεία η γαλλική γλώσσα διδάσκεται ως δεύτερη γλώσσα ή χρησιμοποιείται ως γλώσσα διδασκαλίας. Όλοι οι μαθητές διδάσκονται τουλάχιστον μία γλώσσα εκτός της αγγλικής, κατά προτίμηση μία σύγχρονη ξένη ευρωπαϊκή γλώσσα, καθ' όλη τη διάρκεια των τεσσάρων ετών υποχρεωτικής εκπαίδευσης. **(Γεωργιάδης, 2004, σσ. 180 - 183)**

Η διαδικασία της προαγωγής των μαθητών στην Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία πραγματοποιείται με τη συνεχή βαθμολόγηση της προόδου των μαθητών από τους καθηγητές και στο τέλος κάθε σχολικού έτους οι μαθητές προάγονται κανονικά στην επόμενη τάξη. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι γονείς και το σχολείο μπορούν να αποφασίσουν εάν χρειάζεται να επαναλάβει ένα παιδί μία τάξη. Προς το τέλος καθενός από τα πρώτα τρία βασικά στάδια, οι διδάσκαλοι ελέγχουν την πρόοδο των μαθητών με *leveldescriptors*(δείκτες επιπέδου) για κάθε μάθημα του εθνικού σχολικού προγράμματος. Οι μαθητές βαθμολογούνται επίσης περιοδικά με εξετάσεις στο εθνικό σχολικό πρόγραμμα και τα αποτελέσματα αποστέλλονται στους γονείς. Στη Σκωτία οι μαθητές των σχολείων πρωτοβάθμιας και κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προάγονται αυτόματα στην επόμενη τάξη. Οι διδάσκαλοι ελέγχουν την πρόοδο των μαθητών με πέντε επίπεδα βαθμολόγησης σε κάθε τομέα του σχολικού προγράμματος. Οι μαθητές βαθμολογούνται επίσης περιοδικά στην αγγλική γλώσσα και στα μαθηματικά με εθνικές εξετάσεις που γνωστοποιούνται στους γονείς.

Σε Αγγλία, Ουαλία στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπάρχουν τελικές εξετάσεις, ούτε απονέμονται πιστοποιητικά. Στο τέλος του βασικού σταδίου 4 οι μαθητές ηλικίας 16 ετών συνήθως δίνουν εξετάσεις για το *GeneralCertificateofSecondaryEducation(GCSE)* (γενικό πιστοποιητικό σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) ή το *GeneralNationalVocationalqualification(GNVQ)* (πιστοποιητικό γενικής επαγγελματικής κατάρτισης). Για το GCSE χορηγείται πιστοποιητικό, το οποίο αναφέρει τους βαθμούς (από A έως G) που πήρε ο υποψήφιος σε κάθε μάθημα. Ένα πρόγραμμα καθορίζει συνήθως τη διδασκαλία προαιρετικών μαθημάτων επαγγελματικής κατεύθυνσης, των λεγόμενων *GeneralNationalVocationalQualifications(GNVQs)* κατά τα δύο τελευταία έτη του βασικού σταδίου 4, για τα οποία χορηγείται επίσης πιστοποιητικό. Στη Σκωτία στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν χορηγείται πιστοποιητικό. Στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (16ο έτος της ηλικίας) οι μαθητές κανονικά δίνουν εξωτερικές εξετάσεις (*ScottishCertificateofEducationStandardGrade*) ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής *SEB(ScottishExaminationBoard)*. Στο μαθητή χορηγείται πιστοποιητικό με τη βαθμολογία (από 7 έως 1) που έλαβε σε κάθε μάθημα. Στους μαθητές μπορούν επίσης να χορηγηθούν εθνικά πιστοποιητικά *SCOTVEC(ScottishVocationalEducationCouncil)* και πιστοποιητικά για να παρακολουθήσουν σύντομα μαθήματα για το *SEB.(Hilton, 2012, σ. 333)*.

Όσον αφορά το Οικονομικό επίπεδο στην Αγγλία και Ουαλία οι τοπικές εκπαιδευτικές αρχές (LEA) είναι υπεύθυνες για τη δωρεάν μεταφορά των μαθητών που δεν κατοικούν σε μικρή απόσταση από το πλησιέστερο κατάλληλο σχολείο. Στη Βόρεια Ιρλανδία τα εκπαιδευτικά συμβούλια και τα συμβούλια των βιβλιοθηκών (Education and Library Boards) μοιράζονται την αρμοδιότητα αυτή. Στη Σκωτία οι εκπαιδευτικές αρχές είναι εξουσιοδοτημένες να παρέχουν στα παιδιά δωρεάν μεταφορά στο σχολείο, δωρεάν γεύματα και δωρεάν είδη ιματισμού εάν το εισόδημα των γονέων τους είναι κατώτερο από ένα ορισμένο επίπεδο.(TheFundingEnvironmentForUniversities 2014, σ. 3).

1.3.2 Μη Υποχρεωτική Εκπαίδευση - Δεύτερος Κύκλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης – Διάρθρωση και Διάρκεια

Στην Αγγλία και Ουαλία η μη υποχρεωτική εκπαίδευση παρέχεται σε σχολεία και σε κολέγια. Όταν παρέχεται πλήρως σε σχολεία θεωρείται ως δευτεροβάθμια εκπαίδευση και υπόκειται στις σχολικές ρυθμίσεις. Τα τελευταία δύο έτη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για μαθητές από 16 έως 18 ετών και άνω αποκαλούνται συνήθως "SixthForm" (έκτη μορφή). Εκ παραδόσεως, οι νέοι παρέμεναν στο σχολείο ή συνέχιζαν σε κολέγιο SixthForm για να παρακολουθήσουν γενικά μαθήματα (GCEAlevels) ή, συνέχιζαν σε FurtherEducationCollege για να παρακολουθήσουν μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης, όπως τα GNVQ(GeneralNationalVocationalQualifications) ή σε ένα ειδικό τομέα μαθήματα NVQ(NationalVocationalQualifications). Ωστόσο, η διάκριση μεταξύ των μη υποχρεωτικών μαθημάτων που παρέχονται στα σχολεία και στα FurtherEducationColleges γίνεται ολοένα και πιο ασαφής. Οι νέοι που επιθυμούν να σπουδάσουν σε πανεπιστήμιο ή σε άλλα ιδρύματα ανωτάτης εκπαίδευσης συνήθως παρακολουθούν μαθήματα για το GeneralCertificateofEducationAdvancedLevel(ALevel) ή το GeneralNationalVocationalQualification(GNVQ). Ένα τρίτο είδος εξετάσεων, το GCEAS(AdvancedSupplementary) θεσπίστηκε για να διευρυνθεί το πρόγραμμα μαθημάτων των μαθητών του A Level και να μπορούν να συμμετέχουν σε εξετάσεις σε άλλα συμπληρωματικά μαθήματα. Ολοένα και περισσότεροι μαθητές παρακολουθούν τα GNVQ ή συνδυασμό των GNVQ και Alevels. Στη μη υποχρεωτική εκπαίδευση δεν υπάρχει εθνικό πρόγραμμα μαθημάτων. Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν από μία σειρά μαθημάτων για τις εξετάσεις GCEA level και GCEAS συνήθως από δύο έως και τέσσερα μαθήματα. Στη Σκωτία ο δεύτερος κύκλος

δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρέχεται κατά τα δύο τελευταία έτη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (S5 και S6). Οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν διάφορα μαθήματα και μπορούν να συνδυάσουν το ScottishCertificateofEducation(SCE) HigherGrades, και στην τάξη S6 το CertificateofSixthYearStudies(CSYS) με σύντομα μαθήματα SCEή/και τα μαθήματα του SCOTVECNationalCertificate. Συνήθως οι μαθητές επιλέγουν έως 5 μαθήματα SCEHigherGrade σε ένα έτος και επομένως μπορούν να διατηρούν ευρεία ισορροπία θεμάτων. Το πιστοποιητικό HigherGrades αποτελεί προϋπόθεση για την εγγραφή σε πανεπιστήμιο. Ορισμένα από τα μαθήματα που παρακολουθούν οι μαθητές της τάξης S5 και S6 παραδίδονται και σε FurtherEducationColleges. Στη Βόρεια Ιρλανδία το μη υποχρεωτικό σύστημα εκπαίδευσης ακολουθεί τα ίδια πρότυπα με το σύστημα της Αγγλίας και της Ουαλίας. **(Roberts&Foster, 2018)**

Το σχολικό έτος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαρκεί όσο και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Για την εγγραφή στο δεύτερο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν απαιτούνται τυπικά προσόντα, αν και οι μαθητές πρέπει κανονικά να έχουν καλή βαθμολογία στα μαθήματα που επιθυμούν να παρακολουθήσουν. Τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα FurtherEducationColleges χρηματοδοτούνται από το Δημόσιο για τους μαθητές των 16-18 ετών στην Αγγλία και στην Ουαλία. Στη Σκωτία, τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι δωρεάν, καθώς και τα FurtherEducationColleges για μαθητές που έχουν κλείσει το 18ο έτος την 1η Σεπτεμβρίου του έτους κατά το οποίο εγγράφονται.

Η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας είναι συνεχής, ενώ οι επιπλέον ξένες γλώσσες μπορεί να είναι προαιρετικές. Έχουν συσταθεί ειδικά σχολεία γλωσσών. Στην Ουαλία, η εκμάθηση της ουαλικής ως πρώτης ή δεύτερης γλώσσας και οι σύγχρονες ξένες γλώσσες αποτελούν προαιρετικά μαθήματα. Εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, οι μαθητές προάγονται αυτόματα από το πρώτο έτος στο δεύτερο έτος του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στη Σκωτία επειδή τα μαθήματα του SCEHigherGrades παρακολουθούνται κανονικά πάνω από ένα έτος, υπάρχει η δυνατότητα να σταματήσουν οι μαθητές στο τέλος της τάξης **(Roberts&Foster, 2018)**

Στην Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία οι εξετάσεις GCEA Level, GNVQs και AS πραγματοποιούνται κανονικά στην ηλικία των 18 ετών μετά από διετή παρακολούθηση μαθημάτων. Για τις εξετάσεις A Level και AS οι υποψήφιοι βαθμολογούνται με έναν από τους βαθμούς επιτυχίας (A-E), σχεδόν αποτυχίας (F) ή αποτυχίας (U) για κάθε μάθημα στο οποίο

εξετάζονται. Κατά κανόνα, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν τα μαθήματα στα οποία εξετάζονται για το A Level, το GNVQ και το AS Στη Σκωτία τα μαθήματα του Scottish Certificate of Education(SCE) Higher Grades κανονικά παρακολουθούνται επί ένα έτος και αρχίζουν στο τέλος του έτους S, σε ηλικία 16-17 ετών. Στην τάξη S6, οι μαθητές μπορούν να επαναλάβουν το Higher Grades για να βελτιώσουν τους βαθμούς τους, να επιλέξουν νέα μαθήματα στο Higher Level ή να συνεχίσουν να παρακολουθούν μαθήματα στα οποία έχουν ήδη επιτύχει ένα Higher Grade για το CSYS(πιστοποιητικό εξαετών σπουδών). Η απονομή του SCE και του CSYS γίνεται από την εξεταστική επιτροπή της Σκωτίας (Scottish Examination Board). Οι μαθητές μπορούν επίσης να παρακολουθήσουν σύντομα μαθήματα SEB και συνδυασμούς για το SCOTVEC National Certificate στις τάξεις S5 και S6 (τα καθήκοντα του SEB και SCOTVEC πρόκειται να συγχωνευθούν για να αποτελέσουν μια νέα σκωτική αρχή απονομής τίτλων από την 1η Απριλίου 1997).

Για το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης η οικονομική συνδρομή είναι ίδια με εκείνη που ισχύει για την υποχρεωτική εκπαίδευση. (Hilton, 2015^a)

1.3.3 Πανεπιστημιακή και μη Πανεπιστημιακή Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη Βόρεια Ιρλανδία είναι ίδια με εκείνη της Αγγλίας και της Ουαλίας. Συνεπώς αναφέρονται μόνο οι σημαντικές ιδιομορφίες της Βόρειας Ιρλανδίας. Από το 1992, σχεδόν όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο Ηνωμένο Βασίλειο ανήκουν σε μία και μόνο κατηγορία. Ωστόσο, λόγω της διαφορετικής ιστορίας τους και των άλλοτε διαφορετικών μεθόδων χρηματοδότησης, εξακολουθούν να υπάρχουν διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των ιδρυμάτων που είναι κοινώς γνωστά ως "παλαιά" πανεπιστήμια και τα πρώην "polytechnics" και "colleges" που είναι γνωστά ως "νέα" πανεπιστήμια. Κάθε πανεπιστήμιο είναι αυτόνομο και αποφασίζει ποια διπλώματα και άλλους τίτλους θα χορηγήσει, καθώς και τους σχετικούς όρους. Τα περισσότερα πανεπιστήμια παρέχουν τη δυνατότητα έρευνας, καθώς και ευρύ φάσμα μαθημάτων προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου. Κατά κανόνα, τα παλαιά πανεπιστήμια δεν παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση, ενώ πολλά από τα νέα πανεπιστήμια -ιδίως τα πρώην πολυτεχνεία παρέχουν περισσότερες δυνατότητες πρακτικών εφαρμογών.(ContinuingProfessionalDevelopmentforTeachersWorkinginEarlyChildhoodandSchoolEducation, 2017. Hilton, 2015^a)

Το ακαδημαϊκό έτος διαρκεί από τον Σεπτέμβριο/Οκτώβριο έως το τέλος Ιουνίου για τους φοιτητές που παρακολουθούν προπτυχιακά μαθήματα. Κανονικά διαιρείται σε τρία τρίμηνα, αλλά υπάρχει ολοένα και περισσότερο η τάση για δύο εξάμηνα. Κάθε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εφαρμόζει δική του πολιτική στο θέμα της αποδοχής. Γενικά, οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν επιτύχει και να έχουν λάβει βαθμούς ίσους ή μεγαλύτερους από Cσε τρία τουλάχιστον μαθήματα των εξετάσεων GSCΕ και να έχουν επιτύχει σε δύο διαφορετικά μαθήματα στο General Certificate of Education A Level (ή τα αντίστοιχα AS) ή να έχουν λάβει GNVQ ανώτερου επιπέδου. Στην πράξη, λόγω του συναγωνισμού για τις θέσεις, τα περισσότερα πανεπιστήμια απαιτούν βαθμολογία σαφώς μεγαλύτερη από την ελάχιστη απαιτούμενη. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιθυμούν να παρακολουθήσουν πλήρες πρόγραμμα σπουδών πρέπει να αποδείξουν ότι το επίπεδο εκπαίδευσής τους, τους επιτρέπει να παρακολουθήσουν πρόγραμμα που οδηγεί σε πτυχίο (degree) και ότι ομιλούν και κατανοούν την αγγλική. Ωστόσο, τα προσόντα αυτά δεν τους παρέχουν αυτόματα το δικαίωμα εγγραφής σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Υπάρχει συναγωνισμός για την εγγραφή και την τελική απόφαση λαμβάνει το σχετικό ίδρυμα. **(Department for Education, 2016)**

Η αίτηση εισαγωγής στα περισσότερα από τα πλήρη πτυχιακά προγράμματα υποβάλλεται μέσω του Universities and Colleges Admissions Service (Υπηρεσία εισαγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση) που λειτουργεί ως γραφείο διαλογής. Εάν ένας φοιτητής δεν γίνει δεκτός σε κάποιο ίδρυμα στον πρώτο γύρο, αυτόματα μπαίνει στο δεύτερο γύρο. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να ακολουθήσουν επίσης την ίδια διαδικασία, αλλά πρέπει και να αποδείξουν ότι μπορούν να καταβάλουν τα δίδακτρα (βλ. κατωτέρω). Συνήθως πραγματοποιούνται προσωπικές συνεντεύξεις εισαγωγής. Δεν υπάρχει επίσημη πολιτική για το numerusclausus. Κάθε πανεπιστήμιο αποφασίζει σχετικά με τον αριθμό φοιτητών που θα δεχθεί σε κάθε τμήμα, με εξαίρεση τις σχολές ιατρικής, οδοντιατρικής και παιδαγωγικής κατάρτισης, για τις οποίες η κυβέρνηση καθορίζει τον αριθμό. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν επιβάλλει καμία υποχρέωση όσον αφορά την επίσημη γλώσσα σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα συνήθως ζητούν από τους φοιτητές να δώσουν εξετάσεις ή να αποδείξουν τις γλωσσικές τους γνώσεις με άλλο τρόπο. Στη Σκωτία η εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση προϋποθέτει συνήθως επιτυχία σε ορισμένα μαθήματα στις εξετάσεις του Standard Grade ή του Higher Grade που διοργανώνει το Scottish Examination Board για την απονομή ενός Scottish

Certificate of Education. Οι αιτήσεις που υποβάλλουν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξετάζονται ξεχωριστά προκειμένου να διαπιστωθεί η εγκυρότητα των τίτλων σπουδών τους. »
(DepartmentforEducation, 2018b)

Σε Αγγλία και Ουαλία σε όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα καταβάλλονται δίδακτρα, τα οποία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα μειωμένα δίδακτρα (home fees) και τα πλήρη δίδακτρα για τους ξένους φοιτητές (full cost overseas fees). Οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να καταβάλλουν μειωμένα δίδακτρα, ενώ οι υπόλοιποι ξένοι φοιτητές γενικά καταβάλλουν τα δίδακτρα που ισχύουν για τους ξένους. Τα δίδακτρα για τους φοιτητές της Αγγλίας και της Ουαλίας καθώς και άλλων πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταβάλλονται από τα LEA (τοπικές εκπαιδευτικές αρχές). Ωστόσο, για να μπορούν τα δίδακτρα να καταβληθούν από το σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να πληρούν τα ίδια κριτήρια επιλογής με εκείνα που πρέπει να πληρούν οι Βρετανοί φοιτητές. Οι όροι αυτοί είναι: να έχουν την ιθαγένεια, ή να έχουν γονέα με την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να έχουν συνήθη τόπο διαμονής στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ο οποίος περιλαμβάνει τα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία) τα τελευταία τρία έτη πριν από την έναρξη των σπουδών, να μην έχουν λάβει οποιαδήποτε οικονομική βοήθεια από το υπουργείο παιδείας της Σκωτίας ή της Βόρειας Ιρλανδίας, να μην έχουν ήδη παρακολουθήσει μαθήματα ανώτατης εκπαίδευσης με κρατική οικονομική βοήθεια, και να μην έχουν εγγραφεί σε πρόγραμμα μαθημάτων για το οποίο προβλέπονται τέτοιου είδους ενισχύσεις. Στη Βόρεια Ιρλανδία τα Education and Library Boards (εκπαιδευτικά συμβούλια και συμβούλια βιβλιοθηκών) έχουν την ίδια αρμοδιότητα με τα LEA. Στη Σκωτία τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα χρεώνουν δίδακτρα τα οποία καταβάλλονται από τους οργανισμούς αυτοδιοίκησης. **(Roberts&Foster, 2018)**

“Όσον αφορά την αναγνώριση των τίτλων σπουδών δεν υπάρχουν ειδικές συμφωνίες μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και άλλων κρατών μελών, αλλά το Ηνωμένο Βασίλειο κανονικά αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών για την εισαγωγή σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Ισοτιμία των Διπλωμάτων που οδηγούν στην εισαγωγή σε πανεπιστήμια. Η αναγνώριση και ισοτιμία αποτελούν θέματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα των ιδρυμάτων, τα οποία κανονικά έχουν ένα μακρύ κατάλογο ισοτιμιών που εφαρμόζονται στους υποψηφίους για την εισαγωγή. Λόγω των διαφορών μεταξύ του εκπαιδευτικού συστήματος του Ηνωμένου

Βασιλείου και των συστημάτων των άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα προβλήματα αναγνώρισης είναι μερικές φορές πολύπλοκα. Πληροφορίες για την αναγνώριση από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πτυχίων των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Αγγλίας και της Σκωτίας μπορούν να ληφθούν από τα κέντρα NARIC(κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σε εθνικό επίπεδο).

Στην Αγγλία και Ουαλία τα προπτυχιακά μαθήματα οδηγούν σε τίτλο σπουδών που ονομάζεται Bachelor και διακρίνεται σε Bachelor of Arts(BA) και Bachelor of Sciences (BSc). Οι σπουδές διαρκούν γενικά τρία έτη, αλλά σε ορισμένους τομείς μπορεί να διαρκέσουν περισσότερο. Τα μεταπτυχιακά διπλώματα (Higher degrees) λαμβάνονται μετά από επιτυχή παρακολούθηση των μαθημάτων ή προσωπική έρευνα ή συνδυασμό των δύο. Η απονομή τους πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα:-Τα Master's Degrees συνήθως απαιτούν τουλάχιστον ένα έτος πλήρων σπουδών (συνήθως δύο έτη).Τα διδακτορικά απονέμονται μετά από την υποβολή διατριβής (thesis)

Στη Σκωτία τα πτυχία (degrees) απονέμονται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση 3ετών πλήρων σπουδών (Ordinary Degree) ή 4ετών σπουδών, οι οποίες γενικά είναι πιο ειδικευμένες και απαιτητικές (HonoursDegree). Το πρώτο πανεπιστημιακό δίπλωμα της Σκωτίας στους τομείς των ελευθερίων τεχνών, των ανθρωπιστικών σπουδών και των γλωσσών είναι γνωστό ως Master of Arts(MA), αντίστοιχο προς το Bachelor's degree της Αγγλίας. Ολοένα και περισσότερα ιδρύματα απονέμουν διπλώματα Bachelor, όπως π.χ. στη μηχανολογία (engineering) και στα παιδαγωγικά. Τα μεταπτυχιακά μαθήματα λήγουν με μεταπτυχιακά διπλώματα μετά από ένα έτος ή με Masters degree μετά από ένα ή δύο έτη μαθημάτων. Τα διπλώματα έρευνας (MPhil, PhD) απονέμονται σχεδόν σε όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σε Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία εκτός από τα δίδακτρα οι υποτροφίες που καταβάλλονται αυτοδικαίως στους φοιτητές (mandatoryawards) περιλαμβάνουν και υποτροφία επιβίωσης. Σκοπός αυτής της υποτροφίας είναι να συμβάλλει στα έξοδα επιβίωσης του φοιτητή. Οι υποτροφίες αυτές εξετάζονται από τα LEA(Education and Library Boards στη Β.Ι.) σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, ενώ οι γονείς ή σύντροφοι συνεισφέρουν στις περισσότερες περιπτώσεις. Τα τελευταία έτη το ποσό τους έχει μειωθεί, διότι το ποσό που διατίθεται υπό μορφή φοιτητικών δανείων έχει αυξηθεί σταδιακά. Ανάλογα με την περίπτωση χορηγείται υποτροφία (descretionaryawards) εάν ο φοιτητής δεν δικαιούται αυτοδικαίως υποτροφίας (mandatoryaward)

ή εάν τα μαθήματα που παρακολουθεί δεν προβλέπουν τέτοιου είδους υποτροφία. Στην Σκωτία ο οργανισμός Student Awards Agency for Scotland προβλέπει ενίσχυση για τους φοιτητές που παρακολουθούν πλήρες πρόγραμμα ανώτατης εκπαίδευσης παρόμοια γενικά με εκείνη που προβλέπουν οι εκπαιδευτικές αρχές στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά περίπτωση υποτροφίες (discretionary awards) μπορούν επίσης να χορηγηθούν από τις περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές για τους φοιτητές που παρακολουθούν άλλα μαθήματα με πλήρες ή μερικό πρόγραμμα. (Hilton, 2015^{a)}

Στην Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία και Σκωτία οι φοιτητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να τύχουν οικονομικής ενίσχυσης εάν πληρούν ορισμένα κριτήρια επιλεξιμότητας. Ο πρώτος όρος είναι να έχουν διαμείνει επί τρία έτη στο Ηνωμένο Βασίλειο, ούτως ώστε να έχουν δικαίωμα για την καταβολή των διδάκτρων καθώς και για τη χορήγηση επιδόματος επιβίωσης ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση. Όσον αφορά τα φοιτητικά δάνεια σκοπός τους είναι να συμπληρώνουν τις υποτροφίες σπουδών. Για να λάβουν οι φοιτητές φοιτητικό δάνειο πρέπει να παρακολουθούν μαθήματα που παρέχουν δικαίωμα υποτροφίας και να πληρούν οι ίδιοι τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Γενικά, οι φοιτητές πρέπει να πληρούν τους όρους διαμονής, να παρακολουθούν πλήρες πρόγραμμα μαθημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης σε προπτυχιακό επίπεδο ή αντίστοιχο σε ίδρυμα που χρηματοδοτείται από το δημόσιο στο Η.Β. και να είναι ηλικίας κάτω των 50 ετών κατά την έναρξη των μαθημάτων. Οι φοιτητές που πληρούν αυτά τα κριτήρια επιλογής οι οποίοι παρακολουθούν μαθήματα για το Postgraduate Certificate in Education (PGCE) μπορούν επίσης να υποβάλουν αίτηση. Τα ποσά αυτά χορηγούνται από την κεντρική κυβέρνηση, αλλά η διαχείρισή τους γίνεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της μη υποχρεωτικής και ανώτατης εκπαίδευσης. Τα ποσά αυτά χορηγούνται στις περιπτώσεις στις οποίες η πρόσβαση στην εκπαίδευση μπορεί να εμποδιστεί για οικονομικούς λόγους, ή εφόσον οι φοιτητές, για οποιοδήποτε λόγο, αντιμετωπίζουν πραγματικές οικονομικές δυσχέρειες. Οι υπήκοοι του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου που εργάζονται στο Η.Β., οι σύζυγοί τους και τα τέκνα τους, που δεν πληρούν τον όρο της συνήθους τριετούς διαμονής, μπορούν να λάβουν αυτά τα ποσά (Access Funds), εφόσον πληρούν ορισμένους όρους. (Roberts & Foster, 2018).

1.4 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΒΕΤΙΑ

1.4.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παίζει πρωταρχικό ρόλο στην εξέλιξη του παιδιού και γι αυτό ακριβώς το λόγο δίνεται ιδιαίτερη φροντίδα και βάρος στο εκπαιδευτικό σύστημα ανεξαρτήτου ηλικίας. Για άλλη μια φορά το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελβετία θεωρείται από τα καλύτερα παγκοσμίως και όχι άδικα και θα δείτε παρακάτω το γιατί. <https://www.zitao-vrisko.ch/odigoi-elvetias/ekpaideytiko-systima-stin-elvetia/>

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική στην Ελβετία και δωρεάν και περιλαμβάνει 8 έτη: τις 2 τάξεις του νηπιαγωγείου και το δημοτικό. Συνήθως αναφέρεται ως πρώτος Κύκλος ανάλογα σε ποιό κομμάτι της Ελβετίας βρίσκεστε. Η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινάει με ελάχιστο όριο την ηλικία των 4 ετών και είναι δωρεάν. Στα περισσότερα καντόνια γίνεται κάποιο είδους τεστ για την ωριμότητα του νηπίου πριν το δεχτούν στα προνήπια και ενδέχεται να υπάρξει ενός χρόνου αναβολή. Σε κάποια καντόνια νήπια, προνήπια και δημοτικό είναι μια σχολική βαθμίδα (8 έτη) και σε κάποια άλλα διαχωρίζονται σε 2 + 6 όπως και στην Ελλάδα. Η ελάχιστη ηλικία εισαγωγής στην 1η δημοτικού είναι συνήθως τα 6 έτη αν και πάλι υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις πχ στο Obwalden είναι 5 έτη και 3 μήνες. Σε μερικά Καντόνια , τα οποία είναι ελάχιστα, δεν είναι υποχρεωτική η παρακολούθηση του νηπιαγωγείου (συνήθως της πρώτης τάξης νηπίου αλλά όχι πάντα) αλλά η παρακολούθηση του Δημοτικού είναι υποχρεωτική. Όπως είπαμε αυτό εξαρτάται από τη δικαιοδοσία του Καντονιού, καθώς τα Καντόνια είναι αυτά που αποφασίζουν τη δομή και είναι υπεύθυνα για την Εκπαίδευση και τη χρηματοδότηση των σχολείων.

(<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=8792&acro=living&mode=text&recordLang=el&lang=el&parentId=7805&countryId=CY&regionId=>).

1.4.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Το αντίστοιχο του ελληνικού γυμνασίου. Ανάλογα με την περιοχή μπορεί να υπάρχουν μέχρι και 3 διαφορετικού είδους γυμνάσια με διαφορετικό ακαδημαϊκό προφίλ και επίπεδο δυσκολίας. Οι σπουδές είναι αρκετά απαιτητικές, με διαρκείς αξιολογήσεις, πολύ δουλειά στο σπίτι ειδικά για τα γυμνάσια υψηλού επιπέδου.

Ταυτόχρονα γίνεται μια σοβαρή προσπάθεια επαγγελματικού προσανατολισμού. Με την ολοκλήρωση των σπουδών, στην ηλικία των 15 τελειώνει και η υποχρεωτική εκπαίδευση. Ανάλογα με τις επιδόσεις το 75% των μαθητών θα ακολουθήσει τεχνικές ή επαγγελματικές δημόσιες ή ιδιωτικές σχολές κλπ. Το υπόλοιπο 25% θα συνεχίσει για το ανώτερο απολυτήριο Λυκείου (το ποσοστό αυτό διαφέρει από καντόνι σε καντόνι και κυμαίνεται από 10-45%).

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελβετία ξεκινάει αμέσως μετά το τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι υποχρεωτική και χωρίζεται σε 2 στάδια: την ανώτερη δευτεροβάθμια και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όπως αναφέρθηκε και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελβετία, οι περιοχές είναι υπεύθυνες για τα σχολεία και το εκπαιδευτικό σύστημα γενικότερα και γι' αυτό ακριβώς το λόγο υπάρχουν πολλές διαφοροποιήσεις από περιοχή σε περιοχή (Γερμανόφωνο, Γαλλόφωνο, Ιταλόφωνο κλπ).

Συνήθως η εισαγωγή των παιδιών στην κατώτερη δευτεροβάθμια ξεκινάει από την ηλικία των 12 ετών (11-12 ετών) και διαρκεί μέχρι την ηλικία των 15 ετών, άνω στη συνέχεια αποφασίζεται πως θα προχωρήσει στον τομέα της εκπαίδευσης και αν συνεχίσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συνολικά διαρκεί 4 έτη.

Όπως αναφέρθηκε η Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ξεκινάει από τα 12 έτη, μόλις δηλαδή το παιδί έχει τελειώσει τον πρώτο κύκλο ή την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και διαρκεί συνήθως 3 έτη ανάλογα φυσικά με το Καντόνι. Έτσι λοιπόν σε περίπτωση που μετακομίσει ή αλλάξει περιοχή διαμονής, θα χρειαστεί λίγος χρόνος προσαρμογής από το ένα σχολείο στο άλλο, καθώς που παρόλο η τάξη να είναι η ίδια, μπορούν να αλλάζουν η ύλη, ακόμα και η δεύτερη γλώσσα που μαθαίνουν. Το σχολείο κατώτερης δευτεροβάθμιας μπορεί να συναντηθεί ως Kantonsschule, ή όπως ονομάζεται και στην Ελλάδα, Gymnasium δηλαδή Γυμνάσιο. Συνήθως η πλειοψηφία των περιοχών θέτει τεστ εισαγωγής στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ανάλογα με τις επιδόσεις του μαθητή κατατάσσεται ανάλογα και χωρίζεται σε τμήματα με παιδιά ανάλογων επιδόσεων.

Τα παιδιά στην ηλικία των 12 ετών θα πρέπει να αποφασίσουν το είδος της Καριέρας που θα ακολουθήσουν και ανάλογα θα πρέπει να επιλέξουν για το είδος της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που θα ακολουθηθεί. Για παιδιά που ενδιαφέρονται να ακολουθήσουν Επαγγελματική

Σταδιοδρομία θα πρέπει να ακολουθήσουν κάτι σαν το Επαγγελματικό Λύκειο που υπάρχει στην Ελλάδα και μόλις τελειώσουν τη φοίτηση θα πάρουν και το αντίστοιχο δίπλωμα Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Για παιδιά που θέλουν να πάνε ακόμα πιο υψηλά ακαδημαϊκά και να μπουν σε Πανεπιστήμιο, θα πρέπει να φοιτήσουν σε Kantonsschule/Gymnasium και να δώσουν τελικές εξετάσεις για να περάσουν το Matura, που είναι απαραίτητο για την εισαγωγή σε Πανεπιστήμιο.<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%B2%CE%B5%CF%84%CE%AF%CE%B1>

Ο χώρος των επαγγελματικών και τεχνικών σχολών δημόσιος και ιδιωτικός είναι αχανής για να περιγραφεί. Σχεδόν πάντα περιλαμβάνει παρακολούθηση μαθημάτων αλλά και εργασία σε πραγματικές συνθήκες παρόμοιες σε τυπικότητα, ωριμότητα και προσήλωση με αυτή του κανονικού εργαζομένου. Συνήθως υπάρχει μια μικρή αμοιβή ώστε να καλύπτονται κάποια από τα έξοδα του μαθητευόμενου (μεταφορικά, φαγητό κλπ). Εδώ λοιπόν υπάρχει μια σημαντική διαφορά με την ελληνική εκπαίδευση μιας και μιλάμε για το 75% των μαθητών και ηλικίες 15-16 ετών.

Το 25% συνεχίζει στο σχολείο για 3 χρόνια για τη λήψη του ανώτατου απολυτηρίου Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Matura, Maturité). Ένα από τα χαρακτηριστικά του προγράμματος σπουδών είναι ότι σε όλα τα χρόνια διδάσκονται μαθηματικά και τουλάχιστον μια από τις φυσικές επιστήμες σε σχετικά υψηλό επίπεδο. Στο τέλος των 3 ετών, γίνονται οι ιδιαίτερα απαιτητικές απολυτήριες εξετάσεις στις οποίες αποτυγχάνει το 80% των υποψηφίων, ώστε τελικά μόλις ένα 20% των Ελβετών να είναι κάτοχοι αυτού του ανώτατου απολυτηρίου Λυκείου. Οι αποτυγχόντες θα μπορέσουν να συνεχίσουν τις σπουδές του σε μια επαγγελματική σχολή.<https://swissmade.direct/el/blog/switzerland-is-the-best-country-to-live-in-fourth-year-in-a-row/>.

1.4.3 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελβετία φημίζεται για την ποιότητα της και μάλιστα έχει από τα καλύτερα πανεπιστήμια στην Ευρώπη, που κάθε χρόνο προσελκύουν χιλιάδες μαθητές και από την Ελβετία και την Ελλάδα αλλά και από ολόκληρο τον κόσμο. Φυσικά και αυτό δεν είναι τυχαίο

καθώς στο Εκπαιδευτικό Σύστημα και φυσικά στην Ανώτερη Μόρφωση και στα Πανεπιστήμια αντικατοπτρίζεται πλήρως η κατάσταση της χώρας: Οργάνωση, Σταθερότητα και Ποιότητα και Πλήθος επιλογών.

Τα Πανεπιστήμια είναι πλήρως εξοπλισμένα με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας εκπαιδευτικό και διαδραστικό διδακτικό εξοπλισμό, με αποτέλεσμα να κάνει την μετάδοση των πληροφοριών στους σπουδαστές να γίνεται ακόμα πιο εύκολη και ενδιαφέρουσα. Επιπλέον, η τριτοβάθμια εκπαίδευση προσφέρει τεράστια γκάμα σε προγράμματα και σε κατευθύνσεις που δε θα αφήσουν κανέναν ανικανοποίητο, αφού τα μαθήματα δεν παρέχονται μόνο σε μια αλλά σε 4 γλώσσες, δηλαδή τις 4 επίσημες γλώσσες της χώρας (Γερμανικά, Γαλλικά, Ιταλικά και Ρομάνικα) και ανάλογα υπάρχει ένα τεράστιο εύρος μαθημάτων και κύκλων σπουδών στις αντίστοιχες γλώσσες. Βέβαια, υπάρχει και ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι μαθημάτων που διδάσκεται στην Αγγλική γλώσσα και είναι πολύ δημοφιλές κυρίως στον τομέα των Μεταπτυχιακών κύκλων σπουδών.

Τα Ελβετικά Πανεπιστήμια, για το επίπεδο μόρφωσης και κατάρτισης που προσφέρουν και τις δυνατότητες εργασίας και τις πόρτες που ανοίγουν όχι μόνο πανευρωπαϊκά αλλά και παγκοσμίως, μετά την αποφοίτηση από αυτά, θεωρούνται εξαιρετικά οικονομικά. Επειδή τα Ελβετικά Πανεπιστήμια και γενικότερα το Εκπαιδευτικό Σύστημα στην Ελβετία βασίζεται και στην θεωρία αλλά και στην πράξη σε πολύ μεγάλο βαθμό, οι απόφοιτοι των Πανεπιστημίων αυτών, είναι εξαιρετικά περιζήτητοι στην αγορά εργασίας, και στην εγχώρια αγορά εργασίας, και στην Ευρωπαϊκή αλλά και παγκοσμίως. Με τιμές να ξεκινούν από 500 CHF το εξάμηνο είναι πραγματικά εξαιρετικά προσιτές. Οι τιμές από Πανεπιστήμιο σε Πανεπιστήμιο διαφέρουν σημαντικά και το καλύτερο θα ήταν να κοιτάξετε το κάθε πανεπιστήμιο ξεχωριστά για τις τιμές που έχει να προσφέρει γιατί διαφοροποιούνται ανάλογα με κάποιες καταστάσεις. Δείτε για παράδειγμα το Πανεπιστήμιο της Λωζάνης, για ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα το κόστος του κάθε κύκλου είναι μόλις 580 CHF.

Οι τιμές διαφοροποιούνται ανάλογα με την καταγωγή των φοιτητών: Φοιτητές από κράτη μέλη Ε.Ε και Ε.Ζ.Ε.Σ πληρώνουν λιγότερα χρήματα/ δίδακτρα και τέλη φοίτησης συγκριτικά με φοιτητές από τον υπόλοιπο κόσμο. Επίσης, οι Ελβετοί φοιτητές πληρώνουν τα λιγότερα χρήματα για τη φοίτησή τους συγκριτικά με όλους τους άλλους, κάποιες φορές, καθώς σε μερικά

πανεπιστήμια οι διεθνείς σπουδαστές πληρώνουν ελαφρώς περισσότερο. Επειδή όμως το κάθε Πανεπιστήμιο αποφασίζει ξεχωριστά, καλό θα είναι να πραγματοποιηθεί έρευνα.

Πέρα από τις τιμές για τη φοίτηση, ίσως χρειαστούν κάποια επιπλέον κόστη για τη διαδικασία της αίτησης στο Πανεπιστήμιο, για τη διαδικασία των εξετάσεων, και ίσως κάποιο κόστος για τη χρήση της βιβλιοθήκης κλπ. και φυσικά θα πρέπει να αποδειχθεί ότι μιλάτε τη γλώσσα που θα διδάσκεται το μάθημα, οπότε αν δεν υπάρχει κάποιο πτυχίο γλώσσας θα πρέπει να πληρώσουν για τα μαθήματα αλλά και για την εξέταση. Φυσικά δεν ξεχνάμε και τα κόστη διαβίωσης στην Ελβετία καθώς είναι από τα υψηλότερα παγκοσμίως και γιατί προφανώς θα πρέπει να είστε σε θέση να πληρώνετε τη διαμονή σας, την ασφάλεια Υγείας και φυσικά κόστη μετακινήσεων, σίτισης κλπ. <https://ecoohtnadzor31.ru/el/obrazovanie-v-shveicarii-slozhno-li-postupit-kak-postupit-v.html>

Η τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελβετία χωρίζεται στην ανώτατη εκπαίδευση και την επαγγελματική εκπαίδευση όπως φαίνεται παρακάτω. Η Ελβετία έχει τα ακόλουθα είδη πανεπιστημίων:

- Καντονικά πανεπιστήμια
- Ομοσπονδιακά ινστιτούτα τεχνολογίας
- Πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνών
- Πανεπιστήμια περαιτέρω εκπαίδευσης για εκπαιδευτικούς.

Όπως και στην πλειοψηφία των πανεπιστημίων του εξωτερικού αλλά και της Ελλάδας, υπάρχουν τα κλασικά πτυχία:

Τα Bachelor's, δηλαδή το προπτυχιακό επίπεδο που συνήθως διαρκεί 3 έτη όπως τα περισσότερα προπτυχιακά, αμέσως μετά τα Master ή Diplome, δηλαδή το αντίστοιχο μεταπτυχιακό Επίπεδο που συνήθως διαρκεί 2 έτη όπως και με την πλειοψηφία των Μάστερ στην Ελλάδα και φυσικά το Doctorate δηλαδή, το διδακτορικό δίπλωμα που υπάρχει και στην Ελλάδα και δεν έχει κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ολοκλήρωσης, καθώς αυτό ορίζεται από το πανεπιστήμιο και το είδος του διδακτορικού.

Πέρα όμως από τα κλασσικά Πτυχία και Διπλώματα τα Ελβετικά πανεπιστήμια προσφέρουν και μια πληθώρα αναγνωρισμένων πιστοποιητικών σε πολλά και διάφορα μαθήματα ή ειδιεύσεις και συνήθως έχουν σκοπό να βελτιώνουν τις γνώσεις εργαζομένων πάνω σε διάφορα θέματα και να τους βοηθήσουν να πάρουν κάποια άλλη θέση είτε να ανέβουν στην ιεραρχική κλίμακα.

Συγκεκριμένα τα λεγόμενα DAS και CAS έχουν αυτό ακριβώς το σκοπό: να βοηθήσουν τους ήδη εργαζόμενους να αποκτήσουν ακόμα πιο εξειδικευμένη γνώση πάνω στον τομέα εργασίας τους και συνήθως είναι εντατικά και συμπυκνωμένα και φυσικά θεωρούνται ως ένα επιπλέον προσόν αν προστεθεί στο βιογραφικό.

Η Ελβετία έχει 10 τοπικά πανεπιστήμια (Καντονικά) και 2 ομοσπονδιακά ινστιτούτα τεχνολογίας δηλαδή συνολικά διαθέτει 12 δημόσια πανεπιστήμια. Πιο συγκεκριμένα, η Ελβετία διαθέτει 20 δημόσιες πανεπιστημιακού επιπέδου σχολές δημοτικής εκπαίδευσης (δάσκαλοι και νηπιαγωγοί), ανεξάρτητες από τα πανεπιστημιακά της ιδρύματα. Τα 10 από αυτά τυπικώς υπάγονται σε κάποιο καντόνι και μόνο τα πολυτεχνεία ETH της Ζυρίχης και EPFL της Λωζάνης υπάγονται απευθείας στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Είναι όμως εντελώς ανεξάρτητα ιδρύματα και σε πολύ μεγάλο βαθμό αυτοχρηματοδοτούμενα μέσω ερευνητικών προγραμμάτων και διασύνδεσης με τον παραγωγικό ιστό της χώρας.

- Πανεπιστήμιο της Βασιλείας
- Πανεπιστήμιο της Βέρνης
- Πανεπιστήμιο του Freiburg
- Πανεπιστήμιο της Γενεύης
- Πανεπιστήμιο της Λωζάνης
- Πανεπιστήμιο της Λουκέρνης
- Πανεπιστήμιο του Neuchâtel
- Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης
- Πανεπιστήμιο του St. Gallen
- Πανεπιστήμιο Svizzeraitaliana στο Τισίνο
- ETH της Ζυρίχης
- EPFL Λωζάνης

Όσον αφορά την εισαγωγή στα πανεπιστήμια, στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν πρόσβαση όσοι έχουν φοιτήσει επιτυχώς και έχουν πάρει το δίπλωμα από baccalaureate (Matura) και όλοι όσοι έχουν τελειώσει την ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και έχουν αποκτήσει δικαίωμα εισαγωγής σε Πανεπιστήμιο με οποιονδήποτε τρόπο. Γενικότερα, τα πανεπιστήμια δέχονται σχετικά μικρό αριθμό φοιτητών. Ενδεικτικά παρατίθενται κάποια στατιστικά στοιχεία για την εισαγωγή φοιτητών στα 3 μεγαλύτερα πανεπιστήμια της χώρας: Ζυρίχη 25,000, ΕΤΗ 20,000, Γενεύη 18,000. Καμία σχέση με τα αντίστοιχα της Ελλάδας: Αθήνα 105,000, Θεσσαλονίκη 87,000, Πάτρα 34,000.

Η όροι εισαγωγής στο πανεπιστήμιο εξαρτώνται αποκλειστικά και μόνο από το ίδιο το πανεπιστήμιο. Το μόνο βέβαιο είναι πως και στα 12 πανεπιστήμια ο κάτοχος του ανώτατου ελβετικού απολυτηρίου εισάγεται αυτομάτως και σε όποια σχολή επιθυμεί. Για τους κατόχους απολυτηρίων άλλων χωρών ή διεθνών απολυτηρίων, υπάρχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, διαφορετικές σε κάθε πανεπιστήμιο και συχνά αυτές αλλάζουν, ανάλογα με την προσφορά και τη ζήτηση, την οικονομική κατάσταση του πανεπιστημίου, την κάθε σχολή χωριστά κλπ.

Το 80% των φοιτητών των ελβετικών πανεπιστημίων είναι απόφοιτοι ελβετικών σχολείων, (75% να είναι κάτοχοι Matura και 5% αριστεύσαντες τεχνικών και επαγγελματικών σχολών που εισάγονται με ξεχωριστή διαδικασία που ακολουθεί κάθε πανεπιστήμιο). Το υπόλοιπο 20% είναι ξένοι με τη συντριπτική πλειοψηφία τους από τις Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία λόγω γλώσσας. Οι σπουδές είναι απαιτητικές και εντατικές και δεν υπάρχουν αιώνιοι φοιτητές και συνήθως υπάρχει ένα σύστημα που πρακτικά γίνεται διαγραφή φοιτητών λόγω χαμηλής βαθμολογίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μόλις ένα 60-70% των φοιτητών να καταφέρνει να φτάσει στο πανεπιστημιακό πτυχίο, και αυτοί συνήθως είναι οι πιο δυνατοί και επιμελείς φοιτητές.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω καλό θα είναι να τονίσουμε και σε αυτό το σημείο και τις απαιτήσεις της γλώσσας καθώς θα πρέπει να μιλάτε τη γλώσσα που θα γίνονται τα μαθήματα, δηλαδή θα πρέπει να έχετε κάποιο πτυχίο που το πιστοποιεί. (<https://www.penna.gr/top-10/8203-oi-11-xores-me-to-kalytero-ekpaideftiko-systima>).

1.5 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Το Φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από εννέα χρόνια ενιαία υποχρεωτική βασική εκπαίδευση (7ο – 15ο) και ένα χρόνο πριν (6ο) εθελοντική προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγείο). Την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (16ο -18ο), η οποία περιλαμβάνει την επαγγελματική (ΕΠΑ.Λ) και τη γενική (ΓΕ.Λ) εκπαίδευση. Την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην οποία περιλαμβάνονται τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία. Η εκπαίδευση των ενηλίκων παρέχεται σε όλα τα επίπεδα (βαθμίδες).

Στη Φινλανδία, η προσχολική εκπαίδευση, η βασική εκπαίδευση και η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση, η οποία συμπληρώνεται από την προσχολική εκπαίδευση και τις πριν και μετά το σχολείο δραστηριότητες, αποτελούν ένα συνεκτικό μονοπάτι μάθησης που υποστηρίζει την ανάπτυξη των παιδιών και την ευημερία.

Οι μαθητές μπορούν να μεταβούν από το ένα επίπεδο στο άλλο. Τόσο η γενική όσο και η επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παρέχουν τα πιστοποιητικά καταλληλότητας για περαιτέρω σπουδές σε πανεπιστήμια και πολυτεχνεία. Ο μαθητής που ολοκληρώνει ένα επίπεδο σπουδών, είναι πάντοτε επιλέξιμος για σπουδές στο επόμενο επίπεδο. Τα προσόντα σε κάθε επίπεδο πιστοποιούνται (επίπεδο ISCED) και διασφαλίζονται τα δικαιώματα των μαθητών.

Η βασική εκπαίδευση είναι δωρεάν γενική εκπαίδευση που παρέχεται για όλη την ηλικιακή ομάδα. Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει τη γενική και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (απόκτηση επαγγελματικών προσόντων και περαιτέρω εξειδίκευση). Το σύστημα της ανώτατης εκπαίδευσης περιλαμβάνει τα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνεία, για την είσοδο στα οποία απαραίτητη προϋπόθεση είναι ένας τίτλος δευτεροβάθμιας γενικής (απολυτήριο) ή επαγγελματικής (πτυχίο) εκπαίδευσης.

Τα πανεπιστήμια είναι ακαδημαϊκά ή καλλιτεχνικά ιδρύματα, επικεντρώνονται στην έρευνα και την εκπαίδευση που βασίζεται στην έρευνα. Παρέχουν επιπλέον Bachelor, Master. Licentiate και διδακτορικό δίπλωμα.

Τα πολυτεχνεία παρέχουν εκπαίδευση που σχετίζεται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ένα πτυχίο πολυτεχνικής σχολής απαιτεί 3,5 – 4,5 έτη πλήρους φοίτησης. Προϋπόθεση για την απόκτηση Master από πολυτεχνική σχολή είναι ένα πτυχίο πολυτεχνείου ή ισοδύναμο, συν τουλάχιστον άλλα τρία χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας στον εν λόγω τομέα.

Η εκπαίδευση των ενηλίκων παρέχεται σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Οι ενήλικες μπορούν να σπουδάσουν για ένα γενικό πιστοποιητικό εκπαίδευσης ή για επαγγελματική κατάρτιση, ή ενότητες που περιλαμβάνονται σ' αυτά, να λάβουν άλλα μαθήματα γλώσσας και δεξιοτήτων εργασίας ή να συνεχίσουν τις σπουδές αναψυχής. **(Sahlberg, 2013)**

1.5.1 Η προσχολική εκπαίδευση στη Φινλανδία

Η προσχολική εκπαίδευση που είναι εθελοντική (αποφασίζεται από τους γονείς), αρχίζει ένα έτος πριν την υποχρεωτική δηλαδή όταν το παιδί είναι 6 ετών. Οι τοπικές αρχές (αυτοδιοίκηση) έχουν τη νομική υποχρέωση να οργανώσουν την προσχολική εκπαίδευση και αποφασίζουν αν θα γίνει σ' ένα σχολείο ή σ' ένα κέντρο ημερήσιας φροντίδας, κάποιες μέρες κατοίκον φροντίδα ή σε άλλη κατάλληλη θέση. Περίπου το 96% των παιδιών έξι ετών πηγαίνουν στο προ-δημοτικό σχολείο (νηπιαγωγείο). Στόχος του είναι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων μάθησης των παιδιών, ως μέρος της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας.

Η προσχολική εκπαίδευση προσφέρεται από νηπιαγωγούς ή άλλης κατηγορίας εκπαιδευτικούς με επάρκεια προσόντων, που εργάζονται σε σχολεία της αυτοδιοίκησης ή ιδιωτικά και αμείβονται από παρόχους. Η προσχολική εκπαίδευση διατίθεται δωρεάν. Οι μαθητές που ζουν πάνω από πέντε χιλιόμετρα από το σχολείο ή ακολουθούν επικίνδυνη διαδρομή, δικαιούνται δωρεάν μεταφορά στο σχολείο. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα επίσης σε θέση ημερήσιας φροντίδας (ολοήμερο).

Η προσχολική εκπαίδευση δίνει έμφαση στην προετοιμασία για το σχολείο. Το πρόγραμμα σπουδών καθορίζεται από το Φινλανδικό Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας. Το ελάχιστο πρόγραμμα προσχολικής εκπαίδευσης είναι 700 ώρες ανά έτος. Κάθε μονάδα προσχολικής εκπαίδευσης αποφασίζει για το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής του προγράμματος και άλλα πρακτικά θέματα. **(Sahlberg, 2013)**

1.5.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στην Φινλανδία

Η βασική υποχρεωτική εκπαίδευση είναι δωρεάν εννιάχρονη εκπαίδευση που παρέχεται για όλη την ηλικιακή ομάδα (περίπου 60.000 παιδιά), σε πλήρως οργανωμένα σχολεία. Αρχίζει όταν το παιδί γίνεται 7 χρονών και τελειώνει όταν ολοκληρωθεί το βασικό πρόγραμμα (μετά εννέα χρόνια) ή μετά από δέκα χρόνια. Το τοπικό ή σχολικό πρόγραμμα σπουδών βασίζεται στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών. Ολοκληρώνοντας τη βασική διδακτέα ύλη εκπαίδευσης

αποκτά απολυτήριο με το οποίο έχει πρόσβαση σε όλα τα σχολεία της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενική ή επαγγελματική) και την κατάρτιση. Σχεδόν όλα τα παιδιά ολοκληρώνουν την υποχρεωτική τους εκπαίδευση.

Οι νέοι που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική τους εκπαίδευση μπορούν να επιλέξουν ένα επιπλέον έτος. Αυτή η εθελοντική εκπαίδευση έχει ως στόχο να βοηθήσει και να ενθαρρύνει τους νέους να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τα διδακτικά βιβλία και άλλα υλικά, εργαλεία κ.λ.π. είναι δωρεάν στη βασική εκπαίδευση και οι μαθητές μπορούν να απολαύσουν δωρεάν γεύμα καθημερινά. Επιπλέον το σχολείο παρέχει δωρεάν υγειονομική περίθαλψη και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Όλοι οι μαθητές της υποχρεωτικής σχολικής ηλικίας, έχουν το δικαίωμα στην καθοδήγηση και υποστήριξη στη μάθηση και άλλες σχολικές ανάγκες.

Το σχολικό έτος, το οποίο έχει 190 ημέρες, ξεκινά στα μέσα Αυγούστου και τελειώνει στις αρχές Ιουνίου. Οι καλοκαιρινές διακοπές είναι πάνω από 60 ημέρες.

Το ολοκληρωμένο δίκτυο των σχολείων καλύπτει το σύνολο της χώρας. Εκπαίδευση παρέχεται στα σχολεία της γειτονιάς ή άλλους χώρους σε μικρή και ασφαλή διαδρομή. Οι τοπικές αρχές έχουν τη νομική υποχρέωση να παρέχουν εκπαίδευση για όλα τα παιδιά της υποχρεωτικής σχολικής ηλικίας που ζουν στην περιοχή τους. Η γλώσσα που διδάσκεται είναι ως επί το πλείστον φινλανδική ή σουηδική.

Στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν 25.000 μαθητές (4,6%) με μεταναστευτική προέλευση, η πλήρης ένταξη των οποίων υποστηρίζεται με πολλούς τρόπους. <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/edusc/article/view/357>

Η βασική εκπαίδευση είναι χωρισμένη σε τάξεις. Οι τάξεις 1-6 (έτη) κυρίως διδάσκονται από δασκάλους και οι τάξεις 7-9 από εξειδικευμένους καθηγητές. Κατά κανόνα, όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν ένα πτυχίο Master. Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούν, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που αναφέρονται στο αναλυτικό πρόγραμμα. Το εθνικό πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει τις κατευθυντήριες γραμμές για την επιλογή των μεθόδων.

Το διδακτικό υλικό παράγεται κυρίως από εκδοτικούς οίκους. Τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί αποφασίζουν οι ίδιοι για την ύλη και τα σχολικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνται. Το ίδιο ισχύει και για την χρήση των ΤΠΕ.

Το Υπουργείο αποφασίζει για τον καθορισμό του ελάχιστου αριθμού μαθημάτων που απαιτούνται για βασικά θέματα κατά τη διάρκεια της βασικής εκπαίδευσης.

Το εθνικό πρόγραμμα σπουδών του Φινλανδικού εθνικού Συμβουλίου παιδείας, περιλαμβάνει τους στόχους και το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών θεμάτων καθώς και τις αρχές αξιολόγησης των μαθητών, των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τον εκπαιδευτικό προσανατολισμό. Οι εκπαιδευτικοί φορείς, συνήθως οι τοπικές εκπαιδευτικές αρχές και τα ίδια τα σχολεία καταρτίζουν το δικό τους αναλυτικό πρόγραμμα για την προσχολική και βασική εκπαίδευση, στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος σπουδών.

Τα περισσότερα ιδρύματα που παρέχουν βασική εκπαίδευση τα διαχειρίζονται οι τοπικές αρχές (αυτοδιοίκηση), οι οποίες υποχρεούνται να οργανώσουν τη βασική εκπαίδευση δωρεάν για τα παιδιά σχολικής ηλικίας που ζουν στην περιοχή της αρμοδιότητάς τους.

Ιδιωτικοί φορείς παρέχουν εκπαίδευση, με άδεια από το κράτος. Ιδιωτικοί φορείς μπορεί να είναι σύλλογοι της τοπικής κοινωνίας με θρησκευτική βάση ή μια συγκεκριμένη γλώσσα (Αγγλικά, Ρωσικά, Γερμανικά κ.λ.π.) ή με βάση την παιδαγωγική Steiner.

Τα ιδιωτικά σχολεία ακολουθούν την ίδια νομοθεσία και τα εθνικά προγράμματα σπουδών, όπως τα δημόσια σχολεία. Στόχος της βασικής εκπαίδευσης είναι η υποστήριξη της ισόρροπης ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των μαθητών και να τους προσφέρει τις γνώσεις και τις δεξιότητες που θα χρειαστούν στη ζωή. Εντολή είναι η προώθηση της εκπαίδευσης και της ισότητας στην κοινωνία και στους μαθητές την ευκαιρία να συμμετέχουν στην εκπαίδευση και να αναπτύξουν τον εαυτό τους, ο καθένας με διαφορετικό τρόπο, κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Τα παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυνατότητες, εισάγονται στην Ειδική Αγωγή, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Επιπλέον το πρόγραμμα για τη βελτίωση της ποιότητας της βασικής εκπαίδευσης που ξεκίνησε το 2008, προβλέπει μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα, την ενίσχυση της ενισχυτικής διδασκαλίας, των δραστηριοτήτων μετά το σχολείο, καθώς και τη συνεργασία μεταξύ των σχολείων και των γονέων.

Η συνεχής βελτίωση της ποιότητας στη βασική εκπαίδευση, ελέγχεται με την κατάρτιση των εθνικών κριτηρίων ποιότητας. Σκοπός είναι να διασφαλιστεί η ποιότητα και η προσφορά της εκπαίδευσης και να εγγραφεί τα βασικά εκπαιδευτικά δικαιώματα των παιδιών, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους, τη μητρική γλώσσα και την οικονομική κατάσταση. [https://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/682515/ta-mystika-tis-](https://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/682515/ta-mystika-tis-finlandias-stin-ekpaidefsi)

finlandias-stin-ekpaidefsi

1.5.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στη Φινλανδία

Η μετα-υποχρεωτική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από τη γενική και την επαγγελματική εκπαίδευση. Και οι δύο μορφές διαρκούν συνήθως τρία χρόνια και δίνουν τη δυνατότητα επιλογής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Περίπου το 50% των μαθητών αποφοίτων της βασικής εκπαίδευσης συνεχίζει στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχει ολόπλευρη γενική γνώση στους μαθητές των 16-19 ετών και τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Προϋπόθεση για την εισαγωγή στην ανώτερη γενική εκπαίδευση είναι το απολυτήριο από τη βασική εκπαίδευση. Οι μαθητές επιλέγουν την γενική ή την επαγγελματική εκπαίδευση μέσα από ένα κοινό σύστημα επιλογής. Εάν ο αριθμός των υποψηφίων υπερβαίνει τις θέσεις, η επιλογή γίνεται με βάση τις επιδόσεις των μαθητών. Το ποσοστό εγκατάλειψης είναι χαμηλό.

Η γενική εκπαίδευση βασίζεται σε έναν αριθμό μαθημάτων που δεν προσδιορίζονται σε τάξεις (έτη). Το πεδίο εφαρμογής του αναλυτικού προγράμματος είναι τρία χρόνια, αλλά οι σπουδές μπορούν να ολοκληρωθούν σε δύο, τρία ή τέσσερα χρόνια. Οι μαθητές μπορούν να προχωρήσουν στις σπουδές τους ατομικά ή ομαδικά (ως τάξη). Στη γενική ανώτερη εκπαίδευση η φοίτηση είναι δωρεάν, αλλά οι μαθητές πρέπει να πληρώσουν για τα υλικά. (Lavonen, Krzywacki – Vainio, Aksela, Krokfors, Oikkonen&Saarikko, 2007, όπ. αναφ. στο Lavonen&Korhonen, 2017

Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τελειώνει με τις εισαγωγικές εξετάσεις, που δίνουν τη δυνατότητα στους επιτυχόντες αποφοίτους να συνεχίσουν τις σπουδές στα πανεπιστήμια, πολυτεχνεία ή ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι εισαγωγικές εξετάσεις γίνονται σε εθνικό επίπεδο, υπάρχει όμως και ένα κεντρικό όργανο για την πραγματοποίηση μεμονωμένων δοκιμασιών πέρα από τα ενιαία κριτήρια.

Μερικά σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ειδικεύονται σ' ένα συγκεκριμένο θέμα, όπως ο αθλητισμός, η τέχνη ή η μουσική. Άλλα σχολεία μπορούν να προσφέρουν ειδικές κατευθύνσεις αθλητισμού και τέχνης, ενώ κάποια άλλα ακολουθούν ειδική προετοιμασία και καταλήγουν σε εξετάσεις για την απόκτηση του Διεθνούς απολυτηρίου. Η εκπαίδευση για το

διεθνές απολυτήριο γίνεται σε 15 σχολεία της Φιλανδίας και η εκπαίδευση για το γερμανικό Reifeprüfung σ' ένα σχολείο. **(Niemi&Jakku – Silhvonon, 2011)**

Η γενική ανώτερη εκπαίδευση παρέχεται από τις τοπικές αρχές (δημοτικές ή κοινοπραξίες οργανισμών), που είναι εξουσιοδοτημένες από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Η πλειοψηφία όμως λειτουργεί από τις τοπικές αρχές (αυτοδιοίκηση). Η πολιτεία συγχρηματοδοτεί (μαζί με παρόχους) την εκπαίδευση με τις προβλεπόμενες κρατικές επιχορηγήσεις, με βάση τον αριθμό των μαθητών και το κόστος ανά μαθητή. **(Ψηφίδου&Frontini, 2015)**

Η γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από το Lukio (φινλανδικά) ή Gymnasium (σουηδικά), τα ανώτερα δευτεροβάθμια σχολεία (Λύκεια) για ενήλικες (aikuislukio – φινλανδικά) ή (vuxengymnasium – σουηδικά) και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού έχει επίσης ιδρύσει σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για άτομα με ειδικές ανάγκες με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα.

Οι άδειες για την παροχή της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χορηγείται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στις τοπικές αρχές (αυτοδιοίκηση), κοινωνικές ενώσεις ή ιδρύματα. Η άδεια μπορεί να χορηγείται επίσης για σχολεία εκτός Φιλανδίας. Οι περισσότεροι πάροχοι της γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι οι τοπικές αρχές (περίπου 90% το 2010). Εκτός από αυτά, προσφέρεται από ιδιωτικά σχολεία (περίπου 8% το 2010) και από το κράτος (περίπου 3% το 2010). Το 2009, η γενική εκπαίδευση προσφερόταν από 398 γενικά λύκεια, και 43 άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ο αριθμός των μαθητών στη γενική εκπαίδευση το 2009 ήταν περίπου 112.000 (Στατιστική υπηρεσία Φιλανδίας, 2011).

Αρκετά γενικά σχολεία προσφέρουν μη-παραδοσιακή διδασκαλία. Υπάρχουν 15 σχολεία που προσφέρουν γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα με την παιδαγωγική Steiner και μερικά οργανώνουν διδασκαλία ξένης γλώσσας, για παράδειγμα η Διεθνής σχολή του Ελσίνκι, που προσφέρει εκπαίδευση στην αγγλική γλώσσα, κυρίως για τους αλλοδαπούς (π.χ. για τα παιδιά των εργαζομένων στην πρεσβεία) που ζουν στο Ελσίνκι.

Άλλα 15 από τα δευτεροβάθμια σχολεία προσφέρουν εκπαίδευση που οδηγεί στο International Baccalaureate (IB), ένα σε Reifeprüfung και ένα σε Gymnasie-examen. Το IB πρόγραμμα διαρκεί δύο χρόνια και έχει προηγηθεί μια «προπαρασκευαστική» τάξη, η οποία διαρκεί ένα έτος. Το Reifeprüfung είναι ένα γερμανικό ισοδύναμο για τις εισαγωγικές εξετάσεις και προσφέρεται μόνο στη Γερμανική σχολή του Ελσίνκι. Το Gymnasie-examen

μπορεί να ληφθεί μόνο στα νησιά Åland. Οι εξετάσεις αυτές εγγυώνται την ίδια επιλεξιμότητα για περαιτέρω σπουδές, όπως και οι φινλανδικές εισαγωγικές εξετάσεις.

Για ενήλικες εκπαιδευόμενους, υπάρχουν έξι σχολές λαϊκής εκπαίδευσης (φινλανδικά: kansanopisto, σουηδικά: folkhögskola), στα οποία έχει δοθεί άδεια να παρέχουν γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και εισαγωγικές εξετάσεις. (Niemi, 2012)

Επιπλέον, η γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρεται σε πάνω από 100 Λύκεια και σε όλα γενικά τα Λύκεια για ενήλικες. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι σύμφωνη με το κεντρικό εθνικό πρόγραμμα σπουδών και τα ωρολόγια προγράμματα που διέπουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για ενήλικες. Οι Μαθητές εγγράφονται στο Λύκειο που παρέχει εξ αποστάσεως εκπαίδευση και εκπονούν εργασία, με τις οδηγίες του σχολείου και υπό την επίβλεψη των καθηγητών – συμβούλων. Η πλειοψηφία των εργασιών έχουν ολοκληρωθεί με την μορφή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης υπό την επίβλεψη των καθηγητών. Χρησιμοποιεί βιβλία και άλλο έντυπο υλικό, εκπαιδευτικά προγράμματα στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση, CD ήχου, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και άλλα μέσα εκμάθησης με απευθείας σύνδεση. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι Μαθητές μπορούν επίσης να συμμετάσχουν σε μαθήματα συμβουλευτικής, όπου είναι απαραίτητο, που πραγματοποιούνται στο σχολείο τους. Ολόκληρη η διδακτέα ύλη, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μπορεί να διδαχθεί ηλεκτρονικά. Τέλος, ένα ή περισσότερα μαθήματα στη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορεί να ληφθεί το καλοκαίρι, μεταξύ των δύο εξαμήνων, κατά τη διάρκεια μιας περιόδου μελέτης από μία έως τρεις εβδομάδες. (Ministry of Education, 2012, όπ. αναφ. στο Ψηφίδου & Frontini, 2015).

1.5.4 Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Φινλανδία

Αποστολή των πανεπιστημίων είναι η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης που βασίζονται σ' αυτήν. Τα πανεπιστήμια πρέπει να προάγουν την έρευνα και την ελεύθερη επιστημονική και καλλιτεχνική εκπαίδευση, να παρέχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση με βάση την επιστημονική έρευνα και να εκπαιδεύουν τους φοιτητές για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην πατρίδα και τον άνθρωπο. Κατά την εκτέλεση αυτής της αποστολής, τα πανεπιστήμια πρέπει να αλληλεπιδρούν με το κοινωνικό περιβάλλον και να ενισχύουν τον αντίκτυπο των αποτελεσμάτων της έρευνας και τις καλλιτεχνικές

δραστηριότητες στην κοινωνία. Σύμφωνα με το νέο νόμο για τα Πανεπιστήμια, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2009, τα φινλανδικά πανεπιστήμια είναι ανεξάρτητες εταιρείες του δημοσίου ή ιδρύματα ιδιωτικού δικαίου. Τα πανεπιστήμια λειτουργούν με τη νέα τους μορφή από την 1η Ιανουαρίου 2010 και μετά ως αυτόνομες μονάδες με άξονες την ελευθερία της εκπαίδευσης και της έρευνας. Τα πανεπιστήμια απονέμουν πτυχία, μεταπτυχιακούς τίτλους και άδειες άσκησης επαγγέλματος (Licentiate) καθώς και διδακτορικά. Τα πανεπιστήμια, όπως και τα πολυτεχνεία, αναπτύσσονται σ' ένα διαρκώς εξελισσόμενο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον και πρέπει να μπορούν να ανταποκρίνονται με ευελιξία στις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες.

Τα Φινλανδικά πανεπιστήμια έχουν μεγάλη αυτονομία στη λήψη των αποφάσεων τους και την έρευνα. Οργανώνουν τη δική τους εσωτερική ανεξάρτητη διοίκηση, που καθοδηγεί τι έργο τους. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού ρυθμίζει το νομικό πλαίσιο, που διασφαλίζει την κατάλληλη διαχείριση και οργάνωση της πανεπιστημιακής διοίκησης.

Η κυβέρνηση εκπονεί ένα σχέδιο για την εκπαίδευση και την ακαδημαϊκή έρευνα, καθώς και την έρευνα και ανάπτυξη κάθε τέσσερα χρόνια. Το σχέδιο περιγράφει την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της πολιτικής για την έρευνα για τα επόμενα χρόνια. Εκτός από το πρόγραμμα της κυβέρνησης, το σχέδιο ανάπτυξης και τη νομοθεσία, τα πανεπιστήμια διέπονται και από τη συμφωνία απόδοσης που έχουν συνάψει με το Υπουργείο και έχει τριετή διάρκεια, με την οποία καθορίζονται τα πλαίσια λειτουργίας τους, οι ποιοτικοί στόχοι που τίθενται και οι πόροι που απαιτούνται. Η συμφωνία προβλέπει επίσης την παρακολούθηση και αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων που έχουν τεθεί και την ανάπτυξη των ιδρυμάτων. Η βάση δεδομένων «ΚΟΤΑ» είναι ένα σύστημα για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των πανεπιστημίων και του υπουργείου και αποτελεί βασικό εργαλείο για τη διοίκηση του ιδρύματος.

Σύμφωνα με την πολιτική της κυβέρνησης, η χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να μεταρρυθμισθεί ώστε να εξυπηρετεί καλύτερα τους στόχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους τομείς του κόστους σπουδών ανά φοιτητή, την ταχύτερη σύνδεση με την εργασία, την ενίσχυση της διοίκησης, την βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της έρευνας, την διεθνοποίηση και τη δημιουργία ελκυστικού προφίλ στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το καθένα στον τομέα του. Η συνολική χρηματοδότηση για κάθε πανεπιστήμιο, περιλαμβάνει πιστώσεις που διατίθενται από τον κρατικό προϋπολογισμό και συμπληρωματική χρηματοδότηση (που δίδεται από εξωτερικές πηγές,

δωρεές, χορηγίες κ.λ.π.). Η άμεση κρατική χρηματοδότηση καλύπτει περίπου το 64% του προϋπολογισμού των πανεπιστημίων. Η βασική χρηματοδότηση κατανέμεται μεταξύ των πανεπιστημίων με βάση τύπο, ο οποίος περιλαμβάνει τη στρατηγική χρηματοδότησης καθώς και τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης και της έρευνας. Η βράβευση της έρευνας είναι μια σημαντική πηγή πρόσθετης χρηματοδότησης και αποτελεί σημαντικό κίνητρο για τη βελτίωση της ποιότητας και των αποτελεσμάτων. Η βασική έρευνα στα πανεπιστήμια χρηματοδοτείται και αξιολογείται από την Ακαδημία της Φιλανδίας, η οποία είναι ένας οργανισμός υπό την εποπτεία του Υπουργείου.

(<https://greekuniversityreform.wordpress.com/2009/01/31/%CF%84%CE%BF%CF%86%CE%B9%CE%BD%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1/>)

Στα πανεπιστήμια οι φοιτητές μπορούν να σπουδάσουν για την απόκτηση πτυχίου (Bachelor) και μεταπτυχιακού (Master), ή να αποκτήσουν υψηλότερο μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στο επιστημονικό ή καλλιτεχνικό πεδίο, που είναι η άδεια άσκησης επαγγέλματος (Licentiate) και το διδακτορικό. Είναι επίσης δυνατόν να αποκτήσουν μεταπτυχιακή ειδικότητα στο πεδίο της Ιατρικής. Στους δύο κύκλους σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι φοιτητές αφού ολοκληρώσουν το πρώτο κύκλο (προπτυχιακό) και λάβουν πτυχίο, μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου. Κατά κανόνα, οι φοιτητές συνεχίζουν σε ανώτερο επίπεδο. Τα Πανεπιστήμια οργανώνουν επίσης ξεχωριστά προγράμματα Master με ξεχωριστή επιλογή των φοιτητών, στα οποία απαραίτητη προϋπόθεση για την είσοδο είναι ένα πτυχίο επιπέδου Bachelor ή αντίστοιχες σπουδές. Οι σπουδές έχουν ποσοτικοποιηθεί σε μονάδες (ECTS). Ένα έτος πλήρους φοίτησης αντιστοιχεί σε 60 μονάδες. Το πτυχίο επιπέδου πανεπιστημίου είναι 180 μονάδες και διαρκεί τρία χρόνια. Το Master's degree είναι 120 μονάδες, που σημαίνει δύο επιπλέον χρόνια σπουδών μετά το βασικό πτυχίο του πανεπιστημίου. Σε ορισμένους τομείς, όπως η ιατρική, οι σπουδές είναι πιο εκτεταμένες και απαιτείται περισσότερος χρόνος (6 έτη) για να ολοκληρωθούν. Στο εκπαιδευτικό σύστημα (τριτοβάθμια εκπαίδευση), στα προσωπικά σχέδια σπουδών, διευκολύνει στο σχεδιασμό και την παρακολούθηση της προόδου των σπουδών, την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και καθοδήγησης στους φοιτητές. Στο Πανεπιστήμιο, η μεταπτυχιακή εκπαίδευση

στοχεύει στην απόκτηση διδακτορικού διπλώματος. Εκτός από τις απαιτούμενες σπουδές, οι υποψήφιοι διδάκτορες πρέπει να αναλάβουν μια διατριβή, την οποία και θα δημοσιοποιήσουν. Τα Πανεπιστήμια επιλέγουν τους φοιτητές τους και ανεξάρτητες εισαγωγικές εξετάσεις είναι ένα σημαντικό μέρος της διαδικασίας επιλογής. Προσφέρουν επίσης συνεχιζόμενη και ανοικτή πανεπιστημιακή εκπαίδευση με δίδακτρα, που δεν οδηγούν σε απόκτηση επαγγελματικών προσόντων, αλλά μπορούν να καταλήξουν στην απόκτηση πτυχίου ή μεταπτυχιακού τίτλου.

Η εκπαίδευση των ενηλίκων έχει σχεδιαστεί για να παρέχει τη δυνατότητα στους ενήλικες να σπουδάσουν. Περιλαμβάνει σπουδές για ενήλικες που το επιθυμούν, την κατάρτιση του προσωπικού για ένταξη στην αγορά εργασίας και την κατάρτιση (επιμόρφωση) του προσωπικού που ήδη εργάζεται. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού είναι υπεύθυνο για την οικειοθελή εκπαίδευση ενηλίκων, το Υπουργείο Απασχόλησης και Οικονομίας για την κατάρτιση των ενηλίκων προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και οι εργοδότες για την κατάρτιση του προσωπικού τους. Περίπου 800 εκπαιδευτικά ιδρύματα παρέχουν περαιτέρω και συνεχή (δια βίου) μάθηση διαφορετικής διάρκειας (επιμόρφωση), καθώς και εκπαίδευση που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σπουδών. Ο (επαν-)εκπαιδευόμενος ενήλικας ως επί το πλείστον μπορεί να εκπαιδευτεί στο χώρο εργασίας του, μέσω ανεπίσημων σπουδών με τη χρήση δικτύων, βιβλιοθηκών και άλλων τρόπων μάθησης.

Περισσότεροι από 1,7 εκατομμύρια πολίτες συμμετέχουν σε διαφορετικούς τύπους εκπαίδευσης ενηλίκων κάθε χρόνο. Περισσότεροι από το μισό του αριθμού αυτού, αποτελείται από άτομα σε ηλικία εργασίας και το ποσοστό αυτό είναι το ίδιο υψηλό και σε διεθνές επίπεδο. Ο στόχος για τη Φιλανδία είναι το ετήσιο ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας που συμμετέχει στην εκπαίδευση να φτάσει το 60% το 2019. Για να αυξηθεί το ποσοστό αυτό θα πρέπει η εκπαίδευση ενηλίκων να επεκταθεί και σε πληθυσμιακές ομάδες που συμμετέχουν λιγότερο. Στόχος είναι να αυξηθούν οι ευκαιρίες για σπουδές των ατόμων με καμία επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ή των οποίων η εκπαίδευση είναι ξεπερασμένη, των επιχειρηματιών, του προσωπικού των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, των μεταναστών και των ατόμων ηλικίας άνω των 55 ετών. Κατά μέσο όρο το 12% των δαπανών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, διατίθεται για την εκπαίδευση των ενηλίκων. Από το ποσό αυτό το 40% δίδεται στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων και μαθητείας, το 25% πηγαίνει στην εκπαίδευση των ενηλίκων που παρέχεται από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 20% στην ανοικτή εκπαίδευση των ενηλίκων και περίπου 5% για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης

ενηλίκων και τη δια βίου εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού. Στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής των ενηλίκων είναι να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα και επάρκεια σε εργατικό δυναμικό, η παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών για το σύνολο των ενηλίκων, καθώς και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της ισότητας. Επίσης η πολιτική για την εκπαίδευση των ενηλίκων, υποστηρίζει τις προσπάθειες για την παράταση του επαγγελματικού βίου, την αύξηση της απασχόλησης, τη βελτίωση της παραγωγικότητας, την ενίσχυση της πολυπολιτισμικότητας και την καλλιέργεια των προϋποθέσεων για τη δια βίου μάθηση. Επιπλέον, η εκπαίδευση των ενηλίκων ανακουφίζει τις επιπτώσεις της ύφεσης. Η μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης των ενηλίκων περιλαμβάνει την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων, την εκπαίδευση των ενηλίκων που προέρχονται από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την κατάρτιση στην αγορά εργασίας για τους ενήλικες, καθώς και την εκπαίδευση (επιμόρφωση) του εν ενεργεία προσωπικού. Επιτροπή ειδικών που ορίστηκε από τα υπουργεία που είναι αρμόδια για τις μεταρρυθμίσεις (Παιδείας, Κοινωνικών υποθέσεων και Υγείας, Απασχόλησης και Οικονομίας), ολοκλήρωσε και κατέθεσε τις προτάσεις της το καλοκαίρι του 2009 και η εφαρμογή τους έχει αρχίσει. Μερικά από τα βασικά θέματα που εξέτασε η επιτροπή, περιλαμβάνουν την ενίσχυση της μάθησης στην επαγγελματική ζωή, την αναγνώριση των δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί με διάφορους τρόπους, διευκολύνοντας τις ευκαιρίες να συνδυάσουν τις σπουδές με ευέλικτο τρόπο, ενισχύοντας την εκπαίδευση των ενηλίκων που προσφέρεται από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρέχοντας πληροφόρηση, καθοδήγηση και συμβουλευτικές υπηρεσίες πιο αποτελεσματικά προκειμένου να βελτιωθεί η συνάφεια της εκπαίδευσης ενηλίκων. Για το σκοπό αυτό αυξάνονται οι ευκαιρίες σπουδών στις ομάδες πληθυσμού που απευθύνεται η εκπαίδευση των ενηλίκων, αποσαφηνίζεται το σύστημα παροχών που διατίθεται για την εκπαίδευση ενηλίκων και επεκτείνεται η βάση χρηματοδότησης.

Η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων απαιτεί ευρεία συνεργασία μεταξύ των διαφόρων υπουργείων, φορέων της αγοράς εργασίας καθώς και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των πανεπιστημίων της χώρας. Η φιλελεύθερη εκπαίδευση των ενηλίκων έχει ως αποστολή να ανταποκρίνεται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες και μέσω των δραστηριοτήτων της την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την ενεργό συμμετοχή του πολίτη και την καλλιέργεια των προϋποθέσεων για τη δια βίου μάθηση. Οι προτάσεις της επιτροπής για την μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση των ενηλίκων, αποτελούν τη βάση για την αλλαγή της

νομοθεσίας, τη χρηματοδότηση του συστήματος και τη διατήρηση της οργάνωσης και της θεσμικής δομής της φιλελεύθερης εκπαίδευσης των ενηλίκων, προκειμένου να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μεταναστών, εκείνων που χρειάζονται εκπαιδευτική αποκατάσταση, των ανέργων και των ενηλίκων, καθώς και της περιφερειακής ανάπτυξης.

<https://www.eduportal.gr/suomi-edu/>

Το σύστημα Μαθητείας αποτελεί την κύρια μορφή της μάθησης στην επαγγελματική ζωή. Ένα όλο και μεγαλύτερο τμήμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης, ρυθμίζεται μέσω της μαθητείας. Το σύστημα Μαθητείας, θα πρέπει να αναπτυχθεί να επεκταθεί, σύμφωνα με τις προτάσεις της επιτροπής. Οι ευκαιρίες του διδακτικού προσωπικού να αναπτύσσουν διαρκώς την επαγγελματική τους ικανότητα, θα βελτιωθεί με την έναρξη του προγράμματος Osaana και τις προτάσεις της ομάδας εργασίας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, η διαρκής εκπαίδευση για το διδακτικό προσωπικό με μεταναστευτικό υπόβαθρο, θα αποτελέσει προτεραιότητα για τα επόμενα χρόνια και οι ευκαιρίες για σπουδές των μεταναστών θα πρέπει να ενισχυθούν σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα. Επίσης, η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να εστιάσει στη βελτίωση της διδασκαλίας γλωσσών και την ενίσχυση των ευκαιριών απασχόλησης, με σκοπό την στήριξη και την ενσωμάτωσή τους.

Το κοινοβούλιο νομοθετεί σχετικά με την εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων και αποφασίζει για το ύψος των δαπανών που της αναλογεί στον κρατικό προϋπολογισμό. Το Υπουργείο έχει τη συνολική ευθύνη για την εκπαιδευτική πολιτική και την εκπαίδευση των ενηλίκων ειδικότερα. Στη Φιλανδία η εκπαίδευση ενηλίκων περιλαμβάνει αυτοτελείς σπουδές, κατάρτιση στην αγορά εργασίας και την ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση, με στόχο τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας και τη μείωση της ανεργίας. Επίσης στόχοι της ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης, η οποία πραγματοποιείται κυρίως από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς του δημόσιου τομέα, σχετίζονται με την οικονομία και την επιχειρηματική παραγωγικότητα. (Niemi&Jakku – Silhvonon, 2011,

Οι Οργανισμοί για την εκπαίδευση ενηλίκων λειτουργούν από το κράτος, τις τοπικές αρχές, από δημοτικές κοινοπραξίες, ιδιωτικές ενώσεις, ιδρύματα και εταιρείες. Εκπαίδευση και κατάρτιση που οδηγεί σε απόκτηση τίτλου χρηματοδοτείται από το δημόσιο, ενώ η εκπαίδευση ενηλίκων, εκτός από πανεπιστημιακό πτυχίο, χρηματοδοτείται από το κράτος. Η

εκπαίδευση που οδηγεί σε περαιτέρω απόκτηση προσόντων, είναι ως επί το πλείστον δημόσια, αλλά μπορεί να υπάρχουν και μέτρια δίδακτρα. Περίπου το μισό του κόστους για τη φιλελεύθερη εκπαίδευση ενηλίκων καλύπτονται από το κράτος και το υπόλοιπο προέρχεται κυρίως από τα δίδακτρα και διάφορους οργανισμούς. Ο σκοπός της κρατικής χρηματοδότησης είναι να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή παροχή χωρίς να επιβαρύνει τους σπουδαστές με υψηλές αμοιβές. Οι εργοδότες προσλαμβάνουν προσωπικό κατάρτισης από ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων και από επιχειρήσεις. Η διοίκηση εργασίας εφαρμόζει επίσης μια μεγάλη διαφορετική κατάρτιση για τους ανέργους και για εκείνους που διατρέχουν κίνδυνο της ανεργίας.

Η οικονομική βοήθεια παρέχεται στους φοιτητές για τους παρακάτω λόγους:

- Επίδομα σπουδών
- Επίδομα στέγης
- Κρατική εγγύηση για φοιτητικά δάνεια

Η οικονομική βοήθεια χορηγείται στους φοιτητές για σπουδές πλήρους φοίτησης με σκοπό:

- Την απόκτηση απολυτηρίου ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Την επαγγελματική κατάρτιση
- Την απόκτηση πτυχίου πολυτεχνείου ή πανεπιστημίου και
- Για πρόσθετες σπουδές που είναι απαραίτητες για ένα επάγγελμα ή μια θέση εργασίας.

Η οικονομική ενίσχυση χορηγείται επίσης για σπουδές στο εξωτερικό, εφόσον είναι ισοδύναμες με τις σπουδές στη Φιλανδία. Η βοήθεια χορηγείται για ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα, ανάλογα με το επίπεδο της εκπαίδευσης. Το ποσό της ενίσχυσης εξαρτάται από την ηλικία του μαθητή, τη μορφή της στέγης, το επίπεδο εκπαίδευσης και των απαιτούμενων μέσων. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το ποσό της ενίσχυσης εξαρτάται από το εισόδημα των γονιών και τα απαιτούμενα για τις σπουδές μέσα αλλά και τα τυχόν εισοδήματα του φοιτητή. Η ενίσχυση χορηγείται από το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (KELA), σε συνεργασία με το αντίστοιχο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Το επίδομα σπουδών δίδεται αμέσως μόλις τελειώσει το επίδομα τέκνου. Το ύψος του εξαρτάται από την ηλικία του φοιτητή, τις συνθήκες στέγασης, την οικογενειακή κατάσταση, το σχολείο, το εισόδημα. Το επίδομα στέγης μπορεί να καταβληθεί σε μαθητές που ζουν σε νοικιασμένα καταλύματα ή καταλύματα με δικαίωμα πληρότητας³. Δεν ισχύουν τα όρια ηλικίας. Οι φοιτητές που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για το επίδομα στέγης μπορούν να

υποβάλουν αίτηση για ένα γενικό επίδομα στέγασης. Με την εγγύηση του κράτους για το δάνειο σπουδών ο φοιτητής μπορεί να υποβάλλει αίτηση για τραπεζικό δάνειο. Δεν χρειάζεται άλλη εγγύηση για αυτά τα δάνεια. Είναι αποπληρωτέο, αλλά εγγυημένο από το κράτος. Το μέγιστο ποσό της κρατικής εγγύησης καθορίζεται σε ετήσια βάση. Το φοιτητικό δάνειο χορηγείται από μια τράπεζα κατά την κρίση της. Ο χρόνος αποπληρωμής είναι συνήθως το διπλάσιο του χρόνου σπουδών. Φορολογική ελάφρυνση για το δάνειο σπουδών δίνεται στους μαθητές μετά το 2006, σε όλους όσους έχουν χαμηλό εισόδημα και οι οποίοι δεν έχουν λάβει επιπλέον οικονομική βοήθεια για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Τα άλλα οφέλη για τους φοιτητές είναι:

- Μειωμένο επιτόκιο για όσους έχουν χαμηλό εισόδημα
- Βοήθεια για τη μετάβαση στο σχολείο, το οποίο διαθέτει πλήρη απασχόληση των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενικής – επαγγελματικής)
- Επιδότηση γεύματος, το οποίο καταβάλλεται σε φοιτητικές λέσχες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι μπορούν να γευματίσουν σε χαμηλή τιμή. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε ορισμένα δημοτικά σχολεία, οι μαθητές γευματίζουν δωρεάν. (Ψηφίδου & Frontini, 2015)

1.6 ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

1.6.1 Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση, που αρχίζει από την ηλικία των έξι ετών και συνεχίζεται μέχρι την ηλικία των δεκατεσσάρων ετών, περιλαμβάνει πέντε έτη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (scuolaelementare) και τρία έτη κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (scuolamedia). Η κυβέρνηση έχει προτείνει την παράταση της διάρκειας της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης από οκτώ σε δέκα έτη, δηλαδή μέχρι την ηλικία των δεκαέξι ετών. Στη στοιχειώδη εκπαίδευση γίνονται δεκτά παιδιά ηλικίας από έξι μέχρι έντεκα ετών. Η εκπαίδευση αυτή διαιρείται σε δύο κύκλους, έναν διάρκειας δύο ετών (1ος κύκλος) και έναν διάρκειας τριών ετών (2ος κύκλος). Οι μαθητές προάγονται αυτομάτως από τον 1ο στον 2ο κύκλο, καθώς και στο εσωτερικό του κάθε

κύκλου. Η μέση εκπαίδευση δέχεται μαθητές ηλικίας από έντεκα μέχρι δεκατεσσάρων ετών και περιλαμβάνει τρεις τάξεις (πρώτη, δεύτερα και τρίτη) που συνιστούν πλήρη κύκλο σπουδών.

Για την υποχρεωτική εκπαίδευση το σχολικό έτος αρχίζει από μέσα Σεπτεμβρίου και τελειώνει στις 30 Ιουνίου. Οι συγκεκριμένες ημερομηνίες έναρξης των μαθημάτων καθορίζονται από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Όσον αφορά τη στοιχειώδη εκπαίδευση (Scuolaelementare) μπορούν να εγγραφούν στα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης τα παιδιά που έχουν συμπληρώσει το έκτο έτος της ηλικίας τους στις αρχές του σχολικού έτους ή που πρόκειται να το συμπληρώσουν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Πρέπει να κατοικούν στο δήμο ή την κοινότητα όπου βρίσκεται το σχολείο ή στην περιφέρεια που έχουν καθορίσει οι σχολικές αρχές του δήμου ή της κοινότητας κατόπιν συμφωνίας με τις τοπικές αρχές. Εφόσον υπάρχουν κενές θέσεις μπορούν επίσης να εγγραφούν και παιδιά που κατοικούν σε άλλες περιφέρειες. Όσον αφορά τη μέση εκπαίδευση (Scuolamedia) για να γίνουν δεκτοί στην μέση εκπαίδευση οι μαθητές πρέπει να είναι κάτοχοι του απολυτηρίου στοιχειώδους εκπαίδευσης (diplomadilicenzaelementare) που λαμβάνουν κανονικά σε ηλικία έντεκα ετών.

Η υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, ενώ όμως η στοιχειώδης εκπαίδευση παρέχεται τελείως δωρεάν δεδομένου ότι οι δήμοι και οι κοινότητες παρέχουν τα σχολικά βιβλία σε όλους τους μαθητές, στη μέση εκπαίδευση παρέχονται επί πληρωμή.

Για τη στοιχειώδη εκπαίδευση ο νόμος προβλέπει τη διδασκαλία μίας δεύτερης γλώσσας από τη δεύτερα τάξη. Το 1994-1995, ωστόσο, διδασκόταν ξένη γλώσσα μόνο στο 40% των μαθητών της τρίτης, Τετάρτης και πέμπτης τάξης. Σήμερα εφαρμόζεται πρόγραμμα κατάρτισης για να καλυφθεί η ζήτηση διδακτικού προσωπικού ξένων γλωσσών. Για τη μέση εκπαίδευση η διδασκαλία ξένης γλώσσας είναι υποχρεωτική οι δε γλώσσες που διδάσκονται συχνότερα είναι η αγγλική και η γαλλική. Πειραματικά ορισμένα σχολεία διδάσκουν μία δεύτερη ξένη γλώσσα πέραν των ωρών του υποχρεωτικού σχολικού προγράμματος.

Τόσο για τη στοιχειώδη όσο και για τη μέση εκπαίδευση ότι αφορά τον έλεγχο απόδοσης, το σχολικό έτος διαιρείται σε τρίμηνα ή τετράμηνα, στο τέλος των οποίων αποστέλλεται έλεγχος στους γονείς. Η αξιολόγηση δεν εκφράζεται με βαθμούς αριθμητικά, αλλά με γράμματα από το A (που σημαίνει ότι ο μαθητής έχει πλήρως επιτύχει τον επιδιωκόμενο στόχο) μέχρι το E (που σημαίνει ότι ο μαθητής έχει αποτύχει). Στο τέλος του σχολικού έτους πραγματοποιείται τελική αξιολόγηση που στηρίζεται στην εργασία του μαθητή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, και

απαιτείται για την προαγωγή του στο επόμενο έτος. Στην στοιχειώδη εκπαίδευση η μη προαγωγή του μαθητή περιορίζεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις, κατόπιν σύστασης του σχολικού συμβουλίου.

Στη στοιχειώδη εκπαίδευση στο τέλος των πέντε ετών, οι μαθητές υπόκεινται σε απολυτήριες εξετάσεις (esamidilicenzaelementare) για να εισαχθούν στη μέση εκπαίδευση. Εάν ένας μαθητής δεν περάσει επιτυχώς τις εξετάσεις αυτές πράγμα που είναι ιδιαίτερα σπάνιο, πρέπει να επαναλάβει το τελευταίο έτος και να δώσει εκ νέου τις εξετάσεις. Στη μέση εκπαίδευση μετά το πέρας των τριών ετών της μέσης εκπαίδευσης, οι μαθητές πρέπει να υποστούν εξετάσεις (esamedilicenzamedia) για να λάβουν το σχετικό απολυτήριο (diplomadilicenzamedia), που απαιτείται για να γίνουν δεκτοί σε εκπαιδευτικό ίδρυμα μέσης ανωτέρας εκπαίδευσης. Οι βαθμοί που θα λάβουν σε κάθε μία από τις εξετάσεις χρησιμοποιούνται ως βάση για τον καθορισμό της συνολικής βαθμολογίας που μπορεί να είναι άριστα, λίαν καλώς, καλώς, επαρκώς (ελάχιστος βαθμός επιτυχίας στις εξετάσεις) ή ανεπαρκώς. Σε περίπτωση αποτυχίας οι μαθητές πρέπει να επαναλάβουν το έτος.<http://www.understandingitaly.com/>

Για την στοιχειώδη εκπαίδευση, οι δήμοι και οι κοινότητες, εκτός από τα σχολικά βιβλία, πρέπει να παρέχουν υπηρεσίες μεταφοράς και σίτισης, έναντι καταβολής συνεισφοράς από μέρους της οικογένειας του μαθητή, με απαλλαγή των οικογενειών με χαμηλό εισόδημα. Στη μέση εκπαίδευση όλες οι υπηρεσίες που επιτρέπουν τη φοίτηση στο σχολείο παρέχονται από τους δήμους ή τις κοινότητες, κατόπιν καταβολής μικρής συνεισφοράς από μέρους της οικογένειας του μαθητή, όταν απαιτείται η παροχή ειδικών υπηρεσιών (σίτισης και μεταφοράς), ή παρέχεται κάρτα με έκπτωση για τα δημόσια μεταφορικά μέσα. Οι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα μπορούν να τύχουν επιδόματος για έξοδα σχολικών βιβλίων.

Η μέση ανώτερη εκπαίδευση (δεύτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) προορίζεται για μαθητές ηλικίας μεταξύ δεκατεσσάρων και δεκαεννέα ετών. Μετά το πέρας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (scuolamedia) μπορούν να συνεχίσουν πρόγραμμα σπουδών που διαρκεί τρία, τέσσερα ή πέντε χρόνια μετά το οποίο μπορούν να επιλέξουν εάν θα ακολουθήσουν πανεπιστημιακή/ανώτατη εκπαίδευση ή θα ενταχθούν στον επαγγελματικό βίο. Η εκπαίδευση που ακολουθεί την υποχρεωτική εντάσσεται στην μέση ανώτερη και υποδιαιρείται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- εκπαίδευση θεωρητικής ή θετικής κατεύθυνσης (συνήθης εκπαίδευση): το κλασικό λύκειο (liceoclassico) και το πρακτικό λύκειο (liceoscientifico) προετοιμάζουν τους μαθητές για

πανεπιστημιακή ή άλλη ανώτατη εκπαίδευση. Η διάρκεια σπουδών είναι πενταετής, και υποδιαιρείται κανονικά σε δύο κύκλους, ο πρώτος διετής και ο δεύτερος τριετής. Σε αυτήν την συνήθη εκπαίδευση περιλαμβάνεται και το διδασκαλικό ινστιτούτο (institutomagistrale), που προετοιμάζει διδακτικό προσωπικό για τη στοιχειώδη εκπαίδευση και η σχολή νηπιαγωγών (scuolamagistrale) που προετοιμάζει διδακτικό προσωπικό του νηπιαγωγείου. Η διάρκεια σπουδών και στα δύο είναι τετραετής

- εκπαίδευση καλλιτεχνικής κατεύθυνσης: στην κατηγορία αυτή ανήκουν το καλλιτεχνικό λύκειο (liceoartistico) και τα καλλιτεχνικά ινστιτούτα (istitutid' arte), όπου η διάρκεια σπουδών είναι τετραετής και τριετής αντιστοίχως.
- εκπαίδευση τεχνικής κατεύθυνσης: υπάρχουν εννέα διαφορετικά είδη τεχνολογικών ινστιτούτων: γεωπονικό τεχνολογικό ινστιτούτο, εμπορικό ινστιτούτο, τεχνολογικό ινστιτούτο επιχειρησιακών σπουδών και αλληλογράφων ξένων γλωσσών, ινστιτούτο τουρισμού, τεχνολογικό τοπογραφικό ινστιτούτο, τεχνολογικό βιομηχανικό ινστιτούτο, ινστιτούτο εξωτερικού εμπορίου, ναυτιλιακό ινστιτούτο, ινστιτούτο οικιακής οικονομίας. Οι σπουδές είναι πενταετείς.
- εκπαίδευση επαγγελματικής εκπαίδευσης: οι σπουδές είναι τουλάχιστον πενταετείς και μπορούν να συμπληρωθούν με επιπλέον έτη που παρέχουν δυνατότητα εισαγωγής σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα

Το σχολικό έτος αρχίζει κανονικά στα μέσα Σεπτεμβρίου και τελειώνει στις 30 Ιουνίου, εκτός από το τελευταίο έτος, όπου οι εξετάσεις μπορεί να διεξαχθούν τον Ιούλιο.

Για να εισαχθούν οι μαθητές σε ίδρυμα μέσης ανώτερης εκπαίδευσης, πρέπει να είναι κάτοχοι απολυτηρίου της μέσης κατώτερης εκπαίδευσης (diplomadelicenzamedia). Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν το είδος μέσης ανώτερης εκπαίδευσης που επιθυμούν. Ο μόνος πραγματικός περιορισμός είναι οι υπάρχουσες θέσεις σε κάθε σχολείο.

Όλες οι μέσες ανώτερες σχολές απαιτούν δίδακτρα, για να διαφυλαχθεί όμως το "δικαίωμα σπουδών" που διασφαλίζεται από το σύνταγμα, οι μαθητές των κρατικών σχολείων μπορούν να τύχουν απαλλαγής διδάκτρων ή να λάβουν υποτροφίες σπουδών. Τα σχολικά βιβλία παρέχονται μόνο επί πληρωμή.

Η διδασκαλία ξένης γλώσσας αποτελεί υποχρεωτικό κανόνα για κάθε είδος μέσης ανώτερης εκπαίδευσης: σε ορισμένα ινστιτούτα προβλέπεται η υποχρεωτική ή προαιρετική διδασκαλία μίας δεύτερης ξένης γλώσσας.

Ο έλεγχος απόδοσης των μαθητών πραγματοποιείται κανονικά ανά τρίμηνο. Για να προαχθεί ο μαθητής στην ανώτερη τάξη, πρέπει να λάβει βαθμολογία τουλάχιστον 6 στα 10 σε κάθε μάθημα. Από το σχολικό έτος 1994-1995 καταργήθηκαν οι εξετάσεις μεταξεταστέων του Σεπτεμβρίου, που προηγουμένως οι μαθητές έπρεπε να υποστούν για τα μαθήματα στα οποία είχαν λάβει βαθμό κάτω του 6. Οι εξετάσεις μεταξεταστέων αντικαταστάθηκαν από ολοκληρωμένες διδακτικές παρεμβάσεις (είδος φροντιστηρίων) που μπορούν να διοργανωθούν κατά τη διάρκεια του έτους ή κατά την έναρξη του επόμενου έτους και τα οποία πρέπει να παρακολουθήσουν οι μαθητές που δεν έχουν λάβει τη βάση σε ορισμένα μαθήματα. Ακόμη είναι δυνατό να επαναλάβουν το έτος αν δεν έχουν λάβει τη βάση σε διάφορα μαθήματα και αν το συμβούλιο των καθηγητών το αποφασίσει.

Μετά το πέρας της ανώτερης μέσης εκπαίδευσης οι μαθητές πρέπει να υποστούν απολυτήριες εξετάσεις (esamedimaturitÿ). Παρ' ότι στις εξετάσεις αυτές γίνονται δεκτοί να συμμετάσχουν μόνο οι μαθητές που έχουν λάβει την απαιτούμενη βαθμολογία κατά το προηγούμενο έτος, είναι γεγονός ότι το 100% των μαθητών συμμετέχει στις εξετάσεις αυτές. Οι εξετάσεις αυτές συνίστανται σε δύο γραπτές εξετάσεις και μία προφορική, τις οποίες προετοιμάζει το Εθνικό Υπουργείο Παιδείας. Η τελική αξιολόγηση εκφράζεται με βαθμό με άριστα το 60. Ο τίτλος σπουδών αυτός είναι διαφορετικός για το κάθε είδος εκπαίδευσης (diplomadimaturitÿclassica, scientifica, tecnica, κλπ)

Το θέμα των οικονομικών βοηθημάτων έχει ανατεθεί στις περιφερειακές διοικήσεις και κανονικά περιλαμβάνει την απαλλαγή από τα δίδακτρα, έκπτωση στα δημόσια μέσα μεταφοράς, φθηνότερες υπηρεσίες σίτισης, δωρεάν στέγαση σε κατάλληλες

εστίες, βοηθήματα και υποτροφίες σπουδών. Η συνδρομή αυτή παρέχεται ανάλογα με το εισόδημα της οικογενείας και με την απόδοση του μαθητή. (https://dasta.cs.teicrete.gr/documents/10310/341120/ekpaideutiko_sustima_italia.pdf)

1.6.2 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται σε πανεπιστήμια και σε άλλα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ειδικού καθεστώτος. Η ανώτατη εκπαίδευση διαιρείται σε τρεις κύκλους, μετά την ολοκλήρωση των οποίων ο φοιτητής λαμβάνει:

- πανεπιστημιακό δίπλωμα (diplomauniversitario), μετά από διετείς ή τριετείς σπουδές,
- πανεπιστημιακό δίπλωμα ή πτυχίο (diplomadilaurea), μετά από τετραετείς ή εξαετείς σπουδές (π.χ. ιατρικής),
- δίπλωμα ειδίκευσης (diplomadespecializzazione), μετά από τουλάχιστον διετείς σπουδές, και διδακτορικό δίπλωμα (diplomadidottorato).

Οι φοιτητές μπορούν να πραγματοποιήσουν σπουδές που οδηγούν στο πανεπιστημιακό δίπλωμα (diplomauniversitario) σε πανεπιστήμιο όσο και σε σχολές ειδικού στόχου (scuole dirette a fini speciali). Τα πανεπιστημιακά μαθήματα πραγματοποιούνται μόνο στην ιταλική γλώσσα. Η ανώτερη εκπαίδευση, μη πανεπιστημιακού επιπέδου, παρέχεται από διάφορα είδη ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αφορά δε ιδίως τον τεχνικό τομέα, όπως ακαδημίες, ανώτερα ιδρύματα καλών τεχνών και ωδεία.

Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει κανονικά στις 5 Νοεμβρίου και τελειώνει στις 15 Ιουνίου, χωρίς να περιλαμβάνονται οι τελικές εξετάσεις. Η έναρξη και η λήξη του ακαδημαϊκού έτους μπορούν να κυμανθούν το πολύ κατά ένα 15ήμερο από τη μία περιφέρεια στην άλλη. Ανάλογα με το πανεπιστήμιο και με την σχολή το ακαδημαϊκό έτος μπορεί να χωρίζεται σε εξάμηνα.

Οι μαθητές πρέπει να είναι κάτοχοι απολυτηρίου (diplomadimaturità). Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να είναι κάτοχοι απολυτηρίου που εκδίδεται μετά το πέρας του δεύτερου κύκλου μέσης εκπαίδευσης και το οποίο παρέχει δικαίωμα εισαγωγής στο πανεπιστήμιο στη χώρα όπου έχει εκδοθεί. Εάν η χώρα προέλευσης του μαθητή επιβάλλει άλλους όρους εισαγωγής σε συγκεκριμένη σχολή, ο μαθητής πρέπει να πληροί τους όρους αυτούς. Σε όλες τις πανεπιστημιακές σχολές προβλέπεται ένας περιορισμένος αριθμός θέσεων για αλλοδαπούς φοιτητές, κατόπιν απόφασης του κάθε πανεπιστημίου. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνονται σε αυτό το ποσοστό, σε περίπτωση όμως που υπάρχει πληθώρα υποψηφίων έχουν προτεραιότητα. Στο ποσοστό αυτό δεν περιλαμβάνονται οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένουν στην Ιταλία.

Γενικά η εγγραφή στο πανεπιστήμιο είναι ελεύθερη. Προβλέπονται εισαγωγικές εξετάσεις μόνο σε ορισμένες πανεπιστημιακές σχολές όπου υπάρχει περιορισμένος αριθμός θέσεων.

Όπου προβλέπονται εξετάσεις αυτού του είδους, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να τις υποστούν για να γίνουν δεκτοί. Εάν στη χώρα προέλευσης του μαθητή υπάρχει περιορισμένος αριθμός θέσεων στην αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή, ο μαθητής πρέπει να υποστεί επιπλέον δοκιμασία σχετική με το πρόγραμμα σπουδών που επιλέγει.

Περιορισμένος αριθμός θέσεων (numerusclausus): Ο περιορισμός θέσεων εφαρμόζεται μόνο στις ακόλουθες πανεπιστημιακές σχολές: ιατρικής, κτηνιατρικής, οδοντιατρικής και πληροφορικής. Ορισμένα πανεπιστήμια έχουν εισαγάγει τον προγραμματισμένο αριθμό, που είναι κάπως διαφορετικός από τον περιορισμένο αριθμό. Οι σχολές ειδικών στόχων (scuolodiretteafinispeciali) προβλέπουν σταθερό αριθμό διαθέσιμων θέσεων.https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1

Οι κάτοικοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να υποστούν εξέταση ιταλικής γλώσσας. Οι γλωσσικές εξετάσεις καθώς και η δοκιμασία ικανότητας (εισαγωγικές εξετάσεις) διοργανώνονται από κάθε πανεπιστημιακή σχολή, αλλά διεξάγονται όλες μαζί κατά την ίδια ημερομηνία σε ολόκληρη την χώρα.

Τα δίδακτρα καθορίζονται μονομερώς από κάθε πανεπιστήμιο και κατά συνέπεια μπορεί να παρουσιάζουν διακυμάνσεις από το ένα πανεπιστήμιο στο άλλο. Περιλαμβάνουν το δικαίωμα εγγραφής και την συνεισφορά για την διδασκαλία των μαθημάτων. Το κάθε πανεπιστήμιο μπορεί να απαλλάξει του φοιτητές από την καταβολή διδάκτρων.

Η Ιταλία αναγνωρίζει τους τίτλους σπουδών, όσον αφορά την εισαγωγή στα πανεπιστήμια τους οποίους έχουν εκδώσει κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα οποία έχει υπογράψει συμφωνίες σχετικά με την επίσημη αναγνώριση των τίτλων σπουδών του δεύτερου κύκλου της μέσης εκπαίδευσης. Οι κάτοικοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να θεωρήσουν τους τίτλους σπουδών δεύτερου κύκλου μέσης εκπαίδευσης στο προξενείο της Ιταλίας της χώρας τους.

Τα κέντρα NARIC παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την αναγνώριση των τίτλων των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ιταλίας από μέρους των άλλων κρατών μελών.

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης, οι τελικοί τίτλοι σπουδών είναι οι ακόλουθοι:

- πανεπιστημιακό δίπλωμα (diplomauniversitario),
- πανεπιστημιακό δίπλωμα ή πτυχίο (diplomadilaurea),
- δίπλωμα ειδίκευσης (diploma di specializzazione).

Το κράτος είναι αρμόδιο για την οργάνωση οι δε περιφέρειες για τη χορήγηση της οικονομικής συνδρομής η οποία συνίσταται στην παροχή κοινωφελών υπηρεσιών μεταξύ των οποίων σίτιση και στέγαση, παροχή υποτροφιών σπουδών και υγειονομικής περίθαλψης. Άλλες

πηγές συνδρομής, δανείων και βοηθημάτων: Τα πανεπιστήμια μπορούν να παράσχουν πλήρη ή μερική απαλλαγή από την καταβολή της συνεισφοράς και μπορούν να παράσχουν προσωρινή απασχόληση στους μαθητές. Όροι χορήγησης της συνδρομής: Η οικονομική συνδρομή παρέχεται ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του μαθητή και την απόδοσή του. <https://el.alinks.org/italian-education-system>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο : ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Εκπαιδευτικό Σύστημα στην Ελλάδα: Οργάνωση και Δομή

Η οργάνωση του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα:

Στο πρώτο επίπεδο βρίσκεται η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση η οποία αποτελείται από την υποχρεωτική μονοετή φοίτηση στο Νηπιαγωγείο και την εξαετή φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο. Μια διάκριση τόσο στα Νηπιαγωγεία όσο και τα Δημοτικά Σχολεία είναι σε Γενικής Παιδείας, Ολοήμερα, Διαπολιτισμικά, Ειδικής Αγωγής, Δημόσια και Ιδιωτικά.

Στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση που περιλαμβάνει δύο κύκλους. Ο πρώτος είναι υποχρεωτικός και αντιστοιχεί στο Γυμνάσιο τριετούς φοίτησης και ο δεύτερος είναι προαιρετικός και αντιστοιχεί στο Λύκειο (Γενικό και Επαγγελματικό) τριετούς φοίτησης για τα Ημερήσια Λύκεια και τετραετούς για τα Εσπερινά. Τα Γυμνάσια όπως και τα Λύκεια μπορεί να είναι δημόσια ή/και ιδιωτικά.

Στο τρίτο επίπεδο βρίσκεται η Ανώτατη Εκπαίδευση η οποία περιλαμβάνει τον Πανεπιστημιακό Τομέα (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Σχολή Καλών Τεχνών) και τον Τεχνολογικό Τομέα (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης), τα οποία είναι μόνο δημόσια (Τσαούσης, 1994).

Η Τυπική Εκπαίδευση περιλαμβάνει, πέραν των Εσπερινών Γενικών Λυκείων και των Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων, και τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας. Ο τίτλος σπουδών που προκύπτει από την φοίτηση στα συγκεκριμένα σχολεία είναι ισότιμος με του Γυμνασίου, είναι αναγνωρισμένος σε εθνικό επίπεδο και ο κάτοχός του μπορεί να συνεχίσει τις σπουδές του εντός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Πέρα από την τυπική Εκπαίδευση υπάρχει και η μη τυπική η οποία παρέχεται εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και περιλαμβάνει την επαγγελματική κατάρτιση και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων (Νόμος 3879/2010, Νόμος 4186/2013, Νόμος 4385/15). Οι απόφοιτοι αποκτούν πιστοποιητικά αναγνωρισμένα σε εθνικό επίπεδο και πάροχοι είναι τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), τα

Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) και τα Κολλέγια. Αποδέκτες μπορεί να είναι οι απόφοιτοι Γυμνασίου, Λυκείου ή και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-33_el

2.2 Πολιτικές για την ανώτατη εκπαίδευση

Το πρώτο ελληνικό πανεπιστήμιο ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1837 και ακολούθησε η ίδρυση και άλλων πανεπιστημίων στη διάρκεια του 20ού αιώνα. Το άρθρο 16 του Συντάγματος της Ελλάδας ρυθμίζει την οργάνωση και λειτουργία των πανεπιστημίων το οποίο από το 1975 και μετά έχει υποστεί κατά καιρούς επιμέρους αναθεωρήσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος, η ανώτατη εκπαίδευση είναι δημόσια και παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), με πλήρη αυτοδιοίκηση και ακαδημαϊκή ελευθερία, τα οποία τελούν υπό την εποπτεία του κράτους και χρηματοδοτούνται από αυτό. Η κρατική εποπτεία ασκείται από τον εκάστοτε Υπουργό Παιδείας.<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-16/>

Η αποστολή τους εστιάζει στους παρακάτω έξι πυλώνες:

α) Παραγωγή και μετάδοση γνώσης μέσω της έρευνας και της διδασκαλίας, προετοιμασία των φοιτητών για εφαρμογή των γνώσεων που αποκομίζουν στον επαγγελματικό χώρο που θα επιλέξουν καθώς και ανάπτυξη και καλλιέργεια του πολιτισμού και των τεχνών.

β) Προσφορά στο ανώτατο επίπεδο ποιότητας σύμφωνα με διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια, ανώτατης εκπαίδευσης μέσω της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας και συμβολή στην δια βίου μάθηση με τη χρήση της διδασκαλίας από απόσταση καθώς και άλλων σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας.

γ) Ανάδειξη νέων ερευνητών μέσα από τη δημιουργία των συνθηκών που απαιτούνται, καθώς και μέσα από την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και των δεξιοτήτων των φοιτητών με αντίστοιχη μέριμνα για την επαγγελματική ένταξή τους στην οικονομία.

δ) Έρευνα στην αγορά εργασίας προκειμένου να υπάρχει γνώση των αναγκών που πρέπει να καλυφθούν και των επαγγελματικών πεδίων που προσφέρονται με σκοπό την περαιτέρω

ανάπτυξη της χώρας. Με βάση την έρευνα αυτή γίνεται προσφορά και διάχυση της γνώσης, με παράλληλη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και την καινοτομία και προσήλωση στις αρχές της επιστημονικής δεοντολογίας, της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

ε) Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αλλά και των ερευνητικών φορέων εντός και εκτός της χώρας μέσω της προώθησης της κινητικότητας του εκπαιδευτικού προσωπικού, των φοιτητών και των αποφοίτων τους με στόχο την ανάπτυξη συνεκτικών ιστών στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε Ευρωπαϊκό πλαίσιο.

στ) Δημιουργία υπεύθυνων πολιτών που μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των πεδίων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων παρέχοντας πολιτιστική, επιστημονική και επαγγελματική επάρκεια. **(Σταμέλος, 2010).**

2.3 Τομείς ανώτατης εκπαίδευσης

Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα διακρίνεται σε δύο παράλληλους τομείς: τον Πανεπιστημιακό και τον Τεχνολογικό.

Ο Πανεπιστημιακός Τομέας περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών. Στόχος του είναι η θεμελίωση, παραγωγή, ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, η θεωρητική και εφαρμοσμένη κατάρτιση του μελλοντικού επιστημονικού δυναμικού της χώρας, και η προώθηση και ανάπτυξη της 22 επιστημονικής έρευνας. Τα Πανεπιστήμια δίνουν έμφαση στην υψηλή και ολοκληρωμένη εκπαίδευση, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις της επιστήμης, της τεχνολογίας και των τεχνών, καθώς και το συνδυασμό της διεθνούς επιστημονικής πρακτικής με τα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Ο Τεχνολογικός Τομέας περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) και την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ) και στόχος του είναι η ανάπτυξη της επιστημονικής και της τεχνολογικής έρευνας και γενικότερα η παροχή προγραμμάτων σπουδών με περισσότερο εφαρμοσμένο προσανατολισμό. Τα ΤΕΙ δίνουν έμφαση στην παροχή εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας, προσανατολισμένη κυρίως στις εφαρμογές των επιστημών, της τεχνολογίας και των τεχνών, στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία. Επενδύουν στην ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υποβάθρου σπουδών σε συνδυασμό με υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση ώστε οι πτυχιούχοι να μπορούν να προσαρμόζονται

εύκολα και αποτελεσματικά στις διαρκώς μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις της επαγγελματικής και κοινωνικής ζωής

Η λειτουργία όλων των Ιδρυμάτων διέπεται από κανόνες και πρακτικές που διασφαλίζουν την τήρηση και προάσπιση των ακόλουθων αρχών:

α) Εξασφάλιση της ελευθερίας στην έρευνα και τη διδασκαλία

β) Ερευνητική και επιστημονική δεοντολογία

γ) Ποιότητα της εκπαίδευσης και των παρεχόμενων υπηρεσιών

δ) Αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα στη διαχείριση του προσωπικού, των πόρων και των υποδομών τους

ε) Διαφάνεια στο σύνολο των δραστηριοτήτων τους

στ) Αμεροληψία κατά την άσκηση του έργου τους και τη λήψη αποφάσεων

ζ) Αξιοκρατία στην επιλογή και εξέλιξη του προσωπικού τους και η) ίση μεταχείριση μεταξύ των φύλων και σεβασμός κάθε διαφορετικότητας

Η ανώτατη εκπαίδευση τόσο στον Πανεπιστημιακό όσο και τον Τεχνολογικό τομέα επικεντρώνεται στη βελτίωση της ποιότητας του προσφερόμενου έργου και του τρόπου λειτουργίας των Ιδρυμάτων και στην ανάδειξη της κοινωνικής διάστασης τους. Τελευταία έχουν γίνει νομοθετικές ρυθμίσεις μέσω των οποίων έχουν προωθηθεί θεσμικές, οργανωτικές και διαρθρωτικές αλλαγές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4009/2011, Ν. 4076/2012) εξαιτίας του μεταβαλλόμενου διεθνούς περιβάλλοντος, και της ανάγκης εκσυγχρονισμού του νομοθετικού πλαισίου για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Οι αλλαγές αυτές αφορούν στον τρόπο διοίκησης των ιδρυμάτων, στη χρηματοδότησή τους και σε θέματα εξέλιξης των μελών του Διδακτικού Προσωπικού με απώτερο στόχο την πλήρη οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΑΕΙ (Τσαούσης, 1994). Έτσι είναι σε θέση να σχεδιάζουν από μόνα τους την ανάπτυξή τους μέσω της αξιολόγησης και του στρατηγικού σχεδιασμού. Περαιτέρω στόχους αποτελούν η ανάπτυξη της κινητικότητας και η προσέλκυση φοιτητών από άλλες χώρες καθώς και ο επαναπατρισμός των επιστημόνων της διασποράς (Λαμπριανίδης, 2011). Υπό τις παρούσες συνθήκες, προωθείται η διαμόρφωση ενός ενιαίου χώρου έρευνας, η στήριξη της καινοτομίας ως πηγή παραγωγής

πλούτου, η σύνδεση της παραγωγικής ανασυγκρότησης με τα ΑΕΙ και ο εξορθολογισμός της λειτουργίας τους. (Scott, 2008).

2.4 Κύκλοι σπουδών

Οι σπουδές στη τριτοβάθμια εκπαίδευση διαρθρώνονται σε τρεις κύκλους:

Ο πρώτος κύκλος σπουδών απαιτεί παρακολούθηση προγράμματος σπουδών με μαθήματα που αντιστοιχούν σε τουλάχιστον 240 πιστωτικές μονάδες. Ολοκληρώνεται με την απονομή τίτλου σπουδών.

Ο δεύτερος κύκλος σπουδών απαιτεί παρακολούθηση προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών με μαθήματα που αντιστοιχούν σε τουλάχιστον 60 πιστωτικές μονάδες. Ολοκληρώνεται με την απονομή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών (Μ.Δ.Σ.), σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οργανισμό κάθε Ιδρύματος.

Ο τρίτος κύκλος σπουδών απαιτεί παρακολούθηση προγράμματος διδακτορικών σπουδών. Περιλαμβάνει μαθήματα που αντιστοιχούν σε τουλάχιστον 30 πιστωτικές μονάδες, και την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Ολοκληρώνεται σε κατ' 24 ελάχιστο τρία έτη με την απονομή διδακτορικού διπλώματος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οργανισμό κάθε Ιδρύματος. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-33_el

2.5 Τύποι Ιδρυμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης

Το άρθρο 16 του Συντάγματος, καθορίζει τη Ανώτατη Εκπαίδευση ως δημόσια. Παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), με πλήρη αυτοδιοίκηση και ακαδημαϊκή ελευθερία. Τελούν υπό την εποπτεία του κράτους και χρηματοδοτούνται από αυτό. Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ιδιωτικά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Παραρτήματα ξένων πανεπιστημίων λειτουργούν ως Κολλέγια και εντάσσονται στη μετά-δευτεροβάθμια μη ανώτατη εκπαίδευση. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/syntagma-tis-ellados/arthro-16-syntagma-tis-ellados-paideia-tehni>

Λειτουργούν είκοσι δύο (22) ιδρύματα του Πανεπιστημιακού Τομέα (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών), συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος.

Αυτοτελές και πλήρως αυτοδιοικούμενο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου (Ν. 2552/1997), το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) εδρεύει στην Πάτρα και έχει ως αποστολή την παροχή εξ αποστάσεως προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης

Αυτοτελές και πλήρως αυτοδιοικούμενο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και με τη διακριτική ονομασία International Hellenic University, το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (ΔΙΠΑΘΕ), με έδρα τη Θεσσαλονίκη είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του κράτους. Ως αποστολή του παρέχει ανώτατη εκπαίδευση κυρίως σε αλλοδαπούς που ενδιαφέρονται να σπουδάσουν στην Ελλάδα μέσα από προπτυχιακά και σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (παρακολούθηση ή εξ αποστάσεως εκπαίδευση).

Τα Ανώτατα Στρατιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΣΕΙ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (Ν. 3187/2003) παρέχουν εκπαίδευση ισότιμη με αυτή των πανεπιστημίων. 25 Από το 2007-08, οι Ανώτερες Εκκλησιαστικές Σχολές λειτουργούν ως Ανώτατες Εκκλησιαστικές Ακαδημίες (Ν. 3432/2006), ισότιμες με τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Το 2001 τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) εντάχθηκαν στην ανώτατη εκπαίδευση (Τεχνολογικός Τομέας της ανώτατης εκπαίδευσης) και από τότε διέπονται από τις ίδιες συνταγματικές διατάξεις που ισχύουν και για τα Πανεπιστήμια στην οργάνωση και τη λειτουργία τους. Σήμερα λειτουργούν 14 ΤΕΙ σε διάφορες πόλεις της χώρας, συμπεριλαμβανομένης της ΑΣΠΑΙΤΕ.

Η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ), η οποία ιδρύθηκε στην Αθήνα στη θέση της προγενέστερης Σχολής Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ) εντάχθηκε στον Τεχνολογικό Τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης το 2002 και προσφέρει παιδαγωγική κατάρτιση σε διάφορες κατηγορίες πτυχιούχων ανώτατης εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει πέντε Τμήματα εκπαιδευτικών μηχανικών διαφόρων ειδικοτήτων και ένα γενικό Τμήμα παιδαγωγικών μαθημάτων.

Τέλος, το Σύνταγμα ορίζει ότι «η επαγγελματική και κάθε άλλη ειδική εκπαίδευση παρέχεται από το Κράτος και με Σχολές Ανώτερης Βαθμίδας» η διάρκεια σπουδών των οποίων δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τρία (3) έτη, όπως οι: Ανώτερες Σχολές Χορού και Δραματικής Τέχνης, αρμοδιότητας του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ανώτερες Σχολές Τουριστικής

Εκπαίδευσης, αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού, Ανώτερες Σχολές Υπαξιωματικών, αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, και η Ανώτερη Σχολή Αστυφυλάκων, αρμοδιότητας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (Νόμος 4485/2017 - ΦΕΚ 114/Α/4-8-2017).

2.6 Οικονομική Κατάσταση

Ακόμα και στις εποχές που η ελληνική οικονομία ανθούσε υπήρχαν προβλήματα που αφορούσαν στη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την οικονομική ανισότητα. Τα προβλήματα αυτά μεγεθύνθηκαν στα τέλη του 2009 και αρχές 2010 λόγω των διεθνών και εθνικών προβλημάτων, εποχή που σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η χώρα μας είχε καταγράψει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος

Συνεπεία αυτής της κατάστασης παρατηρούνται δραματικές επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή όπως: α) μείωση ή και απουσία εισοδήματος και β) αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας.

Οι επιπτώσεις αυτές είναι εμφανείς σε όλες τις εκφάνσεις της ελληνικής εκπαίδευσης (χρηματοδότηση, θεσμοί, διάρθρωση, εκπαιδευτικές πρακτικές και στάσεις, δημόσιος και ιδιωτικός της χαρακτήρας κλπ.). **(Χρυσόγελος, 2014).**

Τα ΑΕΙ ανταποκρίνονται πλέον με ιδιαίτερη δυσκολία στις λειτουργικές τους ανάγκες κυρίως λόγω των περικοπών στον προϋπολογισμό. Για την κάλυψη μέρους των λειτουργικών τους εξόδων έχουν επιστρατευτεί πηγές από τις γενικές δαπάνες των ερευνητικών προγραμμάτων και από έσοδα που προκύπτουν από άλλες δραστηριότητες όπως αμοιβές μεταπτυχιακών προγραμμάτων, προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ή υπηρεσιών εργαστηρίων.

Στο πεδίο των επενδύσεων σε υποδομές και επιστημονικό εξοπλισμό, τα Α.Ε.Ι. και ιδίως τα Πανεπιστήμια απειλούνται από έναν πραγματικό κίνδυνο αυξανόμενης υποκεφαλαιοποίησης. Η απόσταση μεταξύ των ελάχιστων υπαρκτών αναγκών για επενδύσεις (ώστε να διατηρηθεί η επιδιωκόμενη ποιότητα) και της υφιστάμενης χρηματοδότησης, η οποία απειλεί την προοπτική της χώρας στο να συμβαδίσει με τις εξελίξεις στον τομέα της Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης και

Έρευνας, αυξάνεται συνεχώς. Το κεφαλαιακό έλλειμμα στην Ανώτατη Εκπαίδευση υπολογίζεται σήμερα κοντά στο 1δις ευρώ(Μπαλούρδος, 2011; Μπαλούρδος, 2013).

2.7 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Κεντρικό Επίπεδο

Η εκπαιδευτική πολιτική καθορίζεται και εφαρμόζεται από την εκάστοτε κυβέρνηση μέσω του Υπουργού Παιδείας και των ανάλογων διοικητικών μηχανισμών και αποτελεί τμήμα της γενικότερης πολιτικής που επιλέγεται και ακολουθείται στους διάφορους τομείς.

Παράλληλα με το Υπουργείο λειτουργούν και οι εθνικοί φορείς διασφάλισης της ποιότητας που είναι υπεύθυνοι για τη διενέργεια αξιολογήσεων και για την εφαρμογή προτύπων για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Πρόκειται για 31 ανεξάρτητες διοικητικές αρχές οι οποίες εποπτεύονται από τον Υπουργό Παιδείας και κάθε έτος υποβάλλουν στον Υπουργό Παιδείας ετήσιες εκθέσεις πεπραγμένων και απολογισμού.

Πιο αναλυτικά: Η «Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (ΑΔΙΠ) η οποία έχει ως αποστολή τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της αποστολής της υποστηρίζει την πολιτεία και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) στη διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και πιστοποιεί την ποιότητα της λειτουργίας των ΑΕΙ (Νόμοι 3374/2005 και 4009/2011).

Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο σημείο τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που η λειτουργία τους διέπεται από νόμο (Νόμος 4009/2011) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. Έχουν αυτονομία όσον αφορά στις αναπτυξιακές τους δυνατότητες, τις δραστηριότητες και τους στόχους με παράλληλο έλεγχο από τα αρμόδια όργανα του Ιδρύματος. Χρηματοδοτούνται από το κράτος μέσω των αντίστοιχων κονδυλίων του κρατικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων με προσωπική ευθύνη των Ιδρυμάτων για την διαχείριση των εν λόγω κονδυλίων, όπως και των ιδίων περιουσιακών στοιχείων. Τη συνολική ευθύνη και την εποπτεία για την λειτουργία τους έχει το Υπουργείο Παιδείας το οποίο και καταρτίζει ανά τετραετία πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης μετά από δημόσια διαβούλευση και σε συνεργασία με την ΑΔΙΠ.(Μπαλούρδος, 2011).

2.8 Διοίκηση και Διακυβέρνηση σε Περιφερειακό Επίπεδο

Δεν εφαρμόζεται διοίκηση και διακυβέρνηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο, αφού τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας σε κεντρικό επίπεδο. (Conley, 2005; Minujinetal, 2005; Ridge, 2009; Jensen, 2010).

2.9 Χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης

Όπως αναφέρθηκε, το πρόγραμμα Εθνικής Στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, καταρτίζεται ανά τετραετία από τον Υπουργό Παιδείας ύστερα από δημόσια διαβούλευση και γνώμη της ΑΔΙΠ (ν. 4009/2011) και περιλαμβάνει, ιδίως, μεσοπρόθεσμους στόχους, κατευθύνσεις, σχέδια επενδύσεων, προγράμματα ή επί μέρους δράσεις της εθνικής πολιτικής για την ανώτατη εκπαίδευση και δύναται να εξειδικεύεται σε ετήσια βάση. Τα ΑΕΙ επιχορηγούνται από το Κράτος για την εκπλήρωση της αποστολής τους με βάση γενικές αρχές που καθορίζονται σε συνεργασία μεταξύ Κράτους και Ιδρυμάτων, λαμβανομένων υπόψη και των τετραετών ακαδημαϊκών – αναπτυξιακών προγραμμάτων τους και των συναφθεισών προγραμματικών συμφωνιών. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-33_el

Αναλυτικά οι πόροι των ΑΕΙ μπορεί να προέρχονται από :

- Επιχορηγήσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό
- Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα του ιδρύματος ή ίδιους πόρους
- Έσοδα από επιχορηγήσεις για επενδύσεις
- Δωρεές, κληρονομίες και κληροδοτήματα
- Πόροι από κάθε άλλη πηγή.

Η κρατική χρηματοδότηση έχει σαν στόχους:

- τη βελτίωση της διδασκαλίας και της έρευνας,
- την ίδρυση κέντρων αριστείας στη διδασκαλία και την έρευνα,
- την ενθάρρυνση της διαφοροποίησης ανάμεσα στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης
- την αύξηση του ποσοστού σπουδαστών οι οποίοι θα ολοκληρώνουν τις σπουδές τους εγκαίρως

Παράλληλα καλύπτει τη διοίκηση, την υποδομή, τα τμήματα δια βίου μάθησης και τις υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού και ψυχολογικής υποστήριξης.

Η αυτονομία των ΑΕΙ ως προς τη διαχείριση των δημόσιων πόρων αφορά στη χρησιμοποίησή τους για την ενοικίαση κτηριακών εγκαταστάσεων, στην αγορά/έγερση κτηριακών εγκαταστάσεων, στην αγορά εξοπλισμού, στην πρόσληψη ακαδημαϊκού προσωπικού, στα λειτουργικά έξοδα και στη στήριξη των σπουδαστών και γενικότερα στην κατανομή των πιστώσεων ανάλογα με τις ανάγκες των διαφόρων κατηγοριών εξόδων. Από την άλλη πλευρά δεν υπάρχει καμία αυτονομία στον προσδιορισμό των μισθών και στην πρόσληψη διοικητικού προσωπικού, τα οποία προσδιορίζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες σε επίπεδο υπουργείων.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός των ΑΕΙ περιλαμβάνει την σύνταξη τετραετούς ακαδημαϊκού – αναπτυξιακού προγράμματος εντός του πλαισίου των προκαθορισμένων ορίων της δημόσιας χρηματοδότησης (Κρατικός Προϋπολογισμός και πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων). Τα σχέδια των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού καταρτίζονται από τον Πρύτανη και εγκρίνονται από το Συμβούλιο του Ιδρύματος, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στον Οργανισμό του.

Όσον αφορά στη χρηματοδότηση από άλλες πηγές, εκτός του Κρατικού Προϋπολογισμού, όπως προβλέπεται από την κατάρτιση του τετραετούς ακαδημαϊκού – αναπτυξιακού προγράμματος, στην Ελλάδα, οι πηγές χρηματοδότησης από τον ιδιωτικό τομέα είναι περιορισμένες. Δωρητές, χορηγοί και συνεργοί ιδιωτικών φορέων ενθαρρύνονται να χρηματοδοτούν με κίνητρο την φοροαπαλλαγή.

Τα τετραετή ακαδημαϊκά – αναπτυξιακά προγράμματα αποτελούν συνιστώσα της γενικότερης ανάπτυξης της ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα και αναφέρονται, τουλάχιστον, στα ακόλουθα θέματα:

- Στον καθορισμό, στην ιεράρχηση και κατά προτεραιότητα επιδίωξη των στόχων κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.
- Στον προσδιορισμό, στον προγραμματισμό και στα μέτρα για την ανάπτυξη και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων κάθε ΑΕΙ.
- Στην ανάπτυξη της υποδομής και του εξοπλισμού.
- Στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

- Στο συντονισμό των ακαδημαϊκών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων του ΑΕΙ με τις αντίστοιχες εξελίξεις σε ΑΕΙ της αλλοδαπής και ιδιαίτερα στις εξελίξεις και στις προοπτικές του ακαδημαϊκού χώρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Στον κατ' έτος αριθμό εισακτέων σε κάθε Τμήμα του Ιδρύματος.

Ως προς το οικονομικό σκέλος, το τετραετές ακαδημαϊκό – αναπτυξιακό πρόγραμμα κάθε ΑΕΙ εξειδικεύεται:

- Στις λειτουργικές δαπάνες.
- Στις επενδύσεις.
- Σε όλο το προσωπικό κάθε κατηγορίας.

Η εισήγηση για την προγραμματική συμφωνία υποβάλλεται από τον Πρύτανη κάθε Ιδρύματος στην ΑΔΙΠ το προηγούμενο έτος από την έναρξη της επόμενης προγραμματικής συμφωνίας. Η ΑΔΙΠ εισηγείται το τελικό σχέδιο συμφωνίας προς τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, η οποία υπογράφεται από τον Υπουργό και τον Πρύτανη του οικείου ιδρύματος και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η μη ύπαρξη τετραετούς ακαδημαϊκού αναπτυξιακού προγράμματος, με ευθύνη του ΑΕΙ, οδηγεί σε αναστολή κάθε κρατικής χρηματοδότησης προς το ΑΕΙ. Από την αναστολή αυτή εξαιρούνται οι πόροι για τη μισθοδοσία όλων των κατηγοριών προσωπικού, για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών και για τηφοιτητική μέριμνα. (https://apothetirio.lib.uoi.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/8040/Kakouri%20C%20P._MAF_2017.pdf?sequence=1).

Η χρηματοδότηση των τριάντα έξι (36) Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης γίνεται σε εθνικό επίπεδο από τον προϋπολογισμό για την ανώτατη εκπαίδευση, με τη χρήση αντικειμενικών κριτηρίων και δεικτών. Αυτά καθορίζονται μετά από σχετική εισήγηση της ΑΔΙΠ με Κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, στην οποία προσδιορίζεται και το κόστος σπουδών ανά φοιτητή, η διάρκεια των προγραμμάτων σπουδών, ο αριθμός των φοιτητών που εγγράφονται ετησίως στο ίδρυμα, το γνωστικό αντικείμενο των σπουδών, το μέγεθος και η γεωγραφική διασπορά του ιδρύματος και το υπόλοιπο προηγούμενων χρήσεων του. Στην ίδια απόφαση προσδιορίζονται και τα ειδικά κριτήρια και δείκτες για την κατανομή πιστώσεων για την

πρόσληψη προσωπικού στα ΑΕΙ, όπως οι αναλογίες διδακτικού, διοικητικού και λοιπού προσωπικού και φοιτητών.

Πρόσθετη χρηματοδότηση μπορεί να διατεθεί στα ιδρύματα με κριτήριο κυρίως τους ακόλουθους δείκτες ποιότητας και επιτευγμάτων κάθε ιδρύματος:

α) Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως

- η αριθμητική σχέση αποφοίτων προς εισερχόμενους φοιτητές και ο βαθμός της ικανοποίησης των φοιτητών
- ο αριθμός Κέντρων Αριστείας στην εκπαίδευση και την οργάνωση της μάθησης
- ο αριθμός εγγεγραμμένων σε προγράμματα δια βίου μάθησης και η πορεία επαγγελματικής ένταξης των αποφοίτων

β) Ερευνητική Αριστεία, όπως :

- ο αριθμός δημοσιεύσεων ανά καθηγητή
- ο αριθμός ετεροαναφορών ανά καθηγητή
- ο αριθμός ανά καθηγητή απλών συμμετοχών σε διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών
- ο αριθμός ανά καθηγητή συμμετοχών σε συντονιστικό ρόλο σε ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας της Ε.Ε. και άλλων διεθνών οργανισμών
- ο αριθμός μελών του επιστημονικού προσωπικού που επιτυγχάνουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας
- ο αριθμός Κέντρων Αριστείας στην έρευνα

γ) Διεθνοποίηση, όπως

- ο αριθμός αλλοδαπών φοιτητών
- ο αριθμός φοιτητών που προσελκύονται στο ίδρυμα μέσω των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων

- ο αριθμός φοιτητών που αποστέλλονται στο εξωτερικό μέσω ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- ο αριθμός συμφωνιών συνεργασίας με άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της Ελλάδας ή του εξωτερικού.

Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να καθορίζεται το ποσό της πρόσθετης χρηματοδότησης των ΑΕΙ, να ορίζεται το χρονοδιάγραμμα και οι προϋποθέσεις κατανομής της, να ομαδοποιούνται οι ως άνω δείκτες και να εξειδικεύεται η βαρύτητά τους.

Η οικονομική διαχείριση για κάθε πράξη υπόκειται σε σχετικό δημοσιονομικό έλεγχο προκειμένου να αποφευχθούν κίνδυνοι αλόγιστης διαχείρισης. Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει προληπτικά τη νομιμότητα των δαπανών των ΑΕΙ και σε καμία περίπτωση τη σκοπιμότητά τους. Οι Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας των ΑΕΙ ελέγχονται υποχρεωτικά κάθε χρόνο από ορκωτούς λογιστές.

Η χρηματοδότηση για την διεξαγωγή έρευνας μπορεί να προέλθει από επιχειρησιακά προγράμματα με τη συγχρηματοδότηση του κράτους αλλά και των διαρθρωτικών ταμείων της ευρωπαϊκής ένωσης και διέπεται από συγκεκριμένους κανονισμούς και οδηγίες. **Ετήσια Έκθεση της ΑΔΙΠ (2017)**

2.10 Δίδακτρα στην ανώτατη εκπαίδευση

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας, η Ανώτατη Εκπαίδευση είναι δημόσια, παρέχεται αποκλειστικά από το κράτος και είναι δωρεάν. Ως εκ τούτου, η είσοδος και η εγγραφή σε όλα τα Ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα), όπως επίσης και η παρακολούθηση των αντίστοιχων σπουδών είναι δωρεάν για τους φοιτητές.

Μπορούν όμως να καθορίζονται δίδακτρα για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές συγκεκριμένου Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Δίδακτρα καταβάλουν οι φοιτητές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου ενώ και οι φοιτητές του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος συμμετέχουν οικονομικά στην κάλυψη των δαπανών λειτουργίας των Μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών. Το ύψος της συμμετοχής αυτής καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Παιδείας και

Θρησκευμάτων μετά από γνώμη της Συγκλήτου. (https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1)

2.11 Οικονομική ενίσχυση των φοιτητών

Για την οικονομική ενίσχυση των φοιτητών προβλέπονται οι ακόλουθες ενέργειες:

- Δωρεάν παροχή των πανεπιστημιακών βιβλίων και συγγραμμάτων
- Κάλυψη εξόδων σίτισης και στέγασης με βάση εισοδηματικά κριτήρια
- Χορήγηση στεγαστικού επιδόματος σε περίπτωση διαμονής σε πόλη διαφορετική απ' αυτή της μόνιμης κατοικίας
- Δωρεάν υγειονομική περίθαλψη μέχρι το τέλος των σπουδών τους σε όσους προπτυχιακούς, μεταπτυχιακούς φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες δεν έχουν αντίστοιχη κάλυψη
- Χορήγηση ακαδημαϊκής ταυτότητας που έχει ισχύ δελτίου ειδικού εισιτηρίου που εξασφαλίζει μειωμένες τιμές στα δημόσια μέσα μεταφοράς, σε μουσεία, θέατρα, αίθουσες τέχνης και ειδικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31989D0663&from=ES>)

2.12 Ιδιωτική εκπαίδευση

Με βάση τις συνταγματικές διατάξεις, η Ανώτατη Εκπαίδευση είναι δημόσια και δωρεάν και παρέχεται αποκλειστικά από το κράτος. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 3639/2008 όπως τροποποιήθηκε με το Νόμο 4111/2013 και ισχύει: «Τα Κολλέγια είναι πάροχοι υπηρεσιών μη τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης που παρέχουν κατ' αποκλειστικότητα σπουδές βάσει συμφωνιών πιστοποίησης (validation) και δικαιόχρησης (franchising) με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της αλλοδαπής, αναγνωρισμένα από τις αρμόδιες αρχές στη χώρα που εδρεύουν, οι οποίες οδηγούν σε πρώτο πτυχίο (bachelor) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Τα πτυχία, οι τίτλοι, οι βεβαιώσεις, τα πιστοποιητικά σπουδών και οποιασδήποτε ονομασίας βεβαίωση που χορηγούν τα κολλέγια δύνανται της αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης του ελληνικού

συστήματος τυπικής εκπαίδευσης».<https://www.minedu.gov.gr/idiwtikh-ekpaideysh/idiwtika-sxoleia>.

2.13 Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Οι βασικές αρχές διασφάλισης ποιότητας προκύπτουν από την διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πανεπιστημίων (EUA, Gratz, Ιούλιος 2003), σύμφωνα με την οποία «σκοπός μιας ευρωπαϊκής διάστασης για τη Διασφάλιση Ποιότητας είναι να προάγει την αμοιβαία εμπιστοσύνη και να βελτιώσει τη διαφάνεια με σεβασμό στην ποικιλότητα των εθνικών πλαισίων και επιστημονικών περιοχών». Πάνω σε αυτή βασίζονται και διαμορφώνονται και οι διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης που εφαρμόζονται στο χώρο των ΑΕΙ και γενικότερα σε όλον τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Η καταγραφή, ανάλυση και αποτίμηση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου των ΑΕΙ με βάση τις διατάξεις του Νόμου 3374/2005 υπόκειται σε διαδικασίες διαρκούς αξιολόγησης σε πανελλαδικό επίπεδο. Προβλέπει τη σύσταση υπεύθυνων για την αξιολόγηση οργάνων, τον προσδιορισμό κριτηρίων και δεικτών ποιότητας γενικής αποδοχής και την καθιέρωση τυποποιημένων διαδικασιών εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης.

Η αξιολόγηση στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας του επιθυμητού παραγωγικού αποτελέσματος των Ιδρυμάτων και λειτουργεί αυτοτελώς σε επίπεδο ακαδημαϊκών μονάδων.

Περιλαμβάνει τις εξής διαδικασίες:

- Την εσωτερική αξιολόγηση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου από τις ίδιες τις ακαδημαϊκές μονάδες των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους
- Την εξωτερική αξιολόγηση από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, η οποία λαμβάνει υπόψη και τα αποτελέσματα της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας.
- Τις διαδικασίες πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας των ιδρυμάτων, τα αποτελέσματα της οποίας συνδέονται με τη χρηματοδότηση του ιδρύματος ή την εισαγωγή νέων φοιτητών στο πρόγραμμα σπουδών ή το ίδρυμα.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης χρησιμοποιούνται πολλαπλά:

- στη λήψη αποφάσεων αυτοτελώς από τις ίδιες τις ακαδημαϊκές μονάδες
- στη λήψη αποφάσεων αυτοτελώς σε επίπεδο ιδρύματος 40
- στη λήψη αποφάσεων αρωγής από την Πολιτεία προς τις ακαδημαϊκές μονάδες και τα ιδρύματα στο βαθμό που η ανάγκη τεκμηριώνεται μέσα από τη διαδικασία διασφάλισης της ποιότητας
- στη διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση

και δημοσιοποιούνται με τον πλέον πρόσφορο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η διαφάνεια του εθνικού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης.

Η διάρθρωση της αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης γίνεται ως εξής:

- σε εθνικό επίπεδο ο συντονισμός γίνεται από την Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ)
- στο επίπεδο Ιδρύματος ο συντονισμός και η υποστήριξη των διαδικασιών αξιολόγησης του Ιδρύματος γίνεται από την Μονάδα Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ)
- σε επίπεδο ακαδημαϊκής μονάδας και αποκλειστικά για τη διάρκεια της εσωτερικής αξιολόγησης, συγκροτείται η Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ), ενώ για ειδικές περιπτώσεις, οι Ειδικές Ομάδες Αξιολόγησης (ΕΟΑ).

2.14 Υπεύθυνοι Φορείς

2.14.1 Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ)

Η ΑΔΙΠ (Νόμοι 3374/2005, 4009/2011) είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή που εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας και υποστηρίζει την πολιτεία και τα ΑΕΙ στη διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και πιστοποιεί την ποιότητα της λειτουργίας τους. Το στόχο αυτό επιτυγχάνει μέσω της περιοδικής πιστοποίησης της ποιότητας των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας τους, μέσω των προγραμμάτων σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης (προγράμματα σύντομου κύκλου, δια βίου μάθησης, εξ αποστάσεως 41 εκπαίδευσης) καθώς και μέσω σχετικών εισηγήσεων για τη συνεχή διασφάλιση υψηλής ποιότητας στα όργανα διοίκησης των ΑΕΙ αλλά και στις αρμόδιες αρχές (Υπουργός Παιδείας).

Είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Πιο συγκεκριμένα η Αρχή:

- Διαμορφώνει, οργανώνει, εξειδικεύει, τυποποιεί και δημοσιοποιεί εκ των προτέρων τις σχετικές διαδικασίες, κριτήρια και δείκτες, στο πλαίσιο κυρίως των κοινών αρχών και κατευθύνσεων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Αναπτύσσει ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης και βάσης δεδομένων της αξιολόγησης, σε συνεργασία με τις Μονάδες Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟΔΠ) των ΑΕΙ
- Υποστηρίζει τα ΑΕΙ στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας και πιστοποίησης
- Διεξάγει μελέτες και έρευνες σχετικές με την αποστολή της ή αναθέτει τη διεξαγωγή τους σε άλλους φορείς
- Καταρτίζει, τηρεί και ανανεώνει το Μητρώο Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων
- Δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων και ενημερώνει την πολιτεία και τα ΑΕΙ για τις σύγχρονες διεθνείς εξελίξεις σε συναφή θέματα. Η Αρχή συντάσσει σε ετήσια βάση έκθεση ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης που αφορά στο προηγούμενο έτος και υποβάλλεται στον Πρόεδρο της Βουλής και τον Υπουργό Παιδείας. Η εξωτερική αξιολόγηση της Αρχής γίνεται από διεθνώς αναγνωρισμένους και έγκυρους αξιολογητές ή οργανισμούς ενώ παράλληλα προβαίνει σε εσωτερική αξιολόγηση της λειτουργίας και του έργου της, σύμφωνα με τις διατάξεις του Οργανισμού της. Ετήσια έκθεση ΑΔΠΙ 2019

2.14.2 Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟΔΠ)

Η Μονάδα Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟΔΠ) (Νόμος 4009/2011) είναι σε κάθε ΑΕΙ το υπεύθυνο όργανο για το συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών 42 διασφάλισης της ποιότητας. Ένα μέρος των αρμοδιοτήτων της περιλαμβάνει την ανάπτυξη, την οργάνωση, τη λειτουργία και τη συνεχή βελτίωση του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος. Παράλληλα αναλαμβάνει τον συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών

αξιολόγησης των ακαδημαϊκών μονάδων και των λοιπών υπηρεσιών του ιδρύματος. Επιπλέον μέλημά της αποτελεί η υποστήριξη των διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος, στο πλαίσιο των αρχών, κατευθύνσεων και οδηγιών της ΑΔΙΠ.

Η συνεργασία μεταξύ της ΜΟΔΙΠ και της ΑΔΙΠ είναι επιτακτική και αποσκοπεί στην ανάπτυξη σχετικού πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης των δεδομένων της αξιολόγησης. Τα σχετικά με την αξιολόγηση αποτελέσματα και διαδικασίες παρακολουθούνται συστηματικά και δημοσιοποιούνται στον ιστότοπο του κάθε Ιδρύματος.

Μέλη της ΜΟΔΙΠ αποτελούν ο Πρύτανης ή ένας από τους αναπληρωτές του, ως Πρόεδρος, πέντε καθηγητές του ΑΕΙ, ένας εκπρόσωπος κάθε κατηγορίας προσωπικού με δικαίωμα ψήφου όταν συζητούνται θέματα της αντίστοιχης κατηγορίας προσωπικού, ένας εκπρόσωπος των προπτυχιακών φοιτητών και ένας εκπρόσωπος των μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων διδασκτόρων, εφόσον υπάρχουν, ως μέλη, όπως ειδικότερα καθορίζεται στον Οργανισμό.**(Ετήσια έκθεση ΑΔΙΠ 2019).**

2.14.3 Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ)

Στην ΟΜΕΑ συμμετέχουν μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού και ένας εκπρόσωπος φοιτητών και ορίζεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της ακαδημαϊκής μονάδας. Συντάσσει την έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης της μονάδας συγκεντρώνοντας όλα τα απαραίτητα στοιχεία και ευθύνεται για τον συντονισμό και την διεκπεραίωση της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης, σε συνεργασία με την οικεία ΜΟΔΙΠ. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης διαβιβάζεται στη ΜΟΔΙΠ και μέσω αυτής στην ΑΔΙΠ. Σε συνεργασία με την ΑΔΙΠ οργανώνει και υλοποιεί τις διαδικασίες για την εξωτερική αξιολόγηση.**Ετήσια έκθεση ΑΔΙΠ 2019.**

2.15 Προσεγγίσεις και Μέθοδοι για τη Διασφάλιση της Ποιότητας

2.15.1 Κριτήρια και Δείκτες Διασφάλισης Ποιότητας

Για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης χρησιμοποιούνται τέσσερις ομάδες κριτηρίων (Νόμος 3374/2005): α) η ποιότητα του παρεχόμενου διδακτικού έργου, β) η ποιότητα του ερευνητικού έργου, γ) η ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών και δ) η ποιότητα των λοιπών υπηρεσιών. Στον ίδιο νόμο αναλύονται και οι περαιτέρω δείκτες που χρησιμοποιούνται.**Ετήσια έκθεση ΑΔΙΠ 2017,2019.**

2.15.2 Διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης

Η εξωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται κάθε τέσσερα χρόνια και περιλαμβάνει την κατάθεση της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας στην ΑΔΙΠ. Είναι αποτέλεσμα της ανάλυσης της εσωτερικής αξιολόγησης και πραγματοποιείται από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων προερχόμενων από το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που ορίζεται από την ΑΔΙΠ.

Η επιτροπή επισκέπτεται την ακαδημαϊκή μονάδα και μετά από συζητήσεις με μέλη του εκπαιδευτικού, επιστημονικού, διοικητικού προσωπικού αλλά και τους φοιτητές μελετά τα στοιχεία της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης.

Η εξωτερική αξιολόγηση ολοκληρώνεται με τη σύνταξη Έκθεσης Εξωτερικής Αξιολόγησης η οποία περιλαμβάνει αναλύσεις, διαπιστώσεις και υποδείξεις των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων για τα μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου ή να αντιμετωπιστούν τυχόν αδυναμίες και αποκλίσεις σε σχέση με τη φυσιολογία, τους στόχους και την αποστολή κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.

Η τελική Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης διαβιβάζεται στη ΜΟΔΙΠ του ιδρύματος και μέσω αυτής στην οικεία ακαδημαϊκή μονάδα και στην ΑΔΙΠ, η οποία φροντίζει για τη δημοσιοποίησή της στην Ελληνική και την Αγγλική Γλώσσα **Ετήσια έκθεση ΑΔΙΠ 2017,2019**

2.15.3 Διαδικασία Πιστοποίησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Η ΑΔΙΠ συγκροτεί επιτροπή πιστοποίησης για την αξιολόγηση ενός προγράμματος σπουδών ή του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας ενός ιδρύματος. Η επιτροπή πιστοποίησης αποτελείται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες που προέρχονται από μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων το οποίο τηρείται και ενημερώνεται από την Αρχή. Η επιτροπή πιστοποίησης αξιολογεί την ποιότητα του προγράμματος σπουδών ή του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας, με βάση προκαθορισμένα κριτήρια, μελετά τα στοιχεία που θέτει υπόψη της η Αρχή και επισκέπτεται, όταν απαιτείται την αντίστοιχη μονάδα ή Ίδρυμα. Η επιτροπή πιστοποίησης συντάσσει έκθεση πιστοποίησης που υποβάλλεται στο Συμβούλιο της Αρχής, ώστε να εκδοθεί και να δημοσιοποιηθεί απόφαση πιστοποίησης. Η απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής μπορεί να εκδοθεί ως θετική, θετική υπό όρους ή αρνητική. Η πιστοποίηση όλων των

προγραμμάτων σπουδών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία όλων των προγραμμάτων σπουδών. Σε περίπτωση αρνητικής πιστοποίησης ο Υπουργός Παιδείας μπορεί να περιορίσει τη χρηματοδότηση του ιδρύματος και την εισαγωγή νέων φοιτητών στο πρόγραμμα σπουδών ή το ίδρυμα, ανάλογα με το αντικείμενο της πιστοποίησης (πρόγραμμα σπουδών ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος), ενώ παρέχεται στους φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών ή των ιδρυμάτων αυτών η δυνατότητα συνέχισης των σπουδών τους σε άλλο πιστοποιημένο πρόγραμμα σπουδών ή ίδρυμα. Η διάρκεια ισχύος της απόφασης πιστοποίησης ορίζεται ανά πρόγραμμα ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας από την Αρχή και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα οκτώ έτη. Οι εκθέσεις πιστοποίησης των επιτροπών πιστοποίησης και οι αποφάσεις πιστοποίησης του Συμβουλίου της Αρχής κοινοποιούνται στο ίδρυμα και τον Υπουργό Παιδείας και δημοσιοποιούνται στην ιστοσελίδα της Αρχής. **Ετήσια έκθεση ΑΔΙΠ 2017,2019.**

2.15.4 Εσωτερική Αξιολόγηση

Η εσωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται κάθε τετραετία από τις ακαδημαϊκές μονάδες, με ευθύνη της οικείας Ομάδας Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ) και με συνεργασία όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, εκπαιδευτικών, διοικητικών, τεχνικών, καθώς και των φοιτητών, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών (Ν. 3374/2005). Διαρκεί δύο συνεχόμενα διδακτικά εξάμηνα και πρέπει να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένα κριτήρια και δείκτες που ορίζονται από τον Νόμο 3374/2005 με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα της ΑΔΙΠ. Στόχους της αποτελούν:

- η τεκμηριωμένη ανάδειξη των επιτευγμάτων της ακαδημαϊκής μονάδας,
- η επισήμανση σημείων που χρήζουν βελτίωσης,
- ο προσδιορισμός και η υλοποίηση δράσεων βελτίωσης εντός της μονάδας ή του ιδρύματος.

Στο τελευταίο της στάδιο συντάσσεται η Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης, η οποία λαμβάνει την έγκριση της ακαδημαϊκής μονάδας και στη συνέχεια διαβιβάζεται μέσω της ΜΟΔΙΠ στην ΑΔΙΠ.

Η εσωτερική αξιολόγηση είναι συνεχής και περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν το επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό, τους σπουδαστές και άλλα θέματα που αφορούν τη λειτουργία των ακαδημαϊκών μονάδων και αποτυπώνεται σε ετήσιες εσωτερικές εκθέσεις. Το

σύνολο των ετήσιων εσωτερικών εκθέσεων όλων των ακαδημαϊκών μονάδων του οικείου ΑΕΙ αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία η ΜΟΔΙΠ συντάσσει ανά διετία και υποβάλλει στο ανώτατο συλλογικό όργανο του οικείου ιδρύματος την αντίστοιχη εσωτερική έκθεση για ανατροφοδότηση και βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Υπεύθυνη για το συντονισμό της εσωτερικής αξιολόγησης και τη σύνταξη της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης είναι η Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ), που ορίζεται από την ακαδημαϊκή μονάδα. Η ΟΜΕΑ δεν αποτελεί πάγιο όργανο της ακαδημαϊκής μονάδας. Η θητεία της ορίζεται και ισχύει για τη διάρκεια της εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης.

Σύμφωνα με το Νόμο 4009/2011, το εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος και οι διαδικασίες υλοποίησης του καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του πρύτανη και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθώς και τον ιστότοπο του ιδρύματος. Τα ανωτέρω αναθεωρούνται το αργότερο κάθε έξι έτη.**Ετήσια έκθεση ΑΔΙΠ 2017,2019.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

3.1 Κρίσιμες πτυχές της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

3.1.1 Η εξέλιξη των φοιτητών/τριών, των ακαδημαϊκών τμημάτων και του διδακτικού προσωπικού

Το σύστημα της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποτελείται από είκοσι δύο (22) «Πανεπιστήμια» και δεκατέσσερα (14) «Τ.Ε.Ι.», με διακόσια εξήντα οκτώ (268) και εκατόν εξήντα οκτώ (168) τμήματα αντίστοιχα. Η κατανομή τους γίνεται σε όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας, με παραρτήματα να λειτουργούν στους περισσότερους νομούς και με τις μητροπόλεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μερίδιο των Ιδρυμάτων, των τμημάτων, των φοιτητών/τριών και του αντίστοιχου προσωπικού. Τα Α.Ε.Ι. ποικίλουν σημαντικά ως προς το μέγεθος, την ηλικία, την εξειδίκευση και την ικανότητα, με την κατανομή τους να τοποθετεί τα παλαιότερα και μεγαλύτερα Ιδρύματα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και τα νεότερα σε μικρότερες και περιφερειακές πόλεις της χώρας.

Ο γενικότερος αναπτυξιακός ρόλος της ανώτατης παιδείας ή της παιδείας σε όλες της βαθμίδες της είναι αναμφισβήτητος και κοινά αποδεκτός με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στην ίδρυση περιφερειακών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων (**Παπαηλίας, 2005**).

Στην Ελλάδα, για πολλές δεκαετίες υπήρξε ένας συγκεντρωτισμός της παιδείας στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Η ίδρυση των πρώτων περιφερειακών ΑΕΙ ξεκίνησε στη δεκαετία του 1960 στην Πάτρα και τα Ιωάννινα. Ακολουθούν στα μέσα της δεκαετίας του 70 τα Πανεπιστήμια Θράκης και Κρήτης, τα οποία εισήγαγαν για πρώτη φορά και τη λειτουργία Πανεπιστημίου με τμήματα σε περισσότερες από μία πόλεις (**Γκίκας, Χυζ, 2007**).

Η ίδρυση περιφερειακών ανώτατων ιδρυμάτων στη χώρα μας – πέρα από τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των επιμέρους περιοχών, ικανοποιεί και ένα αίτημα ισότητας ευκαιριών. Η ίδρυσή τους θεωρείται ότι έγινε για λόγους τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, ως μέτρο αύξησης της κοινωνικής δικαιοσύνης σχετικά με την ανακατανομή πόρων μεταξύ κέντρου και περιφέρειας (**Λαμπριανίδης, 1993**).

Σε ακαδημαϊκούς όρους, το σύστημα διατηρείται ισορροπημένο και ποικίλο, περιλαμβάνοντας μια κρίσιμη μάζα και ποικιλία Τμημάτων που καλύπτουν όλα τα επιστημονικά πεδία και κατά συνέπεια μπορεί να υπηρετήσει με ικανοποιητικό τρόπο τις ανάγκες της χώρας για Ανώτατη Εκπαίδευση.

Κάθε χρόνο, τα Α.Ε.Ι. υποδέχονται περίπου 70.000 με 80.000 νέους/ες φοιτητές/τριες μέσω του συστήματος των πανελλαδικών εξετάσεων. Ο συνολικός αριθμός των τακτικών¹ φοιτητών/τριών παρουσίασε μείωση κατά 15,7% από το μέγιστο των 311.616 φοιτητών/τριών του 2005/06 στο ελάχιστο των 262.753 φοιτητών/τριών του 2009/10 και σταθεροποιήθηκε την τελευταία πενταετία στο επίπεδο των 270.000-280.000 φοιτητών/τριών. Εντούτοις, ο αριθμός των φοιτητών που έχουν ολοκληρώσει τα προβλεπόμενα από το νόμο έτη σπουδών αλλά όχι και τα απαιτούμενα μαθήματα έχει διπλασιαστεί την τελευταία δωδεκαετία στα Πανεπιστήμια και στα Τ.Ε.Ι.

Συνολικά το γυναικείο φύλο υπερτερεί στα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών (υποψήφιοι και κάτοχοι σχετικών τίτλων), ενώ στο επίπεδο διδακτορικών σπουδών κυριαρχεί το αντρικό φύλο, με το γυναικείο φύλο να εμφανίζει υψηλότερα ποσοστά μη ολοκλήρωσης των διδακτορικών σπουδών

Το γεγονός ότι τα ΑΕΙ είναι πλέον σε θέση να προσφέρουν ανώτερης ποιότητας σπουδές βασισμένες στην έρευνα που ανταποκρίνονται σε υψηλού επιπέδου απαιτήσεις έχει οδηγήσει σε μια θεαματική αύξηση του αριθμού των προσφερομένων μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων. Η θεαματική αυτή αύξηση της ζήτησης οφείλεται και σε ένα πιο αποκεντρωμένο και με βάση το Πανεπιστήμιο σύστημα που θεσπίζει νέα προγράμματα σπουδών και ελέγχει την εισαγωγή φοιτητών.

Η ζήτηση για μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους σπουδών, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, είναι έντονα ανοδική στη χώρα μας, ίσως και ως απόρροια της δυσκολίας που αντιμετωπίζουν οι πτυχιούχοι στην εύρεση απασχόλησης. Οι έλληνες πτυχιούχοι, σε μια προσπάθεια να «αναβαθμίσουν» τα προσόντα τους ώστε να ενταχθούν στην αγορά εργασίας με καλύτερους όρους, κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές και διδακτορικό (Λαμπριανίδης, 2011).

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι ο αριθμός τακτικών φοιτητών/τριών ανά έτος παραμένει σταθερός όσον αφορά στα προπτυχιακά προγράμματα, ενώ παρατηρείται αύξηση του

αριθμού των φοιτητών/τριών που παρακολουθούν μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα, γεγονός που σημαίνει ότι δίνεται μεγαλύτερη σημασία στην ποιοτική βελτίωση του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού.

Επιπρόσθετα, το ποσοστό των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 30-34 ανέρχεται σε 39,4%, το οποίο σχεδόν αγγίζει τον Ευρωπαϊκό στόχο. Αυτό σημαίνει ότι η Ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί τώρα να δώσει μεγαλύτερη έμφαση σε ποιοτικούς, παρά σε ποσοτικούς στόχους.<http://www.teilam.gr/apotimisi/depar2.html>

3.2 SWOT ANALYSIS ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τα θετικά – ισχυρά σημεία των ΑΕΙ συνοψίζονται ως ακολούθως:

S1. Παροχή ανοιχτής πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κυρίως μέσω της απουσίας διδάκτρων στον 1ο και 3ο κύκλο σπουδών και της ύπαρξης μεγάλου αριθμού επιλογών στους υποψηφίους, τόσο γεωγραφικά, όσο και θεματικά.

S2. Παραγωγή όλων των βασικών ειδικοτήτων των επιστημονικών κατευθύνσεων, βάση του τρόπου συγκρότησής τους.

S3. Βρίσκονται, κατά κανόνα, σε συντονισμό με τον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης.

S4. Ικανοποιητική λειτουργία παρά τη δημόσια υποχρηματοδότηση, γεγονός που οφείλεται στις προσπάθειες του προσωπικού τους.

S5. Εγκατάσταση και έναρξη λειτουργίας των εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας που οδηγεί σταδιακά στη δημιουργία κουλτούρας ποιότητας.

S6. Κατοχή ικανοποιητικών θέσεων στις διεθνείς κατατάξεις από ορισμένα Τμήματά τους.

S7. Ικανοποιητική ερευνητική δραστηριότητα ως προς το πλήθος των δημοσιεύσεων, τη διεθνή αναγνώριση και τις επιδόσεις στην ανάληψη ανταγωνιστικών χρηματοδοτούμενων ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων.

Αδυναμίες

Οι αδυναμίες των Α.Ε.Ι. αναφέρονται ως ακολούθως:

W1. Ελλείψεις σε υποδομές φοιτητικής μέριμνας.

W2. Αδυναμία μεγάλου ποσοστού φοιτητών να ανταπεξέλθει στο υψηλό επίπεδο σπουδών.

W3. Καθυστέρηση του χρόνου αποφοίτησης από πλευράς των φοιτητών, η οποία λόγω και της διαρκούς οικονομικής κρίσης δυσχεραίνει όσους φοιτούν μακριά από τον τόπο διαμονής της οικογένειάς τους (οικονομικές δυσκολίες στέγασης, σίτισης, μετακίνησης).

W4. Ενώ ο μέσος ρυθμός αποφοίτησης από τα ΑΕΙ παραμένει σταθερός κατά την τελευταία πενταετία, παρατηρούνται αρνητικές αποκλίσεις μεταξύ ορισμένων τμημάτων τους.

W5. Έλλειψη μηχανισμού καταγραφής - αποτύπωσης του ακριβούς μεγέθους αλλά και των αιτιολογικών παραγόντων που οδηγούν διάφορες ομάδες πληθυσμού σε καθυστέρηση αποφοίτησης και εγκατάλειψη σπουδών.

W6. Έλλειψη επαρκών συστημάτων παρακολούθησης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των αποφοίτων και κατά συνέπεια έλλειψη δυνατότητας σύνταξης στρατηγικής για πρόσβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

W7. Μη ικανοποιητική λειτουργία των διαθέσιμων δομών υποστήριξης ανάπτυξης οριζόντιων δεξιοτήτων/ δεξιοτήτων διαχείρισης ζωής και σταδιοδρομίας, κυρίως όσον αφορά το συντονισμό δράσεων, τη βιωσιμότητα και την παρακολούθηση αποτελεσματικότητας των δράσεων.

W8. Δυσανάλογα ποσοστά μεταξύ αριθμού εισακτέων και δυνατότητας εκπαίδευσής τους, λόγω ελλειμματικού ποσοστού σε διδακτικό προσωπικό και κατάλληλες υποδομές.

W9. Διαρκής μείωση του διδακτικού προσωπικού και των προσφερόμενων θέσεων απασχόλησης, που οφείλεται σε συνταξιοδοτήσεις, πάγωμα των προσλήψεων και διαρροή ενεργού διδακτικού προσωπικού στο εξωτερικό.

W10. Σε ορισμένες περιπτώσεις διαθέτουν πενιχρές υποδομές σχετιζόμενες με την εκπαιδευτική και ερευνητική αποστολή τους.

W11. Υφιστάμενη δημόσια υποχρηματοδότηση και δημοσιονομικοί περιορισμοί που αφορούν στην ανάλωση των δαπανών.

W12. Έλλειψη εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης

W13. Πολυδιάσπαση ανθρώπινων και υλικών πόρων.

W14. Εσωστρέφεια και ανυπαρξία σταθερών δεσμών με τους παραγωγικούς φορείς.

Ευκαιρίες- Προοπτικές

- Ο1. Ανοδικές τάσεις ζήτησης για πτυχία Ανώτατης Εκπαίδευσης και της συμμετοχής ανθρώπων διαφορετικού εύρους ηλικιών στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης και εναλλακτικών μορφών φοίτησης (εξ αποστάσεως και μερική φοίτηση).
- Ο2. Διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εξαιτίας των αυξανόμενων ποσοστών ενδιαφέροντος για ένταξη στη τριτοβάθμια εκπαίδευση παιδιών μεταναστών 2ης γενιάς και μέσω ένταξης ειδικών ομάδων πληθυσμού, όπως αιτούντων άσυλο.
- Ο3. Βελτιωμένη πρόσβαση που θα επιτευχθεί μέσω θεσμικής μέριμνας για την κύρωση μη τυπικής και άτυπης μάθησης στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης.
- Ο4. Ενίσχυση της προοπτικής προσέλκυσης ξένων φοιτητών λόγω της γενικευμένης τάσης για ανώτατες σπουδές.
- Ο5. Αύξηση της κινητικότητας των φοιτητών αλλά και του ακαδημαϊκού προσωπικού στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS+, με βάση την ήδη υπάρχουσα επιτυχή εμπειρία.
- Ο6. Διεκδίκηση χρηματοδότησης από εξωτερικές πηγές κοινών διεθνών προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών.
- Ο7. Διεκδίκηση χρηματοδότησης από εξωτερικές πηγές κοινών διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων
- Ο8. Διεκδίκηση χρηματοδότησης μέσω ευρωπαϊκών πηγών, των δραστηριοτήτων καινοτομίας.
- Ο9. Διεκδίκηση χρηματοδότησης των κρίσιμων αναγκών της Ανώτατης Εκπαίδευσης από το ΕΣΠΑ.
- Ο10. Δυνατότητα εξασφάλισης πρόσθετων πόρων των Ιδρυμάτων μέσω των δραστηριοτήτων διά βίου μάθησης και άλλων μορφών εκπαίδευσης, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση.
- Ο11. Προοπτική εξεύρεσης πόρων που θα διοχετευθούν σε επενδύσεις για επιστημονικές υποδομές με ανταποδοτικότητα.
- Ο12. Ύπαρξη ισχυρών φορέων ή ενώσεων των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, ευρωπαϊκών δικτύων για θέματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
- Ο13. Δυνατότητα των ΑΕΙ για τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης και τη διασύνδεσή τους με τα ευρωπαϊκά και διεθνή συστήματα διασφάλισης ποιότητας.

Κίνδυνοι-Απειλές

T1. Κίνδυνος διαρκούς αυξανόμενου ποσοστού φοιτητών που αδυνατούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους εξαιτίας της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης.

T2. Κίνδυνος μελλοντικών επιπτώσεων στον αριθμό των υποψηφίων για Ανώτατη Εκπαίδευση εξαιτίας της οικονομικής κρίσης αλλά και του φαινομένου υπογεννητικότητας.

T3. Κίνδυνος οδήγησης των Ιδρυμάτων σε οικονομική τελμάτωση, λόγω της υπερβολικής μείωσης των εθνικών πιστώσεων.

T4. Κίνδυνος απώλειας πόρων λόγω μη αποτελεσματικής διαχείρισης του ΕΣΠΑ ως σημαντικής πηγής χρηματοδότησης των Α.Ε.Ι.

T5. Η παρατεταμένη οικονομική κρίση και τα οικονομικά ελκυστικά προγράμματα διδακτορικών και μεταδιδακτορικών σπουδών που προσφέρονται από το εξωτερικό μπορεί να οδηγήσουν στον κίνδυνο διαρροής μεγάλου ποσοστού πνευματικού κεφαλαίου από τα ελληνικά Α.Ε.Ι. προς το αντίστοιχα του εξωτερικού, με σοβαρή μεσοβαρή 89

προοπτική την μετέπειτα απασχόλησή τους στις συγκεκριμένες χώρες (απώλεια δυναμικού απασχόλησης).

T6. Η αποχώρηση του διδακτικού προσωπικού των Ιδρυμάτων λόγω συνταξιοδότησης και η έλλειψη δυνατότητας αντικατάστασής τους από νέο δυναμικό αυξάνει δραματικά τον κίνδυνο συρρίκνωσης του διδακτικού προσωπικού τους.

https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2016/stratigiki_aei.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 Εισαγωγή

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι η πραγματοποίηση της εμπειρικής ανάλυσης και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων αυτής. Για την πραγματοποίηση της ανάλυσης θα χρησιμοποιηθούν ορισμένες μεταβλητές. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει επεξεργασία δεδομένων πάνελ από μία χώρα, την Ελλάδα, για τη χρονική περίοδο από το 2003 έως και το 2016. Οι μεταβλητές που θα εξετασθούν είναι πέντε στον αριθμό. Πιο αναλυτικά, θα χρησιμοποιήσουμε για την ανάλυση μας το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδας, το Δείκτη Ανισοκατανομής, την Ανεργία, τις Πατέντες-Ευρεσιτεχνίες, τον Αριθμό Αποφοίτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τις Δαπάνες για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Το πρόγραμμα το οποίο θα χρησιμοποιήσουμε προκειμένου να κάνουμε την ανάλυση μας και να διεξαχθούν οι απαραίτητες παλινδρομήσεις είναι το SPSS17.

4.2 Εμπειρικά Μοντέλα

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε το μοντέλο βάση του οποίου θα γίνει η οικονομική μας ανάλυση και η εκτίμηση της σχέσης του μοντέλου μας. Η εξίσωση βάση της οποίας θα περιγραφεί το μοντέλο μας έχει μεταβλητές και την ακόλουθη μορφή:

$$Y=f(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n).$$

Ωστόσο για την πραγματοποίηση της οικονομετρικής μας ανάλυσης απαραίτητη είναι η μετατροπή του οικονομικού μας μοντέλου σε οικονομετρικό. Μετά την μετατροπή το μοντέλο μας θα έχει την ακόλουθη μορφή:

$$Y= b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + \dots + b_nX_n + u.$$

Το παραπάνω μοντέλο θα αποτελείται συνολικά από πέντε μεταβλητές οι οποίες θα προστίθενται σταδιακά στην ανάλυση μας. Στην ουσία θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε τη συμπεριφορά της Y μεταβλητής όταν πραγματοποιείται μεταβολή στις X μεταβλητές. Στο μοντέλο μας το Y αποτελεί την εξαρτημένη μας μεταβλητή ενώ τα X είναι οι ανεξάρτητες μας μεταβλητές. Το b_0 ονομάζεται σταθερός όρος και τα $b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$ ονομάζονται παράμετροι. Οι τιμές που παίρνουν οι παράμετροι είναι αρκετά σημαντικές καθώς μας βοηθούν να κατανοήσουμε το ποσό κατά το οποίο θα μεταβληθεί η εξαρτημένη μεταβλητή Y αν οι X μεταβληθούν κατά μια μονάδα, με την προϋπόθεση ότι όλοι οι άλλοι παράγοντες δεν πρόκειται να μεταβληθούν. Ο σταθερός

όρος μαζί με τις παραμέτρους και τις μεταβλητές X αποτελούν το συστημικό μέρος της Y, δηλαδή το τμήμα της Y που ερμηνεύεται από τα X, ενώ το u ονομάζεται μη συστημικό τμήμα ή το τμήμα της Y που δεν ερμηνεύεται από τα X. Οι μεταβλητές που θα λάβουν μέρος στην ανάλυση μας φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ
Y	EDUCATIONAL EXPENDITURE (TETRIARY)	ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ
X1	GDP PER CAPITA	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΕΛΛΑΔΑΣ
X2	GINI INDEX	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΙΣΟΚΑΤΑΝΟΜΗΣ
X3	UNEMPLOYMENT	ΑΝΕΡΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ
X4	PATENTS	ΠΑΤΕΝΤΕΣ-ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
X5	POPULATION WITH TETRIARY EDUCATION	ΠΛΗΘΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1ο MONTEΛΟ

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1 (\text{GDP PER CAPITA}) + \beta_2 (\text{GINI INDEX})$$

2ο MONTEΛΟ

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1 (\text{GDP PER CAPITA}) + \beta_2 (\text{GINI INDEX}) + \beta_3 (\text{UNEMPLOYMENT})$$

3ο MONTEΛΟ

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1 (\text{GDP PER CAPITA}) + \beta_2 (\text{GINI INDEX}) + \beta_3 (\text{UNEMPLOYMENT}) + \beta_4 (\text{PATENTS})$$

4o MONTEΛO

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1 \text{(GDP PER CAPITA)} + \beta_2 \text{(GINI INDEX)} + \beta_3 \text{(UNEMPLOYMENT)} + \beta_4 \text{(PATENTS)} + \beta_5 \text{(POPOULATION OF TETRIARY EDUCATION)}$$

Πραγματοποιώντας την παλινδρόμηση για το 1^ο μοντέλο στο οποίο έχουμε ως εξαρτημένη μεταβλητή τις Δαπάνες για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ως ανεξάρτητες μεταβλητές το Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και τον Δείκτη Ανισοκατανομής προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.880 ^a	.775	.740	178.74679

a. Predictors: (Constant), GINI_INDEX, GDP_PER_CAPITA

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-2131.783	1137.445		-1.874	.084
	GDP_PER_CAPITA	.110	.018	.838	6.000	.000
	GINI_INDEX	27.105	35.061	.108	.773	.453

a. Dependent Variable: EDUCATIONAL_EXPENDITURE

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παλινδρόμηση μας παρατηρούμαι ότι το Adjusted R Square είναι 0,740% που σημαίνει ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές ερμηνεύουν την μεταβλητότητα της εξαρτημένης σε ποσοστό 74%. Παράλληλα παρατηρώντας και τις στήλες και sig προκύπτει ότι η μία ανεξάρτητη μεταβλητή (κατά κεφαλήν ΑΕΠ) είναι στατιστικά σημαντική

καθώς το $t > 1.96$ και το $\text{sig} < 0.05$. Η άλλη ανεξάρτητη μεταβλητή (Δείκτης Ανισοκατανομής) δεν είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t < 1.96$ και το $\text{sig} > 0.05$ και όχι μικρότερο. Ωστόσο δεν μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι όντως οι μεταβλητές αυτές έχουν τη συγκεκριμένη επίδραση στην εξαρτημένη μας μεταβλητή καθώς μπορεί με την προσθήκη και άλλων μεταβλητών το αποτέλεσμά μας να αλλάξει. Για το λόγο αυτό θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του 2^{ου} μοντέλου.

Πραγματοποιώντας την παλινδρόμηση για το 2^ο μοντέλο, προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.921 ^a	.848	.810	152.89214

a. Predictors: (Constant), GINI_INDEX, GDP_PER_CAPITA, UNEMPLOYMENT

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-5168.535	1595.383		-3.240	.007
	GDP_PER_CAPITA	.081	.020	.616	4.083	.002
	UNEMPLOYMENT	-25.120	10.459	-.535	-2.402	.033
	GINI_INDEX	149.146	59.003	.594	2.528	.027

a. Dependent Variable: EDUCATIONAL_EXPENDITURE

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την 2^η παλινδρόμηση παρατηρούμε ότι το Adjusted R Square είναι 0.810 που σημαίνει ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές ερμηνεύουν σε ποσοστό

περίπου 81% την μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής. Ακόμη παρατηρώντας τις στήλες t και sig προκύπτει ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή GDPperCapita εξακολουθεί να είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t > 1.96$ και $sig < 0.05$, η μεταβλητή GiniIndex είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t > 1.96$ σε απόλυτες τιμές και το $sig = 0.027 < 0.05$. Τέλος η μεταβλητή unemployment είναι στατιστικά σημαντική καθώς $t > 1.96$ σε απόλυτες τιμές και $sig = 0.033 < 0.05$.

Πραγματοποιώντας την παλινδρόμηση για το 3^ο μοντέλο, στο οποίο έχουμε ως εξαρτημένη μεταβλητή και πάλι τις Δαπάνες για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ως ανεξάρτητες μεταβλητές το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το Δείκτη Ανισοκατανομής, την Ανεργία και τις Πατέντες-Ευρεσιτεχνίες προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.924 ^a	.853	.799	157.07392

a. Predictors: (Constant), GDP_PER_CAPITA, PATENTS, UNEMPLOYMENT, GINI_INDEX

Coefficients a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-5715.008	1869.350		-3.057	.011
	UNEMPLOYMENT	-28.380	12.009	-.605	-2.363	.038
	GINI_INDEX	172.997	72.206	.689	2.396	.035
	PATENTS	-5.293	8.708	-.084	-.608	.556
	GDP_PER_CAPITA	.076	.022	.577	3.422	.006

a. Dependent Variable: EDUCATIONAL_EXPENDITURE

Από τα αποτελέσματα που μας έδωσε η 3^η παλινδρόμηση παρατηρούμε ότι το Adjusted R Square είναι 0.799 που σημαίνει ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές μας ερμηνεύουν σε ποσοστό 80% περίπου την μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής. Στη συνέχεια παρατηρώντας τις στήλες t και sig προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Η μεταβλητή GDPperCapita εξακολουθεί να είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t > 1.96$ και $sig < 0.05$, η μεταβλητή GiniIndex εξακολουθεί να είναι στατιστικά σημαντική καθώς $t > 1.96$ και το $sig = 0.035 < 0.05$. Η μεταβλητή Unemployment είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t > 1.96$ και $sig < 0.05$. Ωστόσο η μεταβλητή Patents παρατηρούμε ότι δεν είναι στατιστικά σημαντική καθώς οι τιμές των t και sig αποκλίνουν πολύ από τις αναμενόμενες. Πιο συγκεκριμένα παρατηρούμε ότι το $t = 0.608 < 1.96$ και το $sig = 0.556 > 0.05$.

Τέλος, εκτελώντας την παλινδρόμηση για το 4ο μοντέλο που είναι και το τελευταίο, στο οποίο έχουμε ως εξαρτημένη μεταβλητή και πάλι τις Δαπάνες για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ως ανεξάρτητες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το Δείκτη Ανισοκατανομής, την Ανεργία, τις Πατέντες-Ευρεσιτεχνίες και το Πλήθος Αποφοίτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.911 ^a	.835	.767	145.06283

a. Predictors: (Constant), GDP_PER_CAPITA, PATENTS, UNEMPLOYMENT, GINI_INDEX, POPULATION_OF_TETRIARY_EDUCATION

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-5715.008	1869.350		-3.057	.011
	UNEMPLOYMENT	-28.380	12.009	-.605	-2.363	.038
	GINI_INDEX	172.997	72.206	.689	2.396	.035
	PATENTS	-5.293	8.708	-.084	-.608	.556
	GDP_PER_CAPITA	.076	.022	.577	3.422	.006
	POPULATION_OF_TETRIARY_EDUCATION	4.325	6.514	.076	.567	.479

a. Dependent Variable: EDUCATIONAL_EXPENDITURE

Από τα αποτελέσματα που μας έδωσε η 4^η παλινδρόμηση παρατηρούμε ότι το Adjusted R Square είναι 0.767 που σημαίνει ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές μας ερμηνεύουν σε ποσοστό 77% περίπου την μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής. Στη συνέχεια παρατηρώντας τις στήλες t και sig προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Η μεταβλητή GDPperCapita εξακολουθεί να είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t > 1,96$ και $sig < 0,05$, η μεταβλητή GiniIndex εξακολουθεί να είναι στατιστικά σημαντική καθώς $t > 1,96$ και το $sig = 0,035 < 0,05$. Η μεταβλητή Unemployment είναι στατιστικά σημαντική καθώς το $t > 1,96$ και

$\text{sig} < 0,05$. Η μεταβλητή Patents παρατηρούμε ότι δεν είναι στατιστικά σημαντική καθώς οι τιμές των t και sig αποκλίνουν πολύ από τις αναμενόμενες ενώ και η μεταβλητή Populationoftertiaryeducation δεν είναι στατιστικά σημαντική καθώς οι τιμές t και sig αποκλίνουν πολύ από τις αναμενόμενες και πιο συγκεκριμένα $t < 1.96$ και $\text{sig} > 0.05$.

4.3 Συμπεράσματα-Προτάσεις για μελλοντική Έρευνα

Πραγματοποιώντας την στατιστική μας ανάλυση παρατηρούμε ότι από τις πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές που χρησιμοποιήσαμε μόνο οι 3 εξ αυτών ήταν στατιστικά σημαντικές. Πιο συγκεκριμένα φαίνεται να επηρεάζουν την εξαρτημένη μας μεταβλητή, που είναι η Δαπάνες για Εκπαίδευση, το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ, η Ανεργία και ο Δείκτης Ανισοκατανομής. Από την άλλη οι Πατέντες και το πλήθος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φαίνεται να μην έχουν κάποια επίδραση στην εξαρτημένη μας μεταβλητή.

Ωστόσο για να μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι οι μεταβλητές αυτές δεν επηρεάζουν τις Δαπάνες για Εκπαίδευση θα πρέπει να προσθέσουμε περισσότερα έτη στην ανάλυση μας. Συνεπώς σε μελλοντικό επίπεδο καλό θα ήταν να προσθέσουμε στην ανάλυση μας περισσότερα έτη καθώς επίσης και περισσότερες μεταβλητές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το αντικείμενο το οποίο διαπραγματεύτηκε η συγκεκριμένη εργασία είναι οι ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν τις Δαπάνες για τριτοβάθμιας εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Αρχικά έγινε αναφορά στο εκπαιδευτικό σύστημα αρκετών χωρών τη Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα παρατέθηκαν αναλυτικά το σύστημα πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Γερμανίας, της Ολλανδίας, της Αγγλίας, της Ελβετίας, της Φιλανδίας και τέλος της Ιταλίας. Παρατηρήθηκε ότι υπάρχουν πολλές ομοιότητες μεταξύ των χωρών στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και σημαντικές διαφορές όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής κυρίως της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στη συνέχεια έγινε εκτενής αναφορά στη δομή και το πλαίσιο λειτουργίας της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, αναλύθηκε η οργάνωση και η δομή του, οι πολιτικές που ισχύουν για την ανώτατη εκπαίδευση, οι τομείς την ανώτατης εκπαίδευσης, οι κύκλοι σπουδών, η χρηματοδότηση και τα δίδακτρα της ανώτατης εκπαίδευσης, τι ισχύει σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Ακόμη, έγινε αναφορά στην ιδιωτική εκπαίδευση, στη διασφάλιση ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, στη διαδικασία εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης και τέλος στη διαδικασία πιστοποίησης της Ανώτατης εκπαίδευσης.

Κατόπιν, πραγματοποιήθηκε ενδελεχής ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης δίνοντας έμφαση στις κρίσιμες πτυχές της Ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Παρατέθηκε οι εξέλιξη των φοιτητών και φοιτητριών των ακαδημαϊκών τμημάτων και του διδακτικού προσωπικού ενώ παράλληλα παρουσιάστηκε η SWOT Analysis της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Μετά την θεωρητική παρουσίαση του θέματος, ακολούθησε η εμπειρική ανάλυση των αριθμητικών δεδομένων και κάποιων οικονομικών μεταβλητών και μεγεθών. Κατά την διάρκεια της εμπειρικής μελέτης, επεξεργάστηκαν δεδομένα από την Ελλάδα η οποία ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα αριθμητικά αυτά δεδομένα αποτελούν έναν συνδυασμός χρονολογικών σειρών και διαστρωματικών στοιχείων, για μια περίοδο 14 συνολικά ετών και πιο συγκεκριμένα από το 2003 έως και το 2016.

Κατόπιν, βάσει των στοιχείων αυτών δημιουργήθηκε ένα οικονομετρικό μοντέλο, το οποίο αποτελείται από μια εξαρτημένη μεταβλητή και το συστημικό μέρος της. Το συστημικό μέρος αποτελείται από τον σταθερό όρο και ένα σύνολο από 5 ανεξάρτητες μεταβλητές, οι οποίες

συνοδεύονται από τις αντίστοιχες παραμέτρους κλίσης. Ωστόσο, διεξάχθηκαν διαδοχικά τέσσερις παλινδρομήσεις, όπου κάθε φορά προσθέτονταν και νέες μεταβλητές, για τα καταλήξουμε σε ένα οικονομετρικό μοντέλο το οποίο απαρτίζεται από 6 συνολικά μεταβλητές. Τα στοιχεία αυτά επεξεργάστηκαν με την βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS 17.

Το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε, ανέδειξε ότι από το σύνολο των 5 ανεξάρτητων μεταβλητών οι 3 εξ αυτών ερμηνεύουν καλύτερα την εξαρτημένη μεταβλητή. Κάθε φορά που στο οικονομετρικό μοντέλο προστίθενται μεταβλητές, ο συντελεστής προσδιορισμού αυξάνει.

Αυτό σημαίνει ότι το τελικό οικονομετρικό μοντέλο, το οποίο αποτελείται από πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές, ερμηνεύει κατά 83,50% την συμπεριφορά της εξαρτημένης μεταβλητής, η οποία δεν είναι άλλη από τις Δαπάνες για Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Οι μελέτες οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί δείχνουν ένα πρώτο αποτέλεσμα, κυρίως μια τάση. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτά βρίσκονται σε αρκετά πρώιμο στάδιο ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα. Πρέπει να αποσαφηνιστούν με ακρίβεια οι καθοριστικοί παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την ροή των δαπανών για τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο τρόπος με τον οποίον επιδρούν, αν αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και αν ναι, σε τι βαθμό. Αξίζει λοιπόν να διερευνηθούν και άλλες μεταβλητές, συνδυαστικά, ώστε να βρεθεί ένα μείγμα από ανεξάρτητες μεταβλητές, οι οποίες να προσδίδουν μεγαλύτερη ερμηνευτική ικανότητα στο μοντέλο το οποίο δημιουργήθηκε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Αστ. Γεωργιάδης, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 2004, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- 2) Γιαγκουνίδης Π., Τζιανάρα Γ. & Φουτσιτζή Α. (2010). Το γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα και η πρόκληση της PISA για την ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών –Μια ιστορικό – συγκριτική προσέγγιση, Κίνητρο,11, 56 – 60.Γκίκας, Χυζ,Ο Αναπτυξιακός ρόλος των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, 2007, Σμπίλιας Σύγγραμμα
- 3) Δημητράκος Γ. (1982). Η εκπαίδευση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Νέα Παιδεία, 23, 30 – 35.Ετήσια έκθεση ΑΔΠΙ 2017,2019
- 4) Λαμπριανίδης Λ, Περιφερειακά πανεπιστήμια στην Ελλάδα,1993, Παρατηρητής
- 5) Μπαλούρδος, Δ. & Φρονίμου, Ε. (2011), Πρόληψη κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών: καλές πρακτικές. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών-Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής: Αθήνα.
- 6) Μποχώρης Γ., Εφαρμογή της Διοίκησης Ολικής ποιότητας και Διαχείριση περιβάλλοντος,2008 Α΄ τόμος. Πάτρα Ε.Α.Π.
- 7) Νικολάου, Γ. (2000). Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο – Από την ομοιογένεια στην πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα Νόμος 4485/2017 - ΦΕΚ 114/Α/4-8-2017
- 8) Παπαηλίας Θ, Εκπαίδευση σε Συνθήκες Παγκοσμιοποίησης, 2005, Σταμούλη
- 9) Σταμέλος, Γ. Βασιλόπουλος Α & Α.Καβασακάλης. 2015. Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Πολιτικές. Αθήνα : Κάλλιπος.Χρυσόγελος, 2014
- 10) Ψηφίδου, Ε. & Frontini, S. (2015). Η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στη Φινλανδία: Προκλήσεις και προοπτικές. Στο Κ. Γ Καρράς & C.C. Wolhuter (Επιμ.) Συστήματα εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στον σύγχρονο κόσμο (σσ. 671 – 695).Αθήνα: Gutenberg.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Becker, H. (1983). Προβλήματα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στη Γερμανία, Νέα Παιδεία, 24, pp. 85 – 100. Brock & Alexiadou, 2012
- 2) Brooks, V. (2006). ‘A quiet revolution’? The impact of Training Schools on initial teacher training partnerships. *Journal of Education for Teaching*, 32(4), 379 -393.
- 3) Continuing Professional Development for Teachers Working in Early Childhood and School Education (2017). Department of education, 2017
- 4) Dithmar, R. (1989). *Schule und Unterricht im Dritten Reich*, Neuwied: Luchterhand. Eurydice, 2008/09
- 5) Hilton, 2012
- 6) Hilton, G. L. S. (2015β). Teacher in–Service Training in England. The move towards the centralization and control of teachers’ professional development, changing the emphasis from individual needs to a strategic approach. In K. G. Karras & C. C. Wolhuter (Eds.), *International Handbook of Teacher Education Training & Re–training Systems in Modern World* (pp. 103 – 128). Nicosia: Studies and Publishing.
- 7) Klafki, W. (1987). Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 4, pp. 42 – 57.
- 8) Lavonen, J. & Korhonen, T. (2017b). Towards Twenty-First Century Education: Success Factors, Challenges, and the Renewal of Finnish Education. In S. Choo, D. Sawch, A. Willanueva, R. Vinz (Eds.), *Educating for the 21st Century: Perspectives, Policies and Practices from Around the World* (pp. 243-264). Singapore: Springer Mielke & Rossler, 2007
- 9) Ministry of Education, 2012, όπ. αναφ. Στο Ψηφίδου & Frontini, 2015
- 10) Niemi, H. & Jakku - Sihvonon, R. (2011). Teacher education in Finland. In M. Valenčič - Zuljan & Janez Vogrinc (Eds.), *European Dimensions of Teacher Education – Similarities and Differences* (pp. 33–52). Ljubljana: Faculty of Education.
- 11) Niemi, H. (2011). Educating student teachers to become high quality professionals – a Finnish case. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 1(1), 43–66.
- 12) OECD (2016). *Diagram of Education System: Greece*. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου, 2018,

- 13) Roberts, N. & Foster, D. (2018). Initial teacher training in England: Briefing Paper. UK: House of Commons Library
- 14) Sahlberg, P. (2013a). Teachers as leaders in Finland. Leveraging Teacher Leadership, 7(2), 36 – 44.
- 15) SLO, Stichting Leerplanontwikkeling Nederland
- 16) The Funding Environment For Universities 2014
- 17) Wenzel, H. & Weseman M. (1989). Schule auf dem Weg ins 21. Jahrhundert: Bilanz, Probleme, Perspektiven. Weinheim: Deutscher Studien Verlag

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- 1) <https://businessculture.org/gr/western-europe/netherlands/>
- 2) <https://www.esos.gr/arthra/41874/ekpaideytiko-systima-tis-ollandias>
- 3) <https://www.zitao-VRisko.ch/odigoI-elvetias/ekpaideytiko-systima-stin-elvetia/>
- 4) <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=8792&acro=living&mode=text&recordLang=el&lang=el&parentId=7805&countryId=CY&regionId=>
- 5) <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%B2%CE%B5%CF%84%CE%AF%CE%B1>
- 6) <https://swissmade.direct/el/blog/switzerland-is-the-best-country-to-live-in-fourth-year-in-a-row/>
- 7) <https://ecoohtnadzor31.ru/el/obrazovanie-v-shveicarii-slozhno-li-postupit-kak-postupit-v.html>
- 8) <https://www.penna.gr/top-10/8203-oi-11-xores-me-to-kalytero-ekpaideftiko-systima>
- 9) <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/edusc/article/view/35>
- 10) <https://greekuniversityreform.wordpress.com/2009/01/31/%CF%84%CE%BF-%CF%86%CE%B9%CE%BD%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE>

[%BA%CF%8C-](#)

[%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-](#)

[%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1/](#)

- 11) <https://www.eduportal.gr/suomi-edu/>
- 12) <http://www.understandingitaly.com/>
- 13) https://dasta.cs.teicrete.gr/documents/10310/341120/ekpaideutiko_sustima_italia.pdf
- 14) https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1
- 15) <https://el.alinks.org/italian-education-system/>
- 16) https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-33_el
- 17) <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-16/>
- 18) https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-33_el
- 19) <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/syntagma-tis-ellados/arthro-16-syntagma-tis-ellados-paideia-tehni>
- 20) https://apothetirio.lib.uoi.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/8040/Kakouri%2C%20P._MAF_2017.pdf?sequence=1
- 21) https://www.ethae.gr/images/articles/ektheseis-poiotitas/119-hqa_report2017.pdf
- 22) https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%B%CE%AC%CE%B4%CE%B1
- 23) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31989D0663&from=ES>
- 24) <https://www.minedu.gov.gr/idiwtikh-ekpaideysh/idiwtika-sxoleia>
- 25) <http://www.teilam.gr/apotimisi/depar2.html>
- 26) https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2016/stratigiki_aei.pdf